

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Quæstio II. De Necessitate Gratiæ Actualis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

gratia actualis adjuvans; quia etiam est concrus DEI, supernaturalis, & multò magis ex gratia DEI, quā ex operatione hominis: & de hoc actu etiam verum est illud Apostoli: *i. Cor. 4. v. 7.* *Quid autem habes, quod non acceperisti? Si autem acceperisti, quid gloriaris, quia non acceperis?* Et quidem actus liber, ac salutaris est gratia adjuvans illa, quam *n. 14.* ex S. Augustino, diximus vocari auxilium quo, & conjungitur cum consensu per identitatem.

Ubi addendum, quod gratia omnis, sive sit illuminatio, sive habitus, aut augmentum habituum, sive concursus DEI supernus, sive ipsa visio beatifica &c, uno verbo, omnis gratia illa, quam per precedentes bonos actus meremur, etiam sit, & dicatur gratia: communiter autem dicitur gratia pro gratia: per quam intelligitur illa, quā ratione prioris gratia est debita. Sic S. Augustinus *l. de gratia, § libero arbitrio c. 8.* *Sine dubio § vita eterna, quae bone vita redditur, DEI gratia est;* & ijsa enim gratia datur; quia gratia data est illa, cui datur. Sed illa, cui datur, tantummodo gratia est: hec autem, quae illi datur, quoniam primum ejus est, gratia est pro gratia. Et hic loquendi modus desumptus est ex *Joann. 1. v. 16.* *De plenitudine ejus nos omnes acceperimus, & gratiam pro gratia.* Hinc Trident. *sess. 6. c. 16.* docet, etiam beatitudinem nostram esse mercedem bonorum operum, & simul gratiam, filiis DEI per Christum promissam. Item S. Thomas *lett. 2. in illud Pauli 1. ad Timoth. 4. v. 8.* *Reposita est mihi corona justitiae: querit, quomodo sit corona justitiae, cum sit gratia? & respondet, esse justitiam, quantum ad actum procedentem à voluntate, & esse gratiam, quantum ad radicem merendi.*

QUESTIO II.

De Necessitate Gratiae Actualis.

ARTICULUS I.

An Gratia sit necessaria ad actus supernaturales, tum intellectus, tum voluntatis.

38. CEleberrima haec questio fuit, maximè tempore S. Augustini, inter Catholicos, & Pelagianos, ac Semipelagianos. Negavit initio Pelagius, gratiam supernaturalem necessariam esse ad opera bona, ac ad salutem conductentia. Dein, accusatus de hoc errore, admisit, necessariam esse gratiam: per hanc tamen intellexit libertatem, à DEO homini gratuitò donatam. Potesta admisit præter libertatem etiam gratiam, quæ stataret in lege, atque doctrina, & exemplis Christi. Quibusunque autem dein usus sit verbis æquivocis, aliam gratiam internam non admisit, ut patet ex S. Augustino citato à nobis *num. 422. de DEO.* Videri etiam hac de re potest Theodorus Eleutherius in appendice *Historie de auxiliis.*

Fundamentum autem hujus hæresis erat, quod putaret Pelagius, admissa necessitate gra-

tiæ everti libertatem; cùm judicaret, eum liberum esse non posse, qui indigeret auxilio alieno; sic enim Critobulum, seu Pelagianum, loquenter inducit S. Hieronymus. *Uero i. dialog. adversus Pelagianos cap. 1.* *Si enim absque DEO, & nisi per singula ille me juverit, nihil possum agere, nec pro bonis me justè operibus coronabit, nec affiget pro malis: sed in utroque suum, vel recipiet, vel damnabit auxilium.* & cap. 2. *Mibi autem nullus auferre poterit libertas arbitrii potestatem, ne, si in operibus meis DEUS adjutor extirparit, non mihi debeatur merces, sed ei, qui in me operatus est.* Quem errorem refellit Concilium Senonense decreto *15. de libero arbitrio,* sic docens: *Neque tamen tanta gratiae necessitas libero prejudicat arbitrio; cùm illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo DEUS non sit ad ostium, & pulsat: cui, si quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & combatit cum illo; nec denique tale sit bujusmodi trahentis DEI auxilium, cui resisti non posset.*

39. Jam Semipelagiani, sive Massilienses, in pluribus quidem à Pelagio recedebant, sed tamen non omnino, & quod spectat ad prætem quæstionem, non quidem admittebant, totum justificationis negotium esse in libertate naturali hominis positum; sed tamen initium fidei & primam vocationem; ajebant enim: siue z. grotius potest quidem ex suis viribus vocare medium, non tamen potest se sanare, ita natura nostra ægrotia, ex se potest vocare, seu implorare DEUM, ut ipsam sanet, sed non potest sanam se reddere. Putant (ait S. Augustinus *l. de predestinatione Sanctorum c. 2.*) ex nobis esse fidei etiam, & ex DEO esse fidei supplementum. Ex quo infert rectè S. Doctor, eos velle, quod gratia prima secundum merita detur, & jam non sit gratia, sed merces.

Non autem admiserunt gratia interioris necessitatem, etiam ad initium fidei; damnat enim Innocentius X. hanc propositionem & Jansenii: *Semipelagiani admittebant prævenientiam gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant heretici: quod vellet, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: de qua vide dicta in tractatu de DEO. n. 420. Fundamentum hujus erroris erat idem cum fundamento Pelagi; quia putabant, alias everti libertatem, ut referit S. Augustinus epistola 103. sub initium, quo gratia non esset in manu nostra. Alii putant, eos etiam existimasse, voluntatem non posse resistere gratiae efficaci: alii videtur hoc non convenire cum reliqua eorum doctrina. Sed, ut rectè advertit Arriaga *disp. 35. de gratia sedatione* *n. 29.* non est quærenda in hereticis consequentia doctrinæ, aut reflexio, seu attentionis talis ad omnia sua dicta, ut non possint ex suis assertis impugnari; unde, quamvis non semper fuerint uniformes, non sequitur, eos aliquid non dixisse; cùm hæreticorum sit propria inconstans, & disformitas doctrinæ.*

40. Dicō. Ad omne actum supernaturale, & ad salutem æternam conductentem, sive intellectus, sive voluntatis: etiam ad initium fidei, & priam voluntatem credendi, necessarium simpliciter est auxilium gratiae supernaturalis. ita Catholici omnes. Probatur *i.* Hæc veri-

veritas definita est à pluribus Conciliis, Palæstino in Asia, Milevitano in Africa, Arautcano in Gallia, Tridentino in Germania, & alibi. Sic Arautcanum canone vel capitulo 5. dicit anathema ei, qui afferit, sicut augmentum, ita etiam iustitiam fidei, ipsum credulitatis effectum non per gratia donum nobis inesse: & adducit in hunc finem plures textus Sacrae Scripturæ. Ad philippenses 1. v. 6. Qui cœpit in vobis opus bonum, perficer. & v. 29. Vobis donatum est pro Christo, non solum, ut in eum credatis, sed etiam, ut pro illo patiamini. Ad Ephes. 2. v. 8. Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est. 1. Cor. 4. v. 7. Quid autem habes, quod non acceperisti. & c. 15. v. 10. Gratia autem DEI sum id, quod sum.

Idem Concilium can. 7. subdit. Si quis per natura vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, sive salutari, id est, Evangelica predicatione contentire posse confirmat, absque illuminazione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati, heretico fallitur spiritu. Unde habemus etiam, textus citatos Scriptura ita intelligi oportere, ut fides quoque, sive initialis, sive aucta, sit donum, seu gratia à DEO accepta, sicut & omnia bona.

Tridentinum autem sessione 6. de justificatione cap. 5. ait, justificationis exordium in adul-
tis, à DEI per Christum Iesum præveniente gratia, sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione. Dein ita definit can. 1. Si quis dixerit, hominem suis operibus, que vel per humana natura, vel per legis doctrinam siant, absque Divina per Iesum Christum gratia, posse justificari coram DEO, anathema sit. & canon. 2. Si quis dixerit, ad hoc solum Divinam gratiam per Christum Iesum dari, ut facilis homo justè vivere, ac vitam æternam promerri posset, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed & græ tamen, & difficulter posset, anathema sit. & canon. 3. Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. Ex quibus, & aliis plurimis, quæ possent afferri, & videri queunt apud Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sect. 1. & 2. doctrina nostra clarè patescit.

41. Accedunt plures alii textus Sacra Scriptura, qui, accedente præseri explicatione Conciliorum, in hanc nostram sententiam sunt invicti roboris. Sic præter jam supra citatos, Joan. 6. v. 44. dicit Christus: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Ubi Arautcanum II. canon. 8. ponderat particulam Nemo, qua ait probari, quod nullus à necessitate gratia excipiatur: quem textum S. Augustinus libro 1. contra duas epistolas Pelagianorum. c. 3. adducit, & ponderat particulam: venire ad me: quibus primum pietatis opus, seu initium ait significari, eo quod ea Dominus propter credentes, & non credentes dixerit: adeoque etiam isti ad habendam fidem opus habeant gratiam. Sed & illud traxerit significat, primum morum bonum esse à DEO. Alter locus est iterum Joan. 15. v. 5. Sine me nihil potestis facere: ex quo arguit Concilium Milevitatum can. 5. & Augustinus, tr. 81. in Joan. nihil prorsus boni nos.

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

posse facere sine gratia Christi. Et ne quis dicat, justos saltem posse aliquid boni facere, refellitur hoc iterum ex Joan. 15. v. 4. ubi Christus justos comparat palmitibus, & se viti: atque. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis: in quo textu (ut ait S. Augustinus hoc eodem tractatu) continetur magna gratiae commenda-

42. Conscientiunt SS. Patres, Prosper, Fulgentius; & maximè S. Augustinus plurimis non tantum locis, sed libris, quos contra hostes gratiae scripsit, in quibus plura adhuc Scripturarum testimonia ponderat, atque ex iis infert, voluntatem, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum bonum, vel justificationem ponere sine gratia præveniente. Et primò ponderat illud psal. 76. v. 11. Dixi: nunc cœpi; hæc mutatio dexteræ excelsi: ubi observat, mutationem hanc, seu initium conversionis, esse non opus liberi arbitrii, sed dexteræ excelsi. Rursum psal. 55. v. 8. Pro nibilo salvos facies illos: in quem locum S. Augustinus. I. de patientia. c. 20. ait: Si autem vera sit gratia, id est gratuita, nihil invenit in homine, cui meritò debeatur: quod bene intelligitur & in eo, quod dictum est: Pro nibilo salvos facies eos: pro fœdo ipsa dat merita, non meritis datur. Prævenit ergo etiam fidem, ex qua omnia bona opera incepunt.

Idem S. Augustinus I. 2. contra duas epistolas Pelagianorum c. 3. sic scribit: Si enim sine DEI gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum cœptum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiae veniat ajutorium, ac sic gratia DEI non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur: quo diœto alludit ad illud Apostoli ad Rom. 11. v. 6. Si autem gratia, jam non ex operibus: ait, quia gratia jam non est gratia. Ex quibus omnibus habetur, voluntatem cretam, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum supernum, vel justificationem, ponere sine gratia præveniente; quia alias homo non omnino nihil posset ex se in ordine ad actus supernos: & hæc ipsa positiva dispositio jam aliquo modo exigeret concursum ad actum salutarem, atque hunc saltem pro libitu voluntatis cooperari volentis, post se traheret.

43. Probatur 2. conclusio ratione. Actiones creaturarum sunt essentialiter actiones servorum: & actiones servorum non possunt habere proportionem, & exigentiam ad hæreditatem filiorum; cum hanc non possint servi quæ tales exigere, sed debeant eam gratuitò accipere: ergo actiones creaturarum non possunt habere exigentiam, seu proportionem ad vitam æternam, quæ est hæreditas filiorum DEI: ergo non possunt esse supernaturaliter meritoria, seu salutares, aut conducentes ad vitam æternam. Confirm. I. Aclii salutares, seu meritorii, sive de condigno, sive de congruo, vitæ æternæ, sunt supernaturales, & quidem Theologicæ tales: ergo sunt supra exigentiam totius naturæ creatæ, adeoque supra exigentiam potentiarum, & mediorum naturalium: ergo ad eos actus est necessarium auxilium supernaturale gratia.

Hæc ratio etiam probat, quod actus pura-

N

na-

naturales neque possint esse dispositio tantum remota, positivè conducens ad actum salutarem, vel etiam ad gratiam; quia inter dispositionem positivam, & formam debet dari proportio: at qui inter opus naturale, & gratiam, vel etiam actum supernaturale, nulla est proportio; cum illud sit in ordine longè inferiori: ergo. Eadem hæc ratio probat, Adamum quoque in statu iustitiae originalis, & Angelos, opus habuisse gratiam; quia & ipsorum vires, purè naturales, non poterant sufficere ad actus supernaturales. Et hinc S. Fulgentius l. 2. ad Thrasimundum c. 2. vel sub initium, ait de gratia: *Non alia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare: una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet.* & S. Augustinus l. de corrept. § grat. cap. 11. ait de Adamo: *Sanè habuit gratiam primus homo, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset.* vide Rhodes disp. 2. de gratia, quæst. 1. sec. 2.

44. Confirmatur 2. & simul explicatur ulterius hæc ratio. Voluntas non potest se exercere circa objectum, nisi hoc ei repræsentetur; nihil enim volitum, quin præcognitum: at non sufficit qualisunque repræsentatio, sed debet esse proportionata; nam ad actum voluntatis, e.g. amorem spiritualem, non sufficit cognitio materialis, sed debet esse cognitio spiritualis: ergo etiam, ut voluntas se exerceat per actum supernaturale, debet præcedere cognitio supernaturalis, seu illuminatio gratiæ. Confirm. 2. à pari. Principium tantum materiale non potest sufficere ad actum spiritualem efficiendum, sed debet adesse aliquod principium spirituale: ergo etiam principium naturale non sufficit ad eliciendum actum supernaturale, sed debet adesse etiam aliquod principium supernaturale.

Confirm. 4. Debilis, & infirmus non potest incedere, nisi ab aliquo juverit: at qui liberum arbitrium nostrum post peccatum est debilitatum, & infirmum: ergo. Sicut autem debet infirmus juvari, tum excitando, & suadendo, tum etiam manum ei, & opem physicam porrigitendo, ita etiam debet juvari nostrum arbitrium, tum gratiæ illuminationis, & inspirationis, seu gratia excitante, & suadente, tum physico auxilio, sive habituum, sive omnipotentia extrinsecè applicata. Et hæc rationes omnes valde bona sunt, attamen ratio ab authoritate Conciliorum, & Patrum est primaria, & se sola esset sufficientissima.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

45. **O**B. 1. Scriptura dicit, quod voluntas auxilium DEI præveniat: ergo voluntas sola potest aliquid agere, quod mereatur gratiam, vel faltem ad eam disponat. prob. ant. Sic psal. 22. v. 6. dicitur: *Misericordia tua subsequetur me.* Psal. 87. v. 14. *Adamæ oratio mea præveniet te.* Psal. 118. v.

147. Præveni in maturitate, & clamavi. Proverb. 16. v. 1. *Hominis est animam preparare &c.* ergo. Resp. neg. ant. ad prob. repono, non minus dicit Psal. 58. v. 11. *DEUS meus, misericordia ejus præveniet me: ergo DEUS prævenit, & sequitur: hoc est, dat gratiam prævenientem, & subsequentem, quas expicavimus n. 13.*

In secundo textu illud manè oratio significat, Christum (de quo est ille psalmus) prævenisse tempus passionis, ut peteret, calicem à se trahire, neque tamen exaudiret esse, ut indicat vers. seq. seu 15. *Ut quid Domine repellis orationem meam? vel, si de quovis homine velis explicari illum versum, plus non significat, quam quod citò ad orandum DEUM surrecturus sit, cum adhuc esset tempus dormiendi.* Idem significat sequens textus ex Psal. 118. *Textus ex Prov. 16.* significat, quod homo præparet animam, sed non sine gratia DEI: & centies in clamat S. Augustinus: *Præparatur voluntas à Domino: aliquid præsertim pulcherrimus textus l. 1. retract. c. 23.* ubi ait: *Utrunque ergo nostrum est (scilicet credere, & bene operari) propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est per spiritum fidei, & charitatis: utrumque ipsis est; quia ipse preparat voluntatem: & utrumque nostrum; quia non sit, nisi voluntibus nobis.*

46. Ob. 2. S. Augustinus docet variis locis, quod saltem in statu naturæ integra non fuisset necessaria gratia: atqui hoc est contra dicta n. 43. ergo. ant. probatur. Sic de corrept. § gratia c. 12. *Ut ergo non acciperet hoc donum DEI, id est, in bono perseverantiam, primus homo, sed perseverare, vel non perseverare, in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, que sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut dignè tantæ bonitati, & bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium.* & ferm. 2. de verbis Apostoli. *Verum est, magnas arbitrii liberi vires homo, cum conderetur, accepit, sed peccando amavit.*

Resp. neg. ant. ad prob. neg. conf. S. Augustinus nunquam somniavit, quod per vires naturæ solius Adam in statu innocentiae potuerit salutariter agere, & in bono supernaturali perseverare; nam de corrept. § gratia, c. 11. sic scribit: *Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malum; sed sicut habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malum esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium defere re posset.* Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio; quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. Imò aduersarii, qui hæc objiciunt, alibi millies clamant, Adamum habuisse adjutorium sine quo non, prædestinatos autem modò in statu naturæ lapsæ habere adjutorium quo.

47. Unde quando S. Augustinus videtur dicere, quod Adam per liberum arbitrium potuisse perseverare, loquitur de arbitrio sano, integro, & non tantum naturaliter, sed etiam supernaturaliter completo, quale homo primus accepit in prima sua creatione, scilicet etiam gratia supernaturali instruictum. Sic se explicat S. Doctor de natura § gratia. c. 48. *Quis enim nescit,*

scit, eum sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad justè vivendum potestate libera constitutum: sed nunc de illo agitur, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus fauciis, confusisque vulneribus, non ita potest ad justitiam cumen ascendere. Ecce per hominem sanum intelligit, non qualicunque libero arbitrio instratum, sed tali, quod libera potestate ad justè vivendum sit prædictum, quam potestatem ex tex-
tu superiore dat gratia.

Eandem explicationem repono ad alterum textum; nam homo has vires peccando amisit; non autem naturale arbitrium liberum, quamvis hoc fuerit fauciatum. Hunc ipsum textum secundum aliqui exponunt, quasi S. Augustinus voluisse dicere, liberum arbitrium omnino amissum fuisse: sed falluntur, & fallunt; nam tantum S. Doctor dicit, perditam esse libertatem à servitute concupiscentiae, quæ libertas magnas præbeat vires: non vero perditam esse omnitudinem libertatem.

48. Ob. 3. Saltem justus, habens gratiam habitualē, non opus habet gratia actuali excitare: ergo adhuc nostra conclusio non subficit. prob. ant. justus habet habitus supernaturales infusos, qui possunt illum excitare: ergo non indiget alia gratia excitante. Confirm. Positum gloriae Beatus non eget alia gratia ad eliciendam visionem, vel amorem beatificum: ergo neque, posito habitu fidei, indiget gratia excitante ad actum fidei. Resp. neg. ant. ad prob. neg. suppos. ant. Habitū, licet operentur in genere physico, & adjuvent voluntatem, nunquam tamen excitant; nam excitatio est pia cogitatio, quæ non potest procedere ab habitu ante omnem excitationem.

Quin ipsi habitus debent excitari ad operandum; nec enim se solis facere possunt, ut homo vigile, & vitaliter attendat; alias semel iustificatus non egeret gratia ulla actuali, donec perderet habitus cum gratia sanctificante per peccatum; sed hoc dici non potest, ut probavimus n. 41. ex similitudine palmitis, & vitis, à Christo adducta. Ad confirm. neg. conf. Lumen gloriae necessitat ad visionem, & amorem; unde non est opus alia gratia excitante ad visionem, sicut necessaria est ad actum liberum. Sic etiam ad ipsam gratiam excitantem, quæ est actus necessarius indeliberatus, non est necessaria alia gratia præcedens; alias iretur in infinitum. At vero ante actum deliberatum opus est alia gratia illuminante, ut res prius cognoscatur, & dein deliberetur; alias non posset voluntas eam deliberare amplecti.

49. Dices 1. Actus fidei est actus intellectus: ergo est necessarius: ergo ad hunc non est opus gratia excitante, sed tantum habitu fidei. Confirmatur. Facta sufficienti propositione mysterii revelati sequitur necessariò assensus fidei: ergo non requiritur ad eum alia gratia, quam revelationis, & propulsio motivi: prob. ant. impli-
cat, ut intellectus clarè cognoscat, DEUM sum-
mè veracem aliquid loqui, & non simul cognoscat, id esse verum: sed veritati clarè cognitæ intellectus necessariò assentitur: ergo. Resp. di-
sting. 1. conf. actus fidei est necessarius, positis omnibus ad eum prærequisitis. conc. conf. non positis omnibus illis. neg. 1. & etiam 2. conseq.

quia inter prærequisita est etiam gratia excitans, ut clarè docet Tridentinum sess. 6. can. 3. Adde, quod actus fidei, ut sit meritorius, debeat esse liber, non quidem intrinsecè, cum sit actus potentiae necessaria, scilicet intellectus: attamen extrinsecè, in imperio voluntatis, seu in pia affectione, quæ imperat actum fidei; unde hæc quoque prærequiritur, & ipsa etiam est aliqua gratia, qualis est omnis actus supernaturalis ex n. 37.

Ad confirm. Resp. 1. neg. ant. ad prob. neg. suppositum antecedentis, nempe quod semper clarè proponatur, DEUM esse locutum; nam revelatio raro est omnino clarè, seu evidenter proposita: sed adhuc datur aliqua obscuritas de eius existentia, quamvis clarè, seu evidenter sit proposita ejus credibilitas, de quibus agitur in tractatu de virtut. Theolog. seu de fide. Resp. 2. disting. ant. sequitur necessariò assensus aliquis praestitus mysterio fidei. conc. ant. sequitur necessariò assensus fidei verè talis. neg. ant. & conf. ad prob. supposito, quod detur evidētia in attestante, dist. min. intellectus tali veritati necessariò assentitur per assensum qualemcumque. conc. min. per assensum fidei. neg. min. & cons. Ut sit verus assensus fidei, & meritorius, debet is, etiam datā evidētia in attestante, tamen esse liber; hinc assensus, qui necessariò sequitur ex tali veritate evidenter cognita, non est assensus fidei meritorius, sed alius qualisunque. Potest tamen etiam tunc liberè elici verus, & meritorius actus fidei, qui imperetur à pia affectione, per quam homo paratus est assentiri, etiam si non adesset evidētia, modò adesset evidens credibilitas &c. ut ad eò intellectus non moveatur ab evidētia, sed tantum à revelatione, hæc & nunc quidem evidētia, movendus tamen etiam à non evidētia: in quo stat libertas actus, & captivitas intellectus. Sed talis actus non elicetur necessariò, & hinc etiam in tali casu non elicetur necessariò actus fidei: multoque minus elicetur sine prævia gratia. Plura de his in tractatu de fide, ubi de compoſſibilitate evidētiae in attestante cum actu fidei.

50. Dices. Actus fidei non est supernaturalis: ergo non requiritur gratia ad eum elicendū. prob. ant. actum fidei circa eundem Christum, e.g. passum, elicit hæreticus, & Catholicus: sed in hæretico actus hic non est supernaturalis; ergo nec in Catholicō. Resp. neg. ant. quod omnes negant Theologi. ad prob. neg. ma. hæreticus enim non habet verum actum fidei; quia non assentitur propter solam revelationem DEI; alias assentiretur etiam aliis revelatis, quæ negat: sed assentitur propter alia motiva, quæ suadent ipsi, hoc, vel illud esse revelationem: actus autem fidei debet objectis assentiri propter solam revelationem DEI. Et, si hæreticus dicat, se credere propter solum verbum DEI, seu revelationem, falsum dicit; alias enim, ut dictum, etiam alia deberet credere.

51. Ob. 4. Si gratia esset necessaria ad actus meritorios, tunc in DEUM caderet vitium acceptanceis personarum: hoc est falsum: ergo. prob. ma. DEUS daret uni ex speciali favore gratiam, & non alteri: ergo esset acceptor personarum. Confirm. Necessitas gratiae evertit libe-

liberum arbitrium: ergo non debet admitti. Resp. neg. ma. ad prob. neg. conf. Accepio personarum non datur, quando quis ex puro favore, sine ullo debito, vel jure alterius, potius dat uni, quam alteri (aliás, quando quis ex liberalitate aliquid daret potius amico, quam ignoto, esset acceptor personarum) sed tunc datur id vi- tium, quando unus potius habet jus accipendi, quam alter, vel saltē aequalē jus, & distribu- tio debet fieri ex iustitia legali, e. g. beneficium debet dari digniori, & aliquis illud confert mi- nus digno; quia est amicus, vel commendatus ab amico (qui tituli nihil ad rem faciunt) tunc enim sit contra jus dignioris, & constituitur hoc peccatum. At in primis DEUS nemini quid- quam debet ex iustitia legali: dein dat omnibus gratias sufficiētes, & quandoque illis majores, qui iis non utuntur. Ad confirm. neg. ant. vide Concilium Senonense citatum n. 38.

52. Ob. 5. Dicitur Matb. 25. v. 15. DE- US sub nomine Domini dedit servis, uni quin- que, alteri duo, tertio unum talentum, unicuique secundum propriam virtutem: ergo vires natura- les possunt elicere actus meritorios gratia, & DEUS dat gratiam secundum merita naturalia. Confirm. Meritum de congruo, vel moralis dis- positio, non tollit rationem gratuiti: ergo ope- ra naturalia possunt esse merita de congruo re- spectu gratiae ad alios actus &c. prob. ant. quamvis dominus det aliquod donum servo; quia hic eum orat, tamen dat gratuitam: ergo à pari DEUS etiam dat gratuitam, quod dat tan- tum de congruo merentibus, vel tantum se di- sponentibus. Resp. neg. conf. Vel enim per illa talenta tantum intelliguntur dona naturalia: vel, si intelliguntur dona supernaturalia, etiam per virtutem non intelligitur virtus naturalis, sed supernaturalis gratiae: vel, si intelligitur virtus naturalis, & tamen dona supernaturalia, tunc illud secundum non significat vim moralem, aut me- ritoriam inesse illi virtuti, sed eam tantum fuisse purum terminum, quem DEUS sibi prae- xit.

Sic e. g. DEUS divitem saepius movet ad actus eleemosynae faciendo, quam pauperem: & tamen divitiae non sunt causa meritoria motionis Divinae: sed tantum sunt purus terminus, quatenus DEUS habentes majorem potestatem excedere virtutis, saepius ad eam excedam mover. Et sic explicat haec verba S. Prosper l. 2. de vocatione gentium c. 8. dicens: *Unicuique secundum propriam virtutem, id est, secundum propriam, & naturalem possibiliterem, non autem secundum proprium meritum.* Ad confirm. dist. ant. meritum de congruo, vel moralis dis- positio non tollit omnem omnino rationem gratui- ti. om. ant. non tollit eam, quam SS. Patres, & Concilia adstruunt in gratia respectu actuum naturalium, neg. ant. & conf. Ex SS. Patribus, & Conciliis habetur, actus naturales nullam omnino habere proportionem, aut rationem positivae dispositionis ad gratiam: & vires natura- les nullam habere proportionem ad actus su- pernaturales.

53. Ob. 6. Infirmitus, licet non possit se sanare, potest tamen ex naturalibus viribus me- dicum vocare: ergo etiam natura lapsa potest saltē invocare DEUM. Confirm. 1. Natura

humana, licet non possit producere animam rationalem, potest tamen producere dispositio- nem, quae exigit, animam rationalem insundi: ergo potest etiam producere dispositionem ex- gentem, produci gratiam, vel actum superma- turalem. Confirm. 2. Si hoc negatur, opera bona naturalia erunt otiosa, & inutilia: hoc dici non potest: ergo. Resp. neg. conf. cū enim sanitas, seu operatio medici, etiam sit naturalis, utique potest ager ponere aliquam dispositio- nem, vel exigentiam proportionatam actioni medici: at gratia est aliquid ordinis superioris, ad omnem actum naturalem; ut enim diximus num. 43. actiones haec, cū sint essentialiter actiones fervorum, non possunt habere propor- tionem, seu exigentiam ad hereditatem filiorum, sed hanc DEUS debet omnino gratuitam dare. Ad 1. confirmationem servit eadem responsio; nam etiam infusion animæ est naturalis, & juxta exigentiam, saltē indeterminatam materia. Ad 2. confirm. neg. ma. nam imprimis opera natu- raliter bona, sunt removens prohibens, ut vo- cant, peccati; quia saepe actus naturalis, si fiat, impedit peccatum: dein, quamvis ea opera non mereantur præmia supernaturalia, possunt me- teri præmia naturalia plurima.

54. Ob. 7. Potest quis sine gratia amare DEUM super omnia: sed amor DEI super omnia est actus conducens ad salutem: ergo po- test quis sine gratia elicere actum conducedem ad salutem. Confirm. 1. Potest quis infidelis sine gratia baptizare infantem; quia res est faci- lis: led baptizare, cū sit adimpleti præcepti supernaturalis, est actus supernaturalis: ergo. Confirm. 2. DEUS facienti, quod est in se, non denegat suam gratiam: sed potest aliquis per folias vires naturae facere, quod est in se: ergo potest mereri gratiam. Resp. Plures admittunt ma. sed negant mi. cū amor ille puræ naturalis non conduceat positivè ad salutem. Sed de hoc infra. Interim, si majorem concedas, nega minorem.

Ad 1. confirm. potest quis etiam validè baptizando infantem peccare, adeoque actus baptizandi non est necessarium supernaturalis; unde neg. mi. Neque, ut ait Tannerus tom. 2. disp. 6. de gratia. quest. 3. num. 149. talis actus est perfecta adimpleti præcepti lu- pernalis, sed tantum secundum quid. Putat tamen idem auctor loc. cit. num. seq. etiam talē actionem præcedi à cogitatione congrua in infideли, quæ sit specialis gratia, non respectu infidelis, sed respectu infantis. Mihi sufficit prior responsio. Ad 2. confirm. neg. conseq. Syllogismus, ut patet consideranti, non est in for- ma; nam in conclusione infertur meritum, de quo non fuit facta mentio in præmissis. Qui- dam tantum admittunt, quod DEUS facient, quod est in se ex viribus gratiae, non negat gratiam ulteriorem: & hi negant minorem. Alii id principium intelligunt quidem de faciente, quod est in se, viribus naturæ, negant tamen, actus naturales esse meritoria: sed dicunt, esse tantum puros terminos, quibus positis DEUS ex pacto cum Christo gratiam conserat. Ve- rum de hoc principio redibit paulo post ferme.

55. Quæres, an ista gratia, excitans adactus salutares, sit actus intellectus tantum, seu illumi- natio,

natio: an vero sit etiam actus aliquis indeliberatus voluntatis, seu inclinatio aliqua hujus potentiae ad objectum, excitans eandem ad delibera- tam amplectionem ejusdem objecti. Resp. cum Suarez l. 3. de auxiliis c. 7. num. 5. & pluribus aliis, ino, ut Suarez loc. cit. ait, omnibus modis scriptoribus, esse utrumque actum, nempe intellectus, & voluntatis; hoc enim videtur conformius menti SS. Patrum, & Conciliorum, quorum verba multo convenientius in hac sententia explicantur; nam, quando Patres & Concilia, loquuntur de gratia in ordine ad fidem, vel conversionem, utrumque actum, tum intellectus, tum voluntatis soient adstruere. Sic Concilium Milevitani cap. 4. ita habet: *Cum sit utrumque donum DEI, & seire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus: & Tridentinum* sess. 6. c. 5. gratiam vocat illuminationem, & inspirationem: & quidem requiri a Concilio actum intellectus nemo dubitat; cum nihil volitum, quin præcognitum, de quo plura num. 44.

Quod vero etiam requiratur ab eodem Concilio actus voluntatis, probatur ex eo; quia Concilium dicit, *tangente DEO cor hominis*; nam nomine cordis intelligitur voluntas: per tangere autem intelligitur impulsus aliquis voluntatis. Verum quidem est, quod illum tactum mox Concilium vocet illuminationem, adeoque videri possit, de actu intellectus loqui: at quia, (ut recte Suarez loc. cit. num. 7.) per actum intellectus non propriè tangitur cor, sed per aliquam inclinationem, vel impulsum, aut motum, vocatur hic impulsus tantum ideo illuminatione; quia ex illuminatione statim resulat.

56. S. Augustinus vero sapissime distinguit duas gratias, nempe unam ex parte intellectus, alteram ex parte voluntatis. Sic de gratia loquitur l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 17. *Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delebat, gratia DEI est.* (Similia reperi eod. l. c. 119. & I. p. alibi) ex quibus primum spectat ad intellectum, alterum ad voluntatem; nam nihil suave fit formaliter, nisi per aliquem suavem affectum voluntatis; licet enim cognitio possit esse causa suavitatis; quia potest, rem tangere suavem representare: non tamen potest esse ipsa suavitatis, quæ formaliter est affectus dulcis. Ex his autem clarè infertur, quod S. Augustinus, dum docet, naturam lapsam juvari grania, semper velit eam juvari duplice; cum distinguit, *non latere, & delectare.* Accedit, quod natura lapsa, terti in voluntate, quam in intellectu, vulnerata, in utraque potentia debet sanari: & in intellectu quidem igitur actio debet sanari per gratiam, quam S. Augustinus l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 19. vocat *certam scientiam*: in voluntate autem infirmitas, & concupiscentia, debet sanari per gratiam, quam eodem c. 19. S. Doctor vocat, *videlicet delectationem.*

57. Accedit ratio tacta a Suarezio l. 3. de auxili. c. 7. n. 8. Indeliberatus ille affectus, seu motus voluntatis, disponit, & paulatim trahit voluntatem ad perfectum conseruum; nam prima gratia excitans intellectum, per cogitationem e. g. ad objectum virtutis, non statim sufficiens representat omnes rationes id amplectendi, & ideo necesse est, ut voluntas aliquo modo, secundum deliberato, afficiatur ad cogitationem

illam, vel objectum, ut sic intellectus ex imperio aliquo voluntatis magis cogitet: crescente sic attentione, vel cogitatione intellectus, crescit etiam indeliberatus affectus voluntatis, donec ista tandem eò perveniat, ut deliberatè, & efficaciter, velit objectum, atque id amplectatur.

Et hic est ordinarius modus operandi in natura lapsa: non vero, ut statim ex perfecta intellectus advertentia in motum plenè deliberatum voluntas erumpat, ut iterum ait Suarez loc. cit. num. 17. Non tamen per hoc velim negare, quod afferunt magni viri cum Granado tr. 5. de grat. disp. 2. sec. 4. nempe absolute fieri posse, ut aliquando homo, cum speciali illuminatione, seu gratia ex parte intellectus, statim actum voluntatis deliberatum eliciat, ut etiam non negat Suarez ibidem n. 17.

ARTICULUS III.

Quomodo intelligatur Principium: Facienti, quod est in se, DEUS non negat suam gratiam.

58. **N**egavimus hucusque, quod opera naturalia possint esse etiam tantum remota dispositio ad gratiam: jam igitur oritur quæstio, an ergo nihil pro sint opera tantum naturaliter bona: an non DEUS facienti, quod est in se, in ordine naturæ, det deinde gratiam supernaturalem, qua adiutor salutariter operari queat. Et quidem principium hoc: *Facienti, quod est in se, DEUS non denegat suam gratiam:* Theologi communissime admittunt: sed non eodem modo explicant. Difficilis oriri videtur ex eo, quod ex una parte DEUS velit, omnes homines salvos fieri, ut testatur Apostolus 1. ad Timoth. 2. v. 4. nec tamè videatur omnibus gratias supernaturales largiri; nam prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem, ex eodem Apostolo ad Hebr. 11. v. 6. dicente: *Sine fide autem impossibile est placere DEO; credere enim oportet accedentem ad DEUM; quia est, & inquirentibus se remuneratur.* item Tridentinum sess. 6. c. 8. ait: *Fides est humanae salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere DEO.*

Hac autem gratia, seu vocatione ad fidem, videatur caruisse, & adhuc carere plures, præseru gentiles, inter Indos barbaros, in sylvis forestarum more habitantes, qui nihil de fide vera audiunt: ex quo videtur inferri, gentiles istos caruisse omni gratia supernaturali. Unde, cum causa damnationis istorum non in DEUM, sed in ipsomet referenda sit, non videtur hæc assignari posse, nisi dicendo, quod non fecerint viribus naturalibus, quantum erat in ipsis: quod si fecissent, DEUS ipsis gratiam largitus fuisset. Ex altera parte videtur, ex hac assertione sequi, quod quis per opera naturalia possit accedere ad fidem, aut mereri auxilia supernaturalia, adeoque, quod inchoatio salutis sit à natura: qui fuit error Semipelagiorum, dudum rejectus ab Ecclesia, & iterum proscriptus a Tridentino sess. 6. c. 5. ubi definit, *justificationis exordium à præveniente gratia sumendum esse.*

59. Ad evitandos hos scopulos variis vias inierunt. Prima sententia (quæ videtur esse Durandi, & aliorum, quos referit Ripalda, tom. 1. de ente supernatur. disp. 17.) vult, quod DEUS facienti, quod est in se, per vires naturæ, non neget gratiam, ob opera naturalia, merentia gratiam, non quidem de condigno, sed tamen de congruo. Verum, qui ita sentiunt, non satis recedunt à Semipelagianis; nam etiam isti non affirmârunt, opera naturalia esse merita de condigno, sed tantum de congruo. Certe, ut videre est apud Aldrete, disp. 16. de predestinat. sec. 7. §. 3. n. 5. Caglianus duntaxat dixit, opera naturalia esse *ortum quendam bona voluntatis, vel conatum bona voluntatis*, ne (ut ait) videatur DEUS irrationali munificentia dormienti, aut inerti, gratiam dare: qua ratione putavit posse defendi, gratiam tamen gratuitam dari: ergo Caglianus non admisit meritum de condigno, sed tantum de congruo: & tamen SS. Patres constanter ipsum, & consequenter etiam hoc meritum de congruo, impugnârunt. Videri potest Ruiz, disp. 14. de predestinat. sec. 3. & Ripalda loco *suprà citato*, qui insuper cit. disp. n. 60. variis modis Doctores Catholicos, qui nimium hac in re admisisse videri possunt, excusat.

60. Secunda sententia docet, DEUM facienti, quod est in se, dare gratiam, ob actus naturales, non tanquam meritorios gratiæ, sed tanquam dispositiones morales ad gratiam. Verum hæ dispositiones essent causæ morales, & aliqua merita de congruo; unde hæ sententia jam refutata est. n. *præc.* (vide etiam, n. 63, § 64.) si tamen dispositiones intelligentur positivæ, seu strictè tales; si enim tantum intellegentur latè, seu negativæ tales, sive removentes prohibens (qualis exempli gratiæ dispositio impropriè dicta est in ordine ad celebrandum Sacrum, si quis comedat, ne moriatur; non enim, nisi latè, dici potest comedens se disponere ad celebrationem Missæ; cum tantum removeat mortem, quæ prohibet, seu impediret celebrationem Sacri) in hoc sensu tam lato posset aliquid naturale dici dispositio negativa ad aliquid supernaturale.

61. Tertia sententia docet, axioma hoc intelligendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ, non viribus naturæ. Ita moderni Thomista cum Alvarez, & alii cum Aldrete disp. 16. de predest. sec. 7. §. 4. quos nuper secutus est insignis recentior in suis Thesibus Ingolstadii editis. Quarta sententia vult, illud facere, quod est in se, intelligi debere de faciente, per vires quidem supernaturales, sed simul etiam per naturales; nam ajunthi auctores, quod DEUS, quando prævidet per scientiam medium, hominem naturaliter operaturum per vires naturales, tunc simul cum illis viribus naturalibus det etiam vires supernaturales, ut homo, præter actum naturalem, eliciat simul supernaturalem. ita Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 20. sec. 2. cum aliquot aliis, quibus videtur consentire Molina in *Concordia* disp. 10.

62. Quinta sententia tradit, DEUM non denegare gratiam facienti, quod est in se, per vires naturales quidem, sed indebitas. Quod ut intelligatur, notandum, dona aliqua in se naturalia, quæ conferunt homini robustiorem po-

tentiam ad actus naturales, non esse debita, saltem naturæ lapsæ; nam ea potentia robustior, ut ait Eximius l. 4. de auxil. c. 16. n. 20. est vera gratia, non tamen Theologicæ supernaturæ; cum enim ex se non conduceat ad visionem beatificam, non est supernaturalis, in eo saltem sensu, in quo Patres accipiunt gratiam supernaturalis. Talia dona DEUS ut auctor naturæ sibi reservat, ut conferre possit pro suo libitu, quocunq; ei placuerit, majorem virtutem ad actus naturales.

Imò Valsquez in 1. 2. disp. 189. c. 12. à n. 149. contendit, quod multa dona, quoad substantiam naturalia, sint gratia per Christum, qua adjuti peccata vincamus, & bonum morale, quævis non supernaturale, operemur. Præmisit autem c. 16. n. 133. talia dona esse distincta à dono creationis; quia hoc collato posset DEUS illa dona, seu cogitationes congruas negare: sive homines talibus mediis instruere, quibus libere abusuri essent. Tum eod. c. n. seq. addit, talia auxilia, in se ordinis naturalis, rectè vocari gratias; eoquod DEUS liberaliter, & ex misericordia, ea conferat. Pergit n. 145. Valsquez, & ait, agnoscere etiam Bellarminum distinctionem gratiæ in gratiam ordinis supernaturalis, & naturalis. Per hæc igitur auxilia facientibus, quod est in se, dicunt auctores hujus quintæ sententia, DEUM gratiam dein supernaturalem non negare. ita præsertim Rhodes, disp. 2. de grat. q. 1. sect. 2. §. 4.

63. Sexta tandem sententia ait, DEUM non negare gratiam homini facienti, quod est in se, per vires naturales, seu facienti, quantum est in se, opera naturaliter bona, ac honesta: quætamen neutiquam sint meritoria gratiæ Theologicæ supernaturalis: neque etiam sint conditions, aut dispositiones, strictè dictæ ad illam: sed tantum sint dispositiones negativæ tales, aut puri termini, quibus positis DEUS, ex pacto cum Christo inito, conferat gratiam ex meritis Christi. ita Suarez. l. 4. de auxiliis à c. 12. usque ad 17. § præsertim hoc ultimo, seu 17. mo eamque sententiam refert tom. 1. in 1. p. tr. de predest. l. 2. c. 18. ubi valde multos pro hac sententia citat: eandem tenent Arriaga, Lessius, & plures alii ex nostris, & externis.

Nota autem, magnum discrimen esse, inter dispositionem moralem positivam, & negativam: item magnum discrimen esse, inter dispositionem positivam, & purum terminum. Dispositio moralis positiva est etiam causa moralis, & habet in se virtutem movendi potentiam ad producendum effectum: at hanc virtutem non habet dispositio negativa, neque purus terminus, qui est res quædam, quam sibi præfigit voluntas, ut eâ positi aliquem effectum producat, ad quam productionem aliunde moveatur. e.g. Dominus præcipit servo, ut Petro detelesmosynam: in hoc casu præceptum domini, est dispositio positiva moralis, seu causa moralis dationis eleemosynæ; quia servum verè movet: & per illud dominus fit etiam causa eleemosynæ datae. Si jam dominus addat, ut servus eam eleemosynam det hora tertia sonante, sonus iste non est dispositio positiva, aut causa, sed tantum purus terminus; qui servus non moveatur à sono, sed à præcepto domini, sibi illum

Quomodo intellig. Principium: Facienti, quod est in se, Deus non denegat suam gratiam. 103
illorum sonum, tanquam purum terminum, praesentis: quo posito, & non aliter, vult eleemosynam dari, cum possit & quae sibi praesigere horam quartam, vel secundam: nec eo casu aliter moveretur servus, quam nunc moveatur.

64. Similiter discrimen magnum est inter conditionem stricte dictam, & purum terminum. Condicio est, quae moveat propter bonitatem suam, ad eam appetendam, vel propter malitiam suam, ad eam fugiendam. At purus terminus, ut n. praeceps, dictum, non moveat. Rursum voluntas, respiciens aliquam conditionem, non est absoluta, sed conditionata: at, quae respicit tantum purum terminum, non est conditionata, sed absoluta. e. g. qui vovet ingressum Religionis, si ex morbo convalescat, vel ex vinculis evadat, ut scilicet DEUM moveat, ad hanc beneficia, quae desiderat, conferenda, facit votum conditionatum, & habet voluntatem tantum conditionatam, non absolutam.

Qui autem vovet ingressum Religionis in diem crastinum, facit votum absolutum: quamvis pro termino exequendi votum, respiciat diem crastinum, nec votum perfecte stringat, nisi postquam dies crastinus advenerit. Utrum autem aliquid respiciatur a voluntate ut purus terminus, an ut condicio, debet desumi ex eo, an quis ab eius odio, vel amore moveatur, annon. Et posset etiam contingere, ut recuperatio sanitatis efficit purus terminus, si scilicet quis non moveretur ab ea recuperatione, sed hanc independenter a voto, & aliusdne futuram supponeret, aique illam tantum respiceret, tanquam terminum, & occasionem exequendi suum votum.

65. Ex quibus colligitur, opera naturalia, cum DEUM non moveant, ad conferendam gratiam supernaturalem, utpote improportionata, non posse esse dispositiones positivas, aut conditions stricte tales, respectu voluntatis Divinae conferendi gratiam, sed esse puros terminos: DEUM autem moveri ex meritis Christi, & pacto cum ipso inito, vi cuius Christus, prout ajunt patroni hujus sententiae, petit, ut gratia detur propter merita sua, quando homo facturus efficit viribus naturalibus, quantum in se est, seu positurus illa naturalia opera, tanquam puros terminos, sive negativas dispositiones.

Res scilicet se habet, ut in supradicto casu serv; sic enim servus dat eleemosynam Petro propter imperium domini ad pulsum horologii: in modo etiam, si dominus jussit, ut det eleemosynam ad petitionem Petri, tamen potest eam dare propter solum preceptum domini, non propter petitionem Petri, ob quam sibi non daret, & a qua, praeferim, si foret importuna, sibi moveretur ad negandam eleemosynam: consequenter etiam haec petitio potest se habere, ut purus terminus, ita se explicant auctores hujus sententiae.

66. Addendum adhuc, quod voluntas duplice possit sibi praesigere talem terminum 1. ut nolit aliquid facere, nisi terminus sit positus, e. g. si jubeat dominus, ut servus det eleemosynam, quando sonuerit hora, & alias non det. 2. ut voluntas quidem velit aliquid agere, quando terminus est positus: sed tamen etiam velit agere, quando non est positus, e. g. si velit

dominus, ut servus det semper eleemosynam, quando horologium sonuerit: attamen etiam possit dare, & aliquando etiam det, quando non sonuerit.

Primi generis terminus, respectu voluntatis Divinae est intentio ministri in confectione Sacramenti (si hac intentio non sit pars Sacramenti, ut hic supponitur) hanc enim posita e. g. in baptismate, DEUS dat gratiam; eam non posse non dat. Secundi autem generis terminus juxta hos auctores sunt opera naturalia, in nostro casu; quia, licet DEUS semper det gratiam, quando ea opera ponuntur: non tamen semper negat, quando non ponuntur, sed sapissime eam confert etiam non facientibus, quod est in se. Sic Isaiae 65. v. 1. dicitur: Invenerunt, qui non quiescerunt me. & S. Paulus ad Rom. 10. v. 20. ait: Isaiae autem audet, & dicit: Inventus sum a non querentibus me: palam apparui illis, qui me non interrogabant. Et hanc misericordiam ostendere sapissime DEUM erga homines late probat S. Augustinus l. 1. contra duas epistolas Pelagianorum c. 19. & iterum l. de gratia & libero arbitrio c. 6. ubi conversionem S. Pauli in exemplum adducit.

ARTICULUS IV.

Quo in sensu sit verum dictum
Principium.

67. Dico 1. Hoc Principium, intellectum de faciente, quod est in se viribus gratiae supernaturalis, est certissimum. Huic assertioni nemo Theologorum Catholicorum refragatur: probatur autem breviter, & clare. DEUS, quantum est in se, vult sincerè, & serio, omnes homines salvos fieri: ergo facientibus, quod est in se, sive cooperantibus gratiae supernaturali, debet ulteriorem gratiam, saltem sufficiensem, conferre antec. est certum de fide, & sibi probatum tract. de DEO. a. n. 615. prob. conf. si DEUS homini facienti, quod est in se, negaret ulteriorem gratiam, simpliciter necessariam ad salutem, non posset dici serio velle salutem; qui enim rem serio vult, debet saltem ea subministrare, quae necessaria sunt, ad eam obtinendam, & ab alio, quam ab ipso haberi non possunt, ut videtur per se clarum: tale quid autem, & ita necessarium ad salutem, est gratia: ergo.

68. Dico 2. Si DEUS non det cuilibet homini statim gratiam supernaturalem, tunc facienti, quod est in se, viribus naturae, seu operis operis requisita naturalia, tanquam puros terminos (quos supra n. 63. explicavimus) DEUS dat gratiam supernaturalem. Hæc conclusio etiam non videtur habere adversarium, & probatur iisdem rationibus; nam, si homo aliud non habeat, quam vires naturales, & faciat per has, quantum est in se, nec tamen illi DEUS unquam det gratiam supernaturalem, necessariam ad salutem, explicari non potest, quomodo DEUS serio velit hominis hujus salutem, aut quomodo eum non deferat, antequam deferatur: quod, licet Tridentinum sess. 6. c. 11. tantum negat de jussicatis, tamen etiam de aliis, saltem nequit in

in actuale grave peccatum (per veniale non deseritur DEUS) lapis, intelligendum est, juxta SS. Patres, præsertim S. Augustinum, qui serm. 88. de tempore ait: *Primo hoc fideliter, & firmiter credat dilectio vestra; quia nunquam prius DEUS deserit hominem, nisi prius ab homine deseratur.* & S. Prosperum, qui ad objectiones Vincentianas ad 7. ait de DEO: *Qui & priusquam deseratur neminem deserit, & multos desertores sœpe convertit.*

Unde auctores, qui negant, DEUM facienti, quod est in se, viribus naturæ, dare gratiam, simul afferunt, eum homini prius dare gratiam illustrationis supernæ: & hinc controversia purè speculativa est, an homo per vires naturales faciat, quod est in se, an per supernaturales: in qua tamèn, quia auctores gravissimi oppositi sunt, juvat utriusque partis fundamenta afferre, & quid ad ea responderi soleat, subjugere.

69. Itaque, qui facienti, quod est in se, viribus naturæ, volunt gratiam conferri, pro se afferunt præmio autoritatem SS. Patrum, quos videre est apud Suarez l. 4. de auxiliis maximè c. 15. a. n. 38. & 40. qui plus non requirunt ad gratiam accipiendam, quām, ut homo non ponat impedimentum: sicut scilicet sol (cui Christum comparant) omnes illuminat, qui eum non impediunt: atqui hoc facere potest homo viribus solius naturæ: ergo. Secundò afferunt autoritatem S. Thomæ in 2. dñs. 28. q. 1. a. 4. in corp. dicentis: *Non oportet, ut adius, quibus homo se ad gratiam habendam preparat, sint naturam humanae excedentes;* sicut enim natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita adius virtutum naturalium se habent ut dispositiones materiales ad ipsam. Item eod. art. 4. ad 4. ait: *Etiam ad fidem habendam aliquis se preparare potest per id, quod in naturali ratione est.* Unde dicitur, quod, si aliquis, in barbaris natus nationibus, quod in se est, faciat, DEUS fibi revelabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel doctorem mittendo: ubi Angelicus fat clare afferit, quod per vires naturæ possit quis se disponere (intellige materialiter, sive negativè) ad gratiam supernam.

70. Tertiò afferunt Tridentinum, quod Jeff. 6. c. 8. ait: *Fides est humanae salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis:* item illud Apostoli ad Hebr. 11. v. 6. *Credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquireribus se remunerat sit:* ergo prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem: atqui plurimi barbari non videntur unquam vocati fuisse ad fidem, adeoque nullam habuisse gratiam supernaturalem: ergo ex n. 68. DEUS ipsis facientibus, quod est in se, viribus naturæ, dedisset gratiam. prob. subsumptum. multi inter barbaros gentiles, præseriū sylvestres, nihil unquam audiérunt de fide, neque de ea ipsis quidquam incidit: & hinc Theologi communissimè cum S. Thoma 2. 2. q. 10. a. 1. in corp. distinguunt inter infideles positivè tales, hoc est, eos qui vocationem acceptam culpabiliter neglexerunt: & negativè tales, hoc est, eos, qui votati non fuerunt, aut inculpabiliter (quod fortè paucis accedit) vocationem non fecuti sunt; quia inculpabiliter non adverterunt: ergo.

71. Ad hæc argumenta respondent autho-

res oppositi. Ad 1. In primis ajunt, non omnes patres, & præsertim SS. Augustinus, & Prosper, non ita loquuntur, quorum tamen authoritas in materia de gratia gravissima est: & horum duorum verba inferius adducentur. Dein, eti SS. Patres dicant, DEUM dare gratiam, modò homo impedimentum non ponat, non sequitur, quod negent, DEUM etiam dare gratiam ad hoc ipsum, ne impedimentum ponatur, sive dare gratiam ad ponendas illas actiones, quibus videntur peccatum, seu impedimentum; neque enim per non ponere impedimentum hinc intelligitur præcise negativè se habere; nam præcise negativè se habendo nemo facit, quod est in se. Unde, ajunt, SS. Patres explicari possunt de non ponente impedimentum ulteriori gratiæ per negligētum anterioris. Imò SS. Patres non videntur loqui de gratia omnium prima, seu qualicunque vocatione ad fidem, saltem non de hac sola, sed etiam de aliis sequentibus, quibus ponitur impedimentum, per neglectum priorum: adeoque rectè dicuntur, per positum impedimentum intelligere neglectum gratiæ, vel neglectam co-operationem.

72. Ad auctoritatem S. Thomæ dicunt, Angelicum sententiam prius traditam revocabile in Summa 1. 2. q. 112. a. 2. in corp. ubi exp̄s̄ sic docet: *Nulla præparatio requiritur ex parte hominis, quasi præveniens Divinum auxilium, sed potius, quæcumque præparatio in homine esse potest, est ex auxilio DEI, moventis animam ad bonum.* Iterum 1. part. q. 62. a. 6. ad 2. sic ait: *Unde magis videtur, quod gratia detur secundum gradum naturæ, quām ex operibus.* Sumit autem, ut saepe alias, particulam magis exclusivè: vñlque dicere, gratiam primam Angelis non dari, r̄spiciendo opera eorum naturalia, tanquam dispositiones qualescumque, sed solam naturam, quā ad DEO est.

Nec dici potest, Angelicum ibi loqui de gratia habituali; quamvis enim etiam de ea loquantur, simul tamen etiam loquitur de actuali; nam in corp. exp̄s̄ dicunt *dona gratiarum*, quæ verba significant, non tantum gratiam habitualem, sed alias omnes. Addit, quod S. Doctor ibi respondeat ad objectum sibi texum ad Rom. 11. v. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia:* quo texu censes utitur S. Augustinus, & alii defensores gratiæ, contra Pelagianos, & Semipelagianos, intelligendo eum de gratia actuali.

73. Ad 3. dicunt, quod nulla quidem gratia præcedat vocationem ad fidem latius dicātā, sed tamen aliqua præcedat vocationem ad fidem strictè dictam; sicut enim ad actum fidei strictè talem præcedit pia affectio (quæ est actus imperans actum fidei) ita hanc debet præcedere illustratio, ostendens, eliciendam esse illam piam affectionem: & ideo damnatam volunt 27. propositionem Quesnelli: *Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum;* quia, si nulla prorsus præcederet gratia, non posset prius elici pia affectio, & consequenter ipse actus fidei non posset esse liber.

Sicut autem præcedit aliqua gratia, ad ipsum actum fidei, vel etiam ad piam affectionem, immediatè determinantem ad illum, sic etiam potest dari gratia præcedens, seu illustratio, ad actus,

qui tanquam dispositiones, vel inchoamenta, conducunt ad fidem, possuntque dici fides latius dicta: qui actus à S. Augustino l. 1. ad Simplician. q. 2. vocantur *inchoationes quedam fidei conceptionibus similes*: qua ratione, licet admittendum sit, quod aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem, strictè dictam, non tamen admitti debet, quod aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem latè dictam.

Sic e. g. quando infideles, ex consideratione machinæ mundi, vel alius naturalibus rationibus, vel etiam aliorum sermonibus, aut quacunque occasione, moventur ad inquirendum mundi authorem, vel gubernatorem, DEUS addit auxilium gratiæ supernæ, vi cuius exigitur, ut eum invenire studeant. Si jam illi auxilio cooperentur, acquirunt notitiam supernaturalem DEI existentis, ac remuneratoris; licet enim DEI existentia, ac providentia, naturali cognitione percipi possit, non sequitur, DEUM in his circumstantiis non addere illustrationem supernam. Habita autem notitia illa supernaturali, ulterius movebuntur alia illustratione, seu inspiratione, ad DEUM colendum, cui si iterum cooperentur, obtinebunt tandem gratiam fidei strictè dictæ, qua ad ipsam justificationem disponantur; taliter enim facientem, quod est in se, DEUS juvat, ad fidem consequam, vel inspirando, vel Doctorem mitendo, ut ait S. Thomas supra citatus.

74. Addunt autem hi authores, fidem illam latius dictam, seu actus illos prævios, quamvis supernaturales, nondum proximè sufficere ad justificationem, sed tantum remorè, quatenus scilicet disponunt ad fidem strictè dictam: pertinere tamen illos actus ad fidem, tum, quia involunt. implicitam voluntatem credendi, tum, quia saltē ex DEI ordinatione tendunt ad fidem obtinendam. Et sic fides strictè dicta est humana salutis initium, fundatum, & radix omnis justificationis; quia omnis alius actus, vel supponit fidem, vel ad eam disponit. Nec isti termini *initium*, *fundamentum*, *radix*, sunt ita rigorosè sumendi, ut nihil proflus antecedat; alias nec timor Domini possit dici *initium sapientie*. psal. 110. v. 10. quia præcedit fides: nec Apostoli Ecclesiæ *fundamentum*, ad Epbes. 2. quia præcedit Christus: nec radix arboris verè *radix*; quia præcedit semen, ex quo oritur.

Sed neque hæc sententia impedit, quoniam dicatur, dari infideles negative tales; nam, si infideles possunt absque culpa non facere viribus naturalibus, quantum est in se, atque adeò fide absque culpa carere, poterit id etiam contingere infidelibus gratia supernaturali instruētis; quia in primis, ut dictum, gratia illa supernaturalis non est semper vocatio immediata ad fidem strictè dictam, sed tantum illustratione, ad cognoscendum DEUM, e. g. tanquam conditorem mundi, vel ejus gubernatorem, sicut id præstant in sententia opposita apprehensiones naturales.

Secundò, sicut solis naturalibus viribus instructus, potest sine culpa contra fidem non ulterius inquirere, vel quia non proponitur ipsi obligatio inquirendi, vel quia ad eam inculpabiliter non attendit, sic etiam potest instructus

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

gratiæ, sine culpa infidelitatis, non inquirere, vel quia talis illustratio non proponit statim obligationem ulterius inquirendi, vel quia etiam ob varia alia ad eam non attendit, aut obligationem non advertit, saltē non ita, ut sub gravi obligatum se judicet. Accedit, quod quis possit quidem tali illustrationi in ordine ad assensum de DEO existente cooperari, simul tamen ex alio capite graviter peccare, atque adeò reus fieri non infidelitatis, sed unius, vel plurim peccatorum alterius speciei, adeoque damnari, non ob neglectam fidem, sed ob negligēta alia præcepta.

75. Ita auctores isti respondent, qui proinde contendunt, principium supradictum expoundendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ. Horum autem fundamenta sunt Canones Concilii Arausicanii II. quod Concilium, etiam tantum fuerit Provinciale, tamen, ut præmittitur *Capitulo 1.* canones ejus submissi sunt ab ipsa Apostolica Sede, sūntque extracti ex diversis scriptis SS. Agustini, & Prospere, ac tandem a Bonifacio II. approbati. Sic autem habent. *Canon. 3.* Si quis ad invocationem humanam gratiam DEI, dicit, posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit *Esaia Prophetæ*, vel *Apostolo Eccl.* *Canon. 4.* Si quis, ut a peccato purgetur, voluntatem nostram, DEUM expectare contendit, non autem, ut etiam purgari velimus, per *S. Spiritus infusionem*, *operationem*, in nos fieri constitutur, resistit ipsi Spiritui. *Canon. 7.* Si quis per natura vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ cogitare posse confirmat heretico fallitur spiritu. & *Can. ultimo* ait Concilium: *Credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus*, & postea per misericordiam DEI adjuvamus, *sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis*, & fidem, & amorem sui prius inspirat.

Ex his sic argumentantur sententiae hujus patrini. Juxta sententiam afferentium, DEUM dare gratiam facienti, quod est in se, viribus naturæ, videntur hæc reprobata aliquo modo verificari: ergo ea sententia non est admittenda. prob. min. subsumpta. Si quis viribus naturæ, colendo DEUM & ante acceptam gratiam eum invocando, faceret, quantum est in se, daretur ei gratia ad invocationem humanam, seu naturalem. Rursus, licet non semper, tamen aliquando, DEUS expectaret voluntatem humanam, facientem, quod est in se, viribus suis, ut conferret gratiam; cum non semper det gratiam nihil facientibus. Item videntur talia opera saltē aliquatenus pertinere ad salutem vitæ æternæ, & istis videtur nos incipere: dein autem postquam per ista fecimus, quantum in nobis est, per misericordiam DEI ad ulteriora opera bona adjuvari.

76. Confirmant ex S. Gregorio, qui *homil. 9. in Ezechielem* sic ait: *Nec fides sine operibus, nec opera adjuvant sine fide, nisi fortasse pro fide percipienda siant. Sicut Cornelius ante, pro bonis operibus meruit audiri, quam fidelis existet. Quia ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciebat: ergo jam ante fidem adiunguntur opera verè salutaria, si pro fide acquirenda siant, adeoque jam ante fidem debet dari gratia. Insuper S. Prosper contra Collatorem*

cap. 4. in respons. ad c. 3. Collatoris. ait: *Vides bonos conatus, pia studia: Et dubitas esse DEI dona?* ergo, cùm ante, & post fidem, dentur pia studia, vel boni conatus, sunt ex gratia (hoc enim clarum est intelligi per dona DEI) ergo jam ante fidem datur gratia ad pios illos conatus. Idem S. Pater ibidem ait: *Velis, nolis: convinceris dicere, gratiam DEI secundum meritum nostra dari, cùm aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequuntur, affirmas: ergo boni illi conatus sunt meritorii gratia, adeoque ex gratia: ergo DEUS antecedenter ad gratiam non invenit ullum bonum opus.* Tandem sèpe hortamur hæreticos, ut orent DEUM, ad impetrandam fidem, adeoque supponimus, ante fidem dari jam gratiam orandi.

77. Ad hæc autem vicissim respondent prioris sententiaz authores, quòd Canones, vel Capitula Arauficani se non ferant; cùm non loquantur de invocatione qualicunque, quæ sit tantum, removens prohibens, negativa dispositio, aut purus terminus: sed de ea, quæ sit dispositio positivè conducens, & meritum saltem de congruo. Secundò ajunt, quòd in primis DEUS non semper, ut Massilienses volebant, exspectet voluntatem nostram, ne (tùt dicebant) irrationabiliter gratias suas profunderet: sed saepissimè det gratiam, peccatum se gerentibus, ut Saulo furenti. Addunt, quòd etiam, quando DEUS vult priùs hominem facere, quod est in se, tamen non exspectet opus aliquod meritorium, ut Semipelagiani volebant, quibus S. Augustinus saepissimè exprobrat, eos merito credulitatis vele gratiam impetrari.

Pariter hos prævios actus naturales, ajunt, non pertinere ad vitam æternam; (sicut non bene diceretur, quòd comestio spectet ad celebrandum sacrum de qua re n. 60.) cùm non sint dispositiones positivæ, sed tantum negativæ, seu sint tantum removentia prohibens, aut puri termini: & hinc nos nullo modo positivè incipere in bono opere, sed DEUM, qui per gratiam invocationis ad fidem positivè facit initium salutis. Neque hic replicetur, gratia ista dici, neque Concilium Arauficanum in Semipelagianis reprehendere, quòd meritoria esse opera velint, cùm nec meriti meminerit; nam clarum est ex can. ult. ejusdem suprà cit. opera meritoria intellexisse, cùm ait, DEUM fidem inspirare, nullis precedentibus bonis meritis.

78. Nec dicatur, SS. Augustinum, & Prosperum dicere, si quid boni ex nobis præcedat, esse meritum; nam isti Sancti non loquuntur de quilibet bono, sed de bono verè Christiano, de quo maximè inter Semipelagianos, & gratiæ defensores erat contentio: & hinc S. Augustinus in prefat. ad psal. 31. negat, impium sine fide facere bonum opus: *epist. 107. ad Vitaliem, acut medium Romanorum egregia facta, per qua ait, eos præclarè, gloriissimèque vixisse, negat, fuisse opera bona: sed ait fuisse tantum velut opera bona.* Rursus contra Julianum l. 4. c. 3. sub finem ait, non esse veras virtutes, quæ non profint ad beatitudinem supernaturalem, de qua re pluribus infrà n. 87. & seq.

At verò actus, ante fidem viribus naturæ eliciti, non sunt bonum verè Christianum, hoc est, positivè disponens ad æternam beatitudi-

nem &c. id enim hi authores constanter negant, & debent etiam negare eorum adversari, de operibus gentilium naturaliter bonis. Unde neque hi actus sunt illa opera bona, aut pia studia, vel operations tales, in quibus juxta S. Augustinum fundaretur justa excusatio, qualia opera, studia, aut operations à Semipelagianis adstruebantur, quæque S. Prosper judicabat à meritis separari, non posse. Videatur Suarez l. 4. de auxiliis à c. 12, ubi per plura capita fusè hanc quæstionem pertractat.

79. Quod jam spectat ad S. Gregorium, respondent adversæ sententiaz patroni, texum illius non probare, dari jam opera bona, seu fælaturia, & de congruo meritoria, ante fidem omnem supernaturalem, & multò minùs, ante vocationem supernaturalem ad illam (quam adversæ sententiaz authores volunt esse primam gratiam) sed tantum dari opera bona ante fidem magis explicitam, quod probatur ex ipso exemplo Cornelii; Concilium enim Arauficanum suprà citatum c. ultimo expressè ait: *Cornelii centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, tam admirabilis fides non fuit de natura, sed Divina largitatis donum: & utique vult intelligi de fide ejus, antequam à S. Petro plenè fuit instruitus: adeoque ejus bona opera nullo modo præcesserunt vocationem ad fidem.* Pariter in hæreticis, quos hortamur, ut orent, si oratio eorum debet esse positiva dispositio, ad impetrandam fidem, ut hic supponitur, jam præcessit, saltem vocatio supernaturalis ad fidem: inòd in multis, si tantum sint hæretici materiales, præcessit jam ipsa fides, implicitè credens, quæ credimus nos, seu vera Ecclesia.

His rationibus pro utraque parte propositis, quilibet statuat, quid sibi amplectendum existimet. Addo tantum, Episcopos Galliæ an. 1700. Parisiis congregatos numero sexdecim, cum aliis ex inferiore Clero & Sept. priorem sententiam, quæ vult ex pacto cum Christo initio conferri gratiam illi, qui ex viribus naturæ facit, quantum est in se, primo statim loco, inter complures alias ibidem proscriptas, censuram fætis severâ norâsse, & pactum hoc appellâsse *commentum temerarium, & erroneous, nec solum tacente, sed etiam adversante Scriptura, & SS. Patrum traditione prolatum: quam tamen censuram sapientissimi Præsules noluerint extra Galliam extendere.*

80. Sed queri hic potest, quid requiratur ad hoc, ut quis faciat, quod est in se. Resp. Debet juxta secundam sententiam cooperari gratia Divinæ, vel, si juxta priorem sententiam eam nondum habeat, deber juxta rationis dictamen vivere, & non committere peccata, merentia odium DEI, & demerentia ejus auxilium. Et hoc debet facere, non tantum in uno actu, sed tamdiu, donec effluxerit terminus à DEO præfixus, qui non videtur esse æqualis respectu omnium, sed in quibusdam longior, in quibusdam brevior; cùm videatur DEUS à quibusdam exigere plura, ab aliis pauciora, quemadmodum idem quosdam post pauciora bona opera celo donat, alios post plura: & similiter quosdam post pauciora, alios primùm post plu-

Quomodo intellig. Principium: Facienti, quod est in se, Deus non denegat suam gratiam. 107
ra peccata, damnat, sine vitio acceptionis perso-
narum; eoquod DEUS nemini quidquam de-
beat, sed de suis creaturis, quoad ista, possit pro-
libitu statuere.

Unde, quemcunque terminum DEUS præ-
fixerit, semper justissimus est. Et quamvis du-
rante eo termino occurrat tentatio gravis, &
tantum physicè vincibilis, tamen, quia absolute
vinci potest, imputabitur homini, si eam non
vincat; quia non requiritur major libertas ad
faciendum, quod est in se, quam ad non pec-
candum, ad quod sufficit libertas physica. Quia
in re grati agnoscere debemus benignitatem
DEI, erga fidèles præ infidelibus; nam illis DE-
US confert longè majora auxilia, & libertatem
majorem, quam infidelibus, quod S. Paulus 1.
ad Tim. 4. v. 10. tradit, dum ait: *Speramus in DE-
UM vivum, qui est Salvator omnium hominum,
maxime fidelium.*

Hoc tamen est valde credibile, quod si in-
fidelis incipiat facere, quod est in se (sive coo-
perando gratiæ supernaturali, sive ex viribus na-
turae prout vel prior, vel secunda sententia sup-
ponitur) DEUS semper det majora auxilia, quibus
juvet ulteriùs ad perficiendum, & imple-
num totum id, quod DEUS præfixit, & requi-
rit ad hoc, ut homo ille dicatur fecisse, quod
in se est.

81. Noto tandem, axioma hoc non tan-
tum esse verum de hominibus facientibus, quan-
tum est in se, antequam peccatum grave com-
miserunt (hoc enim absolutè est necessarium, ut
DEUS dicatur, omnes homines sincè velle sal-
vos) sed etiam verum esse, saltem de fidelibus,
qui, si peccaverunt, faciunt, quantum est in se,
ut resplicant, & alia peccata nova evitent; his
enim non negari gratiam est valde consentane-
um misericordia Divinæ, quæ non vult mortem
peccatoris, ut habetur Ezechielis 33. v. 11. & fu-
sè probatur à Theologis, afferentibus, DEUM
nemini, quamdui vivit, negare gratiam suffici-
entem ad poenitentiam agendum, & salutem ob-
tinendam, de qua re agendum in tract. de poe-
nitentia.

Dico: Gratiam sufficientem; nam efficacem
sicutè talem (hoc est, quæ non tantum afferat
vires sufficientes, & habeat efficaciam in actu
primo, sed quæ prævisa sit per scientiam medi-
am conjungenda infallibiliter cum consensu) DEUS non promisit: & hanc non debet dare,
neque iis, qui diu non peccarunt, & fecerunt,
quantum in se est; quia necessaria non est ad li-
bertatem humanam, ut hæc suppono, & patet ex
eo, quod aliæ nulla alia efficiuntur sufficiens, adeo-
que, qui non consentit, non habuissent gratiam
sufficientem, quod est falsum.

82. Si quis autem querere velit, quare
DEUS quibusdam, etiam prius peccantibus, det
gratiæ efficacem, alii non peccantibus, det
tantum sufficientem, respondeatur, hoc refun-
dendum esse in sapientissimam, & liberrimam
voluntatem Divinam, quæ omnium causas ha-
bet, ut insigniter scribit S. Augustinus *l. de spir.*
& *litera ad Marcellinum c. 5.* Quidquid eorum non
facit, sive exemplo est quidem in operibus factis: sed
apud DEUM, & in ejus virtute, habet causam,
qua fieri possit: & in ejus sapientia, quare factum
non sit. Quæ causa, etiam si latet hominem, non

se obliiscatur esse hominem, nec propterea DEO
det insipientiam; quia non plenè capit ejus sapien-
tiam. Hinc dicendum in tali casu cum S. Paulo
ad Rom. 9. v. 20. *O homo, tu quis es, qui respon-
des DEO?* & iterum cum S. Augustino tract.
26. in Joannem sub initium. *Quare illum trahat, &
illum non trahat, noli velle judicare, si non vis er-
rare. Semel accipe, & intellige. Non traharis: ora,
ut traharis. Rursum ep. 105. circa medium. Cur au-
tem illum potius, quam illum liberet, aut non libe-
ret, scrutetur, qui potest, judicorum ejus tam ma-
gnum profundum: verum tamen caveat præcipiti-
um. Nunquid enim est iniquitas apud DEUM?* Ab-
fit. Sed inscrutabilia sunt judicia ejus, & investiga-
biles via ejus. Sed hæc quæstio fusiùs agitata
jam est suo loco scilicet tract. de DEO, & de Di-
vina providentia.

ARTICULUS V.

*An sine gratia supernaturali possit
aliquid in ordine naturæ moraliter
bonum fieri.*

83. Dico 1. Homo sine gratia superna-
turali non in omni actione ne-
cessariò peccat. Conclusio hæc
est omnium rectè sentientium: & certa ex de-
finitionibus complurium Pontificum, scilicet
Pii V. & Gregorii XIII. Alexandri VIII. &
præsertim, Clementis XI. in *Constitutione Uni-
genitus.* contra Quesnellum sic inter Baianas
damnatas est 27. *Liberum arbitrium sine gratiæ
DEI adjutorio non nisi ad peccandum valet: & 28.
Pelagianus error est dicere, quod liberum arbitri-
um valet ad ullum peccatum vitandum.* item 35.
Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, pec-
catum est. Similes his sunt propositiones 38.
40. 65.

Alexander VIII. damnat hanc 8. *Ne-
cessè est, infidelem in omni opere peccare.* Clemens
XI. hanc 38. *Peccator non est liber, nisi ad malum
sine gratia liberatoris.* & 39. *Voluntas, quam gra-
tia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad ab-
errandum, ardoris, nisi ad se præcipitandum, viri-
um, nisi ad se vulnerandum.* Est capax omnis ma-
li, & incapax ad omne bonum. & 40. *Sine gra-
tia nihil amare possumus, nisi ad nostram conderna-
tionem.* Omitto alias similes à Pontificibus da-
mnatas propositiones, ne nimis sim longus.
Sed quæstio jam est, an homo sine gratia super-
naturali possit actum naturalem moraliter bo-
num efficere.

84. Dico itaque 2. Homo sine gratia, tum
habituali, tum actuali, potest aliquid opus, in
ordine naturali moraliter bonum, facere. Dico
aliquid opus bonum facere, ad quod verifican-
dum sufficit; si possit leviora opera bona face-
re; nam de difficultioribus e. g. de amore DEI
naturali super omnia, de victoria gravis tenta-
tionis, & maximè de observantia totius legis
naturalis, agemus inferius. Conclusiōnem sic
explicatam tenet Suarez, *toto l. 1. de gratia.*
& in l. p. l. 2. de prædest. c. 12. Gonetus *tom. 4.
disp. 1. a. 3. s. 5.* Tannerus *tom. 2. disp. 6. q. 3.
dub. 3. n. 58.* Valentia *tom. 2. disp. 8. q. 1. p. 3.*
Rho.

Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 1. Arriaga de Divina gratia. disp. 38. sec. 2. n. 8. ubi citat ex Scholasticis Bellarminum, Lessium, & plurimos alios ex nostris, & externis. & n. 10. omnes ferè Patres Græcos in genere, & ex Latinis plures in specie.

Consentit S. Thomas. 1. 2. q. 109. a. 2. in corp. ubi negat quidem, posse hominem in statu naturæ corruptæ sine gratia totam legem naturalem implere, sed addit: *Quia tamen natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono naturæ privetur, potest quidem etiam, in statu naturæ corruptæ, per virtutem sue naturæ, aliquod bonum particulare agere, sicut adficare domos, plantare vineas, & alia hujusmodi: non tamen totum bonum sibi commutabile, ita, quod in nullo deficiat.* Quamvis autem dein dicat, hominem ad ista indigere auxilio Divino, per hoc tantum intelligit generalem concursum DEI naturalem; cùm hoc auxilium nunquam vocet auxilium gratiæ, idque etiam requirat articulo præcedente ad cognitionem cuiuslibet veri, ad quam utique non requiritur gratia strictè talis: quin etiam citato art. 2. loquens de opere supernaturali, prout distinctum est à naturali, ad illud requirit gratiam, non ad istud. vide Tannerum loc. cit. n. 64.

85. Probatur conclusio 1. ex illo ad Rom. 2. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt: ergo gentes, siue illi homines, qui non habuerunt legem Moysis, naturaliter, sive ex natura sua (ut in græco habetur) faciunt ea, quæ legis sunt, hoc est, honestè naturaliter operantur. Licet autem gentes non semper ita operentur, tamen aliquando ita operantur, adeoque possunt ita operari.* Equidem hunc textum quidam intelligere volunt de gentibus ad fidem conversis, quæ non habuerunt legem Moysis: sed Suarez. l. 1. de gratia. c. 8. n. 20. & seq. ex communione Patrum ostendit, intelligendas esse omnes gentes, quæ non habuerunt Mosiacam legem, sive deinde fideles, sive infideles fuerint: cui expositioni, et si alicubi videatur contrarius S. Augustinus, tamen eam simpliciter non rejicit, ut patet ex c. 28. de spiritu & litera, ut ostendit Suarez loc. cit. num. 24. & 28. quod etiam monstrat de S. Prospero, ac aliis.

Tandem Pius V. damnat hanc propositionem Baji. 22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter que legis sunt, faciunt: intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.* Ex qua damnatione saltem habetur, nostram sententiam esse nullo modo Pelagianam. Nec dicant verba illa: *quæ legis sunt: intelligi debere de operibus legi materialiter tantum conformibus, formaliter autem mala intentione vitiatis.* Contra enim est: hoc proprorsus arbitrario, & gratiæ dicitur, sine ullo fundamento in textu Apostoli. Vocem autem naturaliter, rectè probat Suarez loc. modò cit. n. 42. intelligi debere de viribus naturæ, sine ullo speciali auxilio gratiæ.

86. Adde, quod Pius V. damnaverit has duas propositiones Baji: sc. 37. *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum dicit, agnoscit. & 65. Non nisi*

Pelagiano errore admitti potest usus aliquis libertatis arbitrii bonus, sive non malus: & gratia Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet. Equidem scio, respondere quosdam, has propositiones damnatas esse; quia censuram acerbissimam continent: attamen non tantum ratione censuræ, sed & ratione doctrinæ, damnatas esse, tradunt auctores gravissimi, afferentes, secum sentire Bellarminum, & Cunerum, quibus, ut pote præsentibus, dum Bulla publicaretur, mens Pontificis fuit notissima. Citatur & Lessius Doctor Lovaniensis, & ejusdem temporis auctor.

Saltem ex his damnationibus habetur, nostram sententiam ab errore illo longè alienam, & juxta mentem tantorum virorum, menti Pontificis conformiorem. Adde Concilium Tridentinum sess. 6. can. 1. definire, non posse hominem justificari per opera, quæ, vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam, fiunt: ergo supponit, posse opera moraliter in ordine naturali honesta, & bona fieri per vires naturæ; alia superflua esset definitio; ad quid enim definiatur, neminem per peccata justificari posse?

87. Prob. conclusio 2. ex SS. PP. In primis Patres Græci, teste Arriaga loc. cit. n. 84. hanc sententiam ferè omnes defendunt. Ex Latinis S. Leo. serm. 7. de Quadragesi, pro hac sententia sic loquitur: *Sed quia, quod non ex fidei procedit fonte, ad præmia eterna non pervenit, alia est conditio operum cœlestium, alia terrenorum: ubi per terrena utique non intelligit peccata; quia de his nimis certum erat, per eam perveniri ad cœlum: neque hoc explicari debebat. S. Augustinus, qui maximè putatur oppositus, nobiscum quoque sentit pluribus locis, quos vide apud eundem Arriagam. à. n. 10.*

Aliquos tamen hujus S. Patris textus adduco. Sic ep. 5. ad Marcellinum ait: *Rempubican primi Romani constituerunt, auxeruntque virtutibus, et si non habentes veram pietatem erga DEUM verum, que illos etiam in eternum civitatem posset salubri religione perducere, custodientes tamen quandam sui generis probitatem. Ecce manifestè distinguit virtutes conducentes ad eternam salutem, ab aliis, non ita conducentibus, seu purè naturalibus, aut naturali probitate.* Idem l. de spiritu & litera c. 28. de Iudeis ait: *Vis illa naturæ inerat eis, quæ legitimum aliquid anima rationalis, & sentit, & facit: sed pietas, quæ in aliam vitam transfert, beatam, & eternam, legem habet immaculatam.* Et post pauca: *Sicut enim non impediunt à vita eterna justum quendam peccata venialia, sine quibus hac vita non ducitur, sic ad salutem eternam nihil profundit impio aliqua bona opera, sine quibus difficillime vita cuiuslibet pessimi hominis inventur.*

Rursus l. 3. Hypognosicon c. 4. auctor libri hujus ex sententia S. Augustini sic ait: *Esse factum liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad DEUM pertinent, sine DEO, aut inchoare, aut certè peragere: sed tantum in operibus vita præsentis, tam bonis, quam etiam malis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum velle, quidquid bonum ad præsentem pertinet vitam.* Equidem fateor, Belg.

Bellarminum dicere, libros Hypognosticon non videri esse S. Augustini; cum non videantur habere phrasin hujus S. Doctoris, nec ab antiquis sub hoc nomine citentur; attamen & ipse Bellarminus fatetur, eos esse eruditos, ac utiles: utque videretur Arriaga trad. de grat. disp. 38. sec. 2. n. 11. sive ex S. Augustini sententiis confecti: atque a S. Thoma & Scholasticis, tanquam libri S. Augustini citantur. Si tamen hujus libri authoritas non sat gravis tibi videatur, sufficient textus ex aliis indubitatis libris S. Augustini allati.

88. Prob. conclus. 3. ratione. Voluntas in quovis casu determinata est libera ad peccandum, & non peccandum: ergo etiam est libera ad opus moraliter bonum, in ordine naturali faciendum, & non faciendum. ant. probatum est. num. 83. prob. conf. Sæpe voluntas non potest non peccare, nisi eliciendo opus, saltem naturale moraliter bonum, quando scilicet peccatum staret in omissione actionis bonæ, e. g. eleemosynæ dandæ pauperi extremè indigenti, vel exercitæ obedientiæ, aut auxiliï præstandi parentibus: ergo, si voluntas in tali casu est libera ad vitandum viribus suis peccatum, debet etiam esse libera, seu potens iisdem viribus ad operandum bene.

Nec dicas 1. in tali casu voluntatem operaturam, tantum ex motivo indifferente: cur enim non possit operari ex motivo misericordie naturalis, obedientiæ, aut pietatis, quæ motiva sunt naturæ maximè conformia? Nec dicas 2. hominem talem semper bene operaturum ex auxilio gratiæ supernæ, quod DEUS tunc conferat; nam quomodo probabitur, homini cuique etiam infideli, operari ex motivo pure naturaliter honesto, semper adesse auxilium supernum, & actum elici supernaturalem, & fortem de congruo meritorum? Nec dicas 3. ex nostra sententia sequi, quod voluntas, viribus propriis, possit facere omnia bona; nam id nullo modo sequitur; neque enim potest, saltem moraliter, vitare omnia peccata, de qua re inferius.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

89. **O** B. 1. Concilium Arausicanum II. can. 22. ait: *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum: ergo solum arbitrium non potest moraliter bene agere, etiam tantum in ordine naturali.* Confirm. Idem Concilium can. 20. ait: *Multa in homine bona sunt, que non facit homo: nulla vero facit homo bona, que non DEUS præstet, ut faciat homo: ergo.* Resp. neg. conf. Concilium debet explicari de actionibus eliciendis in ordine ad supernam beatitudinem, in quo ordine non potest solum arbitrium habere actum meritorum sine gratia; sed tantum potest habere peccatum, per quod excidat beatitudine.

Vel intelligendum est Concilium de actionibus, quæ potius adscribuntur libero arbitrio quam DEO. Ubi noto, quod actus mali soli sunt, quorum causa non potest esse DEUS, adeoque illos solos dicitur liberum arbitrium habere

de suo: at vero actuum, etiam naturaliter tantum bonorum, auctor est DEUS; unde illos liberum arbitrium non habet de suo, sed a DEO; non quidem per auxilia ordinis supernaturalis; & sic S. Thomas. in 2. dist. 28. q. 1. a. 1. ad 3. respondet in ordine ad textum S. Augustini ad Bonifacium Papam: *Non potest homo aliquid bonum velle, nisi juvet a DEO, qui malum velle non potest: ait enim: DEUS non tantum juvat nos ad bene agendum per habitum gratiae, sed etiam interius operando in ipsa voluntate, sicut in qualibet re operatur, etiam exterius occasione.* & auxilia præbendo, ad bene agendum, & sine his omnibus nullus bene facere potest. Vel d'ecendit, quod Augustinus intelligit de bono meritorio. Ut autem Augustinus, ita etiam Concilium hoc (quod Decisiones has ut plurimam ex Augustino despulit) est intelligendum. Eadem haec responsio servit ad confirmationem &c.

90. Ob 2. S. Augustinus variis locis nobis oppositum docet, sic ait ep. 107. ad Vitalem. *Itaque aliquos eorum, per quos amplius decipere affectat diabolus sicut habere nonnulla velut opera bona, in quibus laudantur, per quasque gentes, præcipueque in gente Romana, qui præclare, gloriassimèque vixerunt.* Sed quoniam, sicut verissima Scriptura dicit: *omne, quod non est ex fide, peccatum est:* & sine fide impossibile est uixere placere DEO, non hominibus, nihil sic agit hic princeps, quam, ut non credatur in DEUM, nec ad mediorem, a quo solvuntur opera ejus, credendo veniantur. & l. 3. contra duas epist. Pelagianorum c. 8. *Liberum arbitrium captivatum, non nisi ad peccatum valet: ad justitiam vero, nisi divinus liberalium, adiutumque, non valet.* & de spiritu & litera. c. 3. *Neque liberum arbitrium quidquam, nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via.* & sermone 12. de verbis Apostoli. c. 10. *Nisi ille regat, cadi, nisi ille regat, jaces.* & c. 11. *Prorsus, si defuerit adjutorium DEI, nihil boni agere poteris.* *Actis quidem illo non adjuvante, libera voluntate; sed male.* Plura similia vide apud Suarez l. 1. de gratia c. 19. num. 9.

Resp. Quod Augustinus non neget omnia moraliter bona, in ordine naturæ potissimum libero abesse gratia clarum est ex eius textibus citatis num. 87. Unde textus similis debet ita explicari, ut non alius ejusdem S. Doctoris dicit contradicat, & vel debent non amplissime, quasi omnes prorsus actiones completerentur, accipi, vel debent non in sensu strictissimo exponi. Plures expositiones refert Suarez l. 1. de gratia c. 21.

91. Prima expositio est Sotii, Vegæ, Ruardi, & aliorum, dicentium, actiones liberi arbitrii abesse gratia vocari peccata, non strictè talia, sed tantum in hoc sensu, quod non sint actiones bona, bonitate verè Christiana, ut idem significet peccatum, quod opus non bonum. Et fors posset videri S. Augustinus huic opinioni favere, dum prefatione in psalmum 31. sub finem ait: *Impius est: et si bona videatur facere, tamen, quia facit sine fide, nec bona vocanda sunt:* & l. 4. contra Julianum c. 3. *Si ergo ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalē fides, que in Christo est vera, prouittis, nihil profundit homini virtutes, nullo modo verè possunt esse virtutes:* & eodem capite sub finem: *Scito nos illud bonum*

num hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine DEI gratia, quae datur per unum mediatorem DEI, & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad aeternum DEI donum, regnumque perdidi.

Altera expositio est aliorum, volentium, S. Augustinum dicere eas actiones peccaminosas, denominatione defuncta a majori parte: sic dicimus aliquando de homine vitioso, eum nihil boni facere, intelligendo tantum, eum ut plurimum nil boni facere vel maximam partem actionum ejus esse malam: quasi S. Augustinus diceret, raro liberum arbitrium, sine gratia DEI adjuvante, facere opus bonum, & omnia ferme esse mala. Habet haec expositio etiam fundatum aliquod in S. Augustino *l. de spiritu, & litera. c. 27. in fine* ubi S. Doctor sic scribit: *Si autem hi, qui naturaliter, quae legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christus justificat gratia, sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec DEUM verum veraciter, justique colentium, quedam tamen facta, vel legimus, vel novimus, vel audiimus, quae secundum iustitiae regulam, non solum vituperare non possumus, verum etiam merito, recteque laudamus: quamquam, si discutiatur, quo fine fiant, vix inventur, quae iustitiae debitam laudem, defensionemve mereantur.* Ubi nota particulam vix, quae indicat esse rarum, non tamen nullum, in impi, vel infidelibus, opus moraliter honestum; alias enim ea particula frusta esset apposita.

92. Tertia expositio est eorum, qui dicunt, S. Augustinum (quod etiam de aliis Patribus, quandoque apparenter contraria, tenendum) loqui juxta subiectam materiam, & errorem, quem impugnat, nempe haeresin Pelagianorum. Hi dicebant, arbitrium sine gratia valere ad duo, scilicet ad bene agendum fautoriter, & meritorie aeternae vitae, & simul ad peccandum. Prius negat S. Augustinus, & hoc secundum tantum illis concedit: de aliis autem bonis operibus, de quibus non erat quæstio inter ipsum, & illos haereticos, ibi abstrahit: alibi tamen alia opera bona, sed non salutaria admittit, ut patet *ex n. 87.*

Quarta expositio apud de Rhodes *disp. 2. ae gratia. q. 1. scilicet. 4. §. 3.* est illorum, qui assertunt, SS. Patres, & etiam S. Augustinum, tantum velle dicere, quod liberum arbitrium non habeat potentiam ad bonum, nisi debilem, quæ quasi nulla reputetur; cum non possit facere bona quævis difficultia, sed tantum faciliora, & pauca: saltem loquendo de potentia moraliter tali: cum tamen econtra possit facere simpliciter quævis peccata.

Quinta expositio est apud Arriagam *tr. de grat. disp. 38. sec. 4. n. 33. l. Tertio.* quæ asserit, SS. Patres per similes modos loquendi tantum velle docere, quod omnia opera nostra bona sint adscribenda DEO, mala vero nobis, seu libero arbitrio nostro: hinc locutiones illas Patrum, quibus dicunt, arbitrium nostrum liberum nihil boni operari, tantum intelligendas esse de actionibus illis, quæ magis adscribuntur libero arbitrio quam DEO juxta dicta *n. 89.* haec enim non sunt bona; nam eo ipso si bona essent, magis DEO quam nobis adscribenda essent.

93. Juxta has expositiones debent explicari textus SS. Patrum & Conciliorum, ne sibi ipsis,

aut aliis, videantur oppositi, & aliqua ex his expositionibus semper quadrabit, si non omnes; nam, quod spectat ad textus in objectione positos, iis omnes haec expositiones quadrant. Quare in forma concessis textibus nega conf. & subiungo aliquam expositionem. Addo tantum, quod, quando S. Prosper *contra Collatorem. c. 27.* ait, virtutes infidelium esse diabolicas, non velit dicere, eas, vel actiones eorum, semper per se peccaminosas esse (nam *c. 28.* ait de infidelibus, quod Multi eorum sint iustitiae, temperantie, continentie, & benevolentia sectatores, quæ omnia non frustra quidem & inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris, & gloria, consequuntur. ad illam tamen beatarum virtutum non pertinet veritatem: hoc est, non conducunt ad aeternam beatitudinem) sed tantum velit, dicere, malos sapere occasione illorum bonorum sumere occasionem superbie, atque peccati. vide Arriagam *tr. de grat. disp. 38. sec. 2. sub scilicet. 1. n. 11.*

ARTICULUS VII.

An sine gratia supernaturali possit elici amor DEI super omnia.

94. **C**ertum est, non posse absque gratia elici amorem DEI iustificatum; hic enim, cum supernaturalis necessario esse debeat, absque ejusdem ordinis gratia haberi non potest. Unde tantum queritur, an haberi possit talis actus, moraliter, & naturaliter bonus, quo homo preferat amando DEUM omnibus aliis, etiam sibi ipsis, & quidem, an haberi possit talis actus in statu naturæ lapsi; nam facilius utique habitus fuisset in statu naturæ integræ. Praefinditur etiam a circumstantiis, difficultatem hujus actus valde augmentibus, quales essent, e. g. tentationes graves, incitantes ad non amandum DEUM, vel ad amandas creaturas contra legem DEI.

95. Dico. Absque gratia supernaturali potest elici talis actus amoris DEI super omnia. Ita Doctor Subtilis *in 3. disp. 27. q. unica. §. 1.* sibi igitur. item Molina *in Concordia. q. 14. art. 13. disp. 14.* præcipue membro tertio, §. Duo quedam colligere. Suarez *l. 1. de grat. c. 35. n. 21.* qui licet prius dicat, hominem id non posse ex suis viribus, tandem tamen *num. modo* cit. expresse dicit, auxilium, ad talern actum homini necessarium, deberet tantum esse ordinis naturalis. Arriaga *disp. 39. de gratia sec. 5. n. 15.* Almainus, Bannez, Canus, Sotus & alii Thomistæ, ac nostri ab Arriaga citati. Plures etiam citat, coramque verba adducit Theodorus Eleutherius. *l. 4. histor. de auxiliis. c. 11.* De mente S. Thomas agimus inferius.

96. Probatur conclusio argumento Scotti, qui loco citato sic ait: *Recta ratio. dicit, solum summum bonum infinitum esse summè diligendum. & per consequens voluntas hoc potest ex puris naturalibus; nihil enim potest intellectus recte dicere, in quod dictatum non possit voluntas naturalis naturaliter tendere.* Confirm. 1. ex Arriaga. Non repugnat, ut cum concursu ordinario DEI, & aliarum causarum, aliquis cognoscat DEUM cognitione inter abstractivas valde clara, seu intensa, adeo-

adeoque cognoscatur, eum esse longè meliorem, quā omnia alia: nec etiam repugnat, ut tunc ei non occurant, vel proponantur tentationes, aut difficultates graves, quas debeat superare; si velit DEUM amare super omnia: ergo potest eum ita amare: quid enim desit in hoc casu voluntati, ut DEUM cognitum super omnia amabilem non possit ita amare? Confirm. 2. ex S. Antonino, qui parte 4. tit. 6. c. 3. §. 2. ait: *Sinaturaliter amat filius patrem, à quo habet partem corporis, quanto magis amare debet DEUM, qui corpus ei, & animam ex nihilo fecit?*

97. Ubi tamen nota; distinguendum esse inter amorem DEI naturalem diu durantem, & tantum modico tempore, vel instanti durantem. Hunc secundum dicimus possibilem ex naturalibus viribus, non illum; nam amorem diu durantem teste Arriaga *tr. de grat. disp. 39. sec. 5. n. 14.* & Suarezio, communiter Theologi negant possibilem, cuius optima, & prima ratio videtur esse ipsa authoritas Theologorum; secunda, quod homo, ut inferius dicemus, per vires tantum naturales non possit diu esse constans in servanda tota lege naturali, quod tamen requiritur ad continuandum talem amorem, ut patet.

Ulterius distinguendus est amor efficax, & amor ineficax: hic est tantum aliqua velleitas, de qua hic non controvertitur; ille vero est voluntas, quantum est in se, efficax, & si sit amor DEI super omnia, est voluntas DEUM non offendendi. Si jam ita amanti DEUM occurant graves tentationes, e. g. periculum mortis, tunc amor ille, si sit verus, & efficax, debet eas vincere: an autem talis victoriosus amor sit naturalibus viribus possibilis, nunc non decidimus: sed modo sufficit nobis, esse possibilem amorem DEI super omnia tunc, quando non proponantur tales tentationes.

98. Rursus alias amor est efficax affectivè, qui scilicet etiam effectum post se trahit, e. g. omissionem peccati, & adimptionem legis per aliquod tempus: & neque istum nunc dicimus possibilem; quia primum postea querendum est, quousque, & quamdiu homo viribus naturalibus legem servare possit. Alius amor est efficax affectivè, hoc est, qui serio quidem proponit, omnia facere, quā DEUS petit, ita, ut stante tali actu, non possit quis peccare, minus actu peccet, adeoque pro eo momento, quo actus durat, totam legem observet & talem dicimus possibilem, saltem si ex inadvertentia, vel alia causa, graves difficultates non proponantur.

Alii dicunt, esse possibilem quidem amorem efficacem affectivè, sed non universalē, coquod non possit homo proponere servare totam legem; cum id viribus naturalibus non possit. Sed Arriaga *tr. de grat. disp. 39. sec. 4. n. 11. & seq.* adverit, non esse necesse, ut homini hoc proponatur: sed posse ipsum hac de re non cogitare: item posse hominem ex errore inculpabili putare, sibi possibilem esse eam observationem. Addit, eti sciat homo, se non servaturum propositum suum, tamen posse sibi aliquid proponere: & certè, si hoc non sit verum, tunc propositum de peccatis venialibus vitandis valde sapere non erit efficax.

Advertit insuper Arriaga *n. 13.* talem actionem

amoris esse non tantum conditionatum, scilicet sub conditione, si possit totam legem servare (quæ tamen conditio non esset implenda) sed esse actum verè absolutum; cum conditioni omnino ignorata, vel non cogitata, non affigatur affectus, adeoque ista non reddat actum conditionatum; alias, si duo putarent, quod certò suos hostes essent alicubi inventuri, & statuerent secum, illuc ire, ac eos occidere, haberent etiam tantum voluntatem conditionatam, sub conditione, si eos invenirent: & si forte unus dein suum inveniret, non autem alter, hic secundus deberet dici, habuisse actum etiam affectivè tantum inefficacem, & tantum conditionatum: prior autem habuisse voluntatem absolute affectivè efficacem; cum tamen in animo proflus similiter comparati fuerint: quod non videtur credibile.

Videtur autem mihi proflus verum, actum efficacem non tantum esse illum, qui effectum post se trahit, sed etiam illum, qui efficaciter proponit, se rem executioni daturum: quamquam, ut fatear, hac in questione multi videantur, per amorem DEI efficacem, tantum intelligere efficacem effectivè. Et sane puto, multos auctores, qui nobis videntur contrarii, non eodem modo intelligere amorem DEI super omnia efficacem; unde sapere utendum distinctione.

99. Addenda hic etiam alia doctrina, occasione sententia Suarezii citati, *n. 95.* de discrimine inter auxilium gratiae supernaturalis, & naturalis. Gratia supernaturalis Theologicè talis est, quam explicavimus, *n. 6.* Gratia autem naturalis est, quam explicavimus, *n. 5.* ubi etiam dictum, quod gratia naturalis possit esse gratia extrinsecæ protectionis, vel etiam intrinsecæ illuminationis. Jam, quamvis homini debeatur aliqua cognitio boni, & consequenter hæc non sit beneficium indebitum, post beneficium creationis collatum: tamen, cum aliquæ cognitiones sint in ordine naturali tantum sufficientes, quibuscum homo tantum potest operari: aliae vero efficaces, vel congruae, quibuscum homo actu operatur, non videntur deberi homini potius istæ prævisæ efficaces, quam illæ prævisæ inefficaces.

Hinc talis cognitio boni efficax, seu congrua, videtur posse dici gratia, ut habent Vasquez, *in 1. 2. disp. 189. c. 16. n. 133.* Oviedo, Hauoldus: *l. 2. tr. 3. n. 818.* & præsertim Gonetus *tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 208.* sub finem, ubi docet, talem gratiam specialem, ordinis tamen tantum naturalis, requiri ad amorem naturalem DEI super omnia, si hic amor debeat esse affectivè efficax. Sed tamen videtur, non debere dici, quod homo non possit DEUM amare sine tali auxilio, aut hoc simpliciter necessarium esse, (quod Vasquez etiam admittit) sicut enim in ordine supernaturali potest homo operari cum gratia sufficiens, & non est necessaria gratia congrua ad posse, quamvis sine hac homo non sit operatus: ita etiam in ordine naturali homo sine auxilio naturali congruo DEUM potest amare, quamvis eum non sit amaturus.

100. Dein Suarez, *l. 1. de gratia. c. 13.* probat, cognitionem naturalem congruam, saltem non semper esse gratiam, distinctam à beneficio creationis, sive indebitam supposita creatione, coquod

eoquod sapè homini debeat cogitationes congruae; cum natura inclinet sapè ad tales actus, e. g. ut parentes benefaciant liberis, ut quis infantulum in luto harentem tollat, aut benefactori maximo aliquam gratitudinem exhibeat: & aliquando major esset difficultas in omissione istorum, quam in executione. Idem docet Arriaga *de gratia* disp. 38. sec. 2. n. 18. ubi addit. DEUM, si negaret in his occasionibus cognitionem congruam, usurpum aliquam violentiam affectata. Idem auctor disp. 36. sec. 2. per totam probat, hanc gratiam nullo modo esse illam, de qua lis erat, inter SS. Patres, ac Pelagianos, vel Semipelagianos: id quod etiam probat Suarez. L. 1. *de gratia*, c. 17. per totum, quos vide.

101. Circa hanc quæstionem, an scilicet, solis viribus naturalibus possit elici amor DEI super omnia, docet S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 3. in corp. quod homo quidem in statu naturæ integræ potuisset DEUM amare super omnia, sine gratia superaddita naturalibus bonis: sed in statu naturæ lapsæ indigeat ad hoc auxilio gratie naturam sanantem. Cajetanus S. Thomæ interpres in hunc locum dicit, S. Thomam distinguere duplicem amorem DEI super omnia: unum, qui tantum excludat omne peccatum mortale: alium longè perfectiorem, qui etiam excludat omne peccatum veniale: illum esse possibilem absque gratia homini etiam lapso: non autem esse possibilem istum: idque vult inferre ex ratione S. Thomæ, quæ est, quod homo sit connaturalis amor DEI, saltem ille non omnino perfectissimus: & homo propriis viribus possit id, quod ei est connaturale. Et ob hanc rationem alii quoque multi volunt, S. Thomam ponit stare pro nostra quam pro opposita sententia.

Gonetus econtra tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 20.
22.195. reprobat hanc interpretationem Cajetani ex
eo, quod talis actus perfectissimus, neque cum
gratia supernaturali ordinaria sit possibilis. Sua-
rez quoque l. 1. de grat. c. 34. ubi fusè de mente
Angelici disputat. n. 6. ex eodem capite rejicit
hanc expositionem. Si dicas, quod talis actus
perfectissimus cum gratia supernaturali ordina-
ria absolute possibilis sit; ex quod, licet quis non
possit, per omnem vitam, vel diu, absque gratia
speciali vitare omnia venialia, tamen id possit per
aliquod tempus: & hinc homo, si præsternit non
cogitet de futuro tempore, vel de impossibilita-
te illa vitandi diu venialia, possit talem actum
elicere. Resp. quod Angelicus planè videatur
loqui de actu, quem natura sanata potest de-
potentia ordinaria, seu ordinariè sine speciali gra-
tia, elicere, qui actus utique non potest sem-
per omne veniale excludere. Tandem Eximi-
us loc. cit. c. 35. n. 15. probat, ad amorem DEI
super omnia, in conclusione assertum, non esse
necessarium auxilium gratiæ intrinsecè superna-
turalis: & quamvis de mente S. Thomæ ibi
non faciat mentionem, tamen non videtur ei
voluisse contrarius esse, quod nobis absolute suffi-
cit, qui tantum defendimus, quod sine auxilio
gratiæ supernaturalis possit DEUS ab homine su-
per omnia diligi.

ARTICULUS VIII.

Solvuntur Objectiones.

102. **O**b. 1. *Ad Rom. 5. v. 5.* dicitur: *Charitas DEI diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis.* *Rufus 1. Joan. 4. v. 11.* *charitas ex DEO est, & ad Galat. 5. v. 22.* *Frustra autem spiritus est charitas: ergo dilectio DEI per infusionem spiritus sancti, seu per gratiam.*
Resp. dist. conf. *Aliqua dilectio DEI, scilicet supernaturalis, & conductens ad salutem eternam, est per gratiam, conc. conseq. omnis eti- tantum naturalis, & non conductens positi- d salutem. neg. conf. Nec dicas, Scripturam facere hanc distinctionem, inter charitatem naturalem, & supernaturalem.* Resp. enim *Scripturam etiam non facere, ordinariè saltē, crimen inter actus naturales, & supernatura- inferiorum virtutum, e. g. justitiæ, & miseri- citiæ: quis autem dicat, non esse possibilem in naturalis justitiæ, vel misericordiæ, aut intentiæ?*

Dein et si Scriptura discriminem non faceret, sufficit, quod id Concilia faciant, ut Tridentinum, sess. 6. can. 3. ubi definit: *Si quis dixerit, sine præveiente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* En non omnem dilectionem, sicut non omnem pœnitentiam, negat posse fieri sine inspiratione Sancti Spiritus: sed tantum illam, quæ sit, sicut oportet ad salutem. Sic etiam Arauficanum II. can. 25. teminum hunc *sicut oportet*, vel oportuit, adhibet.

103. Dices, *Ad Rom. 13. v. 8.* dicitur: *Qui enim diligit proximum, legem implevit.* & iterum *v. 10.* *Plenitudo ergo legis est dilectio:* ergo, qui diligit proximum propter DEUM, & conseq[ue]nter DEUM, totam legem naturalem implevit: sed non potest homo in natura lapsa viribus naturalibus totam legem implere: ergo nec potest DEUM diligere. Resp. S. Paulum ibi, teste Cornelio, loqui de amore proximi, non autem de lege tota, sed tantum de lege secunda tabula, quæ spectat ad proximum; nam ad hujus dilectionem etiam spectant, quæ subiungit *v. 9.* *Non adulterabis, non occides* &c. Est autem incredibile, non posse hominem absque gratia supernaturali diligere proximum dilectione naturali.

Sed, si etiam demus, quod loquatur *tex-*
tus de dilectione DEI. dist. conf. qui diligit, to-
tam legem implevit constanter, diu, & quoad
plures, vel omnes actus, à lege imperatos. neg.
conf. quoad unum tantum momentum, & u-
num tantum actum, quem solum hic & nunc lex
imperat. conc. conf. & dist. subsumptum: non
potest homo totam legem servare quoad unum
tantum momentum, & unum actum, qui qui-
dem sit pro nunc efficax affectivè, sed non effi-
cax affectivè in futurum. nego subsumpt. non
potest totam legem servare constanter, diu, &
quoad plures, vel omnes actus. con. subsumpt.
& neg.

& neg. cons. vide Arriagam de gratia disp. 41. sec. 2. n. 4. ubi plures auctores citat afferentes, modico tempore possa impleri, vel servari totam legem. Adde, alios dicere, Apostolum ibi loqui de dilectione supernaturali, quæ utique non est possibilis naturaliter. Sed hanc ultimam responsonem

104. Urgebis. Si esset sermo de dilectione DEI supernaturali, tunc esset sermo de dilectione elicita per habitum charitatis: atqui de hac non est sermo: ergo, prob. min. non præcipitur nobis, ut eliciamus actum per habitum; quia saepe habitum non habemus, nec est in nostra potestate eum habere: ergo. Resp. neg. ma. quia esset tantum sermo disjunctivè de actu, vel elictio per habitum, vel per omnipotentiam DEI extrinsecè, speciali supernaturali modo, applicatam. Potest etiam negari minor: tunc enim, quando adest habitus in justo, elicitur actus per illum. ad probationem neg. ant. ex suppositione, quod adit habitus: certè non præcipiuntur temptantum actus naturales, sed supernaturales, e. g. fidei, contritionis, vel attritionis, in ordine ad confessionem, qui debent elici ab habitibus, si adint: vel in defectu horum ab omnipotencia specialiter applicata. Quando autem habemus habitum, est utique in nostra potestate facere, & conari, quantum possumus, & tunc habitus jam concurret.

105. Ob. 2. Concilium Milevitani cœ. ait: *Cum sit utrumque donum DEI, & scire, quod facere debeamus, & diligere, ut faciamus: ergo actus amoris DEI est ex gratia.* Confirm. Arauficanum II. can. vel cap. 25. ait: *Prorsus donum DEI est diligere DEUM:* ergo est gratia. Resp. neg. cons. In primis ibi non est sermo tantum de dilectione DEI, sed de omni dilectione honesta: atqui non est verum, quod nihil possumus naturaliter honestè diligere, sine gratia supernaturali, ut satis probatum à n. 84. igitur Concilium tantum loquitur de dilectione DEI supernaturali.

Quod patet etiam ex eo, quod canon. 5. loquatur clare de actionibus supernaturalibus; cùm dicat, libero arbitrio necessariam gratiam iustificationis, ut possit implere Divina mandata, & horum fructus afferre, de quibus Dominus non dicat: *Sine me difficulter potestis facere:* Sed *Sine me nihil potestis facere:* quem textum cum S. Augustino omnes explicant de operibus supernaturalibus: & idem supponit hic canon; quia loquitur de gratia iustificationis, seu quæ datur in ordine ad iustificationem, sive ad opera iustificationis: & probat illam impotentiam liberi arbitrii ex illo *Ioan. 15. v. 5.* *Sine me nihil potestis facere:* qui textus loquitur, non de actionibus naturalibus, sed supernaturalibus.

Ad confirm. dist. antec. diligere DEUM supernaturaliter est donum DEI. conc. ant. diligere tantum naturaliter. subdist. est donum supernatural, neg. ant. naturale. om. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Concilium expressè addit eodem canone, vel capitulo 25. quod per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea, aut diligere DEUM, sicut oportuit, aut credere in DEUM, aut operari propter DEUM, quod bonum est, possit, nisi gratia eum, & misericordia Divina

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

prevenerit. Ubi notanda verba: *Sicut oportuit: quæ significant ex usu Conciliorum: Sicut oportet ad salutem: quod tantum intelligi potest de actibus supernaturalibus.* Et sane ibidem Concilium loquitur eodem modo de fide per illa verba: *Credere in DEUM:* ubi aperte intelligitur fides supernaturalis, tanquam præfita revelationi supernaturali: ergo etiam intelligitur dilectio DEI supernaturalis.

106. Replicabis. Ex hoc ipso infertur, quod Arauficanum non loquatur de amore supernaturali; nam dicendo, liberum arbitrium inclinatum, & attenuatum fuisse, ut non possit amplius diligere DEUM, supponit, quod prius DEUM diligere potuerit: atqui prius non potuit sine gratia DEUM diligere supernaturaliter: ergo non loquitur Concilium de dilectione supernaturali. Resp. illas voces: *Sicut oportuit, juxta omnes significare actiones conducentes ad supernaturalem finem, sicut & illæ, quæ inferioris eodem canone posita sunt: Quæ ad salutem pertinent.* Et sane legenti illum canonem totum est innegabile, Concilium loqui de dilectione, & actibus fidei, ac aliarum virtutum, supernaturalibus.

107. Dices. Cur ergo insinuat, primum hominem, seu Adamum potuisse per liberum arbitrium DEUM diligere? Resp. etiam quodque SS. Patres, & præserit S. Augustinum, videri tribueri libero arbitrio primi hominis, adhuc integro, & ut loquuntur, sano, vel libero arbitrio Angelorum, adhuc viatorum (cum quo comparant hominem in statu innocentia adhuc degentem) vires diligendi DEUM, servandi mandata, imò merendi gratiam, & gloriam. Sic ait S. Augustinus *l. de corrept. & gratia. c. 10.* *DEUM sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius offendere, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset sua gratia beneficium, justitiaeque judicium.* Dein post narratum quorundam Angelorum lapsum de ceteris ait: *Ceteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate fletterunt, eamque de suo cœtu nunquam futuro certissimam scire meruerunt.*

Postea de Adamo ait: *In quo statu recto, ac sine vita, si per ipsum liberum arbitrium manere voluisse, profecto sine ullo mortis, & infelicitatis experimento acciperet illam, merito biusmodi per-mansionis, beatitudinis plenitudinem, qua & sancti Angeli sunt beati.* Inde c. 11. de eodem protoparente ait: *Quia noluit permanere, profecto ejus culpa est, cuius meritum fuisse, si permanere voluisse, sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium fletterunt ipsi, & hujus mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem.* Quibus planè videtur evinci, S. Augustinum judicasse, liberum arbitrium integrum potuisse actus supernos, & meritorios ipsius gratia, & gloria elicere.

108. Econtra dicere, quod liberum arbitrium sine gratia possit ista efficere, defendi non potest post damnatam propositionem Bajanam 1. *Nec Angeli, nec primi hominis, adhuc integri, merita recte vocantur gratia.* & 3. *Et boni Angeli, & primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, & non gratia.* Sed & S. Augustinus nunquam sensit, actus hofce

hōcē supernaturales posse sine gratia elici, ut patet ex aliis clarissimis verbis ejusdem: sic. l. 12, de civit. DEI c. 9. querit, an Angeli recens creati habuerint à se ipsis bonam voluntatem, seu amorem, quo statim DEO adhaerunt: & postquam dixisset, quōd, si habuerunt hanc à se, meliores à se ipsis, quām ab illo DEO facti sunt, resolvit, eos illam bonam voluntatem, non à se ipsis habuisse, sed à DEO: *Qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhærent, creavit, simul in eis, & condens naturam, & largiens gratiam: & paulo pōst inquirens, quare alii lapsi sunt, alii non: respondet: aut lapsi minorē acceperunt amoris Divini gratiam, quām illi: aut . . . illi non lapsi amplius adjutifuerunt.*

Quōd autem de gratia superna loquatur, est clarum, dum ibidem scribit: *Confidendum est igitur cum debita laude creatoris, non ad solos sanctos homines pertinere: verum etiam de sanctis Angelis posse dici, quid charitas DEI diffusa sit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus est eis.* Cui consonat addicissimus S. Augustini discipulus, nempe S. Fulgentius l. 2. ad Trais mundum c. 2. vel sub initium aijens: *Non alia gratia statim Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quae lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet.*

Apertiūs, & clariūs de necessitate gratiæ, etiam respectu ipsius Adami, loquitur Augustinus l. de corrept. & grat. c. 11. sic scribens: *Istam gratiam non habuit homo primus, quia nunquam vellet esse malum: sed sanè habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malum esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset; sed eam tamen per liberum arbitrium deferere posset.* Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio: & inferius: *Dederat & adjutorium, sine quo in ea bona voluntate non posset permanere si vellet: ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio: & sub finem capit is ait: Ut autem in eo bono permaneret, egebat adjutorio gratie, sine quo id omnino non posset.*

109. Ut ergo ista conciliemus, dicendum, Concilia, ac Pātres, maximè S. Augustinum, facere differim, inter liberum arbitrium sanum, ac integrum, & inter vulneratum, ac saucium. Per illud intelligitur tale, quale homini, recens creātō, à suo conditore concessum est, non tantum debitis naturæ perfectionibus, sed etiam donis supernaturalibus, gratia tam habituali, quām actuali, prædictum: per alterum verò intelligitur liberum arbitrium, & donis supernis spoliatum, & naturalibus viribus infirmum. Hanc esse mentem S. Augustini, probatur ex eo, quōd l. de natura & gratia. c. 43. obiciunt sibi Pelagio, quōd DEUS bonus, ac iustus fecerit hominem, qui, si vellet, posset peccato carere, ita respondeat: *Quis enim eum nescit, sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad iustitiam vivendum potestate libera constitutum? Sed nunc de illo agitur, quem semivitium latrones reliquerunt, qui gravibus saucius, confessisque vulneribus non ita potest ad iustitiam culmen ascendere.* Ubi planè per arbitrium sanum intelligit potens ad iustitiam, seu sanctitatis culmen concenden dum.

Rursus eodem l. c. 51. referens, Pelagium

velle, quōd potentia evitandi peccata sit in ipsa natura hominis libera, id negat: attamen accidit: *Si enim iste, qui hunc librum scripsit, de illa hominis natura loqueretur, qua prīmo inculpata, & salva condita est, utcunque acceptaretur hoc dictum.* Ubi per naturam sanam, aut salvam, intelligitur natura gratiæ instructa; nam sine gratia etiam natura integræ hoc S. Augustinus neutiquam concedit; sic enim ait ep. 106. non longè aīne. *Natura enim humana, etiam in illa integratitate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsum, creatore suo non adjuvante, servaret.* Huc spectat Caput I. dogmaticum in Cœlestini I. ep. ad Episcopos Galliæ, quōd docet, in prevaricatione Ade omnes homines naturalem possibiliteratatem, & innocentiam perdidisse. Certe per naturalem possibiliteratorem non potest intelligi potestas tantum eliciendi actiones naturæ conformes, & moraliter honestas; alias infideles in omni opere peccarent, quæ est propositiō 25, inter Bajanis damnatas: ergo debet intelligi potestas eliciendi actiones supernaturaliores, seu libertas sana, ac integra, gratiæ etiam supernis adjuta, quam primus homo in sua creatione accepit, at postea miserè perdidit.

110. Ex hucusque dictis collige, Araucanum II. dum canon. 25. dicit, liberum arbitrium, attenuatum, ac inclinatum, non posse amplius sine gratia diligere DEUM, loqui de supernaturali dilectione, qualem potuisset elicere arbitrium sanum, ac integrum, prout est Adamo collatum, scilicet etiam gratiæ supernæ instructum; quæ deinde est spoliatum: & hinc sine gratia nova, quæ fortiore, non potest supernaturaliter diligere DEUM. Dixi fortiori; quia, cū Adam habuerit arbitrium necum sauciatum infirmitate, nec attenuatum ignorantia, aut concupiscentia, non indigebat tam forti auxilio.

Hoc docet S. Augustinus lepius: sic de corr. & gratia c. 11. ait: *Ille verò Adam nullatenus rixa tentationum, infirmatum &c. à se ipso, adversis se ipsam, tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco, sua secum pace fruebatur.* Proinde, et si non interim letiore nunc, veruntamen potentiore gratia, indigent isti, hoc est miseri Adami posteri, nempe, ut ait c. seq. seu 12. ante medium. *Adversis tot, & tantas tentationes . . . ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus.* Dicitur non letiore; quia gratia, licet nunc sit fortior, non tamen est letior; nam, licet præbeat vires vincendi, non semper affert jucunditatem vincendi tentationes; sed graviores patimur repugnantias, quām fuerint in statu integratissimis, quas tamen etiam, quamvis cum difficultate, vincimus.

111. Ob. 3. S. Augustinus ep. 107. ad Vitaliem paulo ante medium, ait: *Liberum arbitrium ad diligendum DEUM primi peccati granditate perdidimus: ergo.* Resp. dist. antec. perdidimus liberum arbitrium sanum, & sufficiens etiam ad actus supernaturales, de quo modò egimus. conc. ant. liberum arbitrium saucium, adhuc tamen sufficiens ad actus naturales etiam amoris DEI. conc. ant. & neg. conf. S. Augustinus loc. cit. loquitur de libero arbitrio sano, & in ordine ad dilectionem supernaturali, sive, quæ pro sit ad salutem: quod colligitur ex dictis præcedentibus numeris, & ex eo, quōd scribat ad eum,

eam, quem vult retrahere ab erroribus Pelagianorum, vel Semipelagianorum: hi autem volunt, posse sine gratia elici actus conducentes ad salutem.

Nec dicas, eos haereticos non docuisse, posse hominem DEUM diligere supernaturaliter super omnia; nam, et si hoc non docuerint explicitè, docuerunt implicitè, quatenus voluerunt, eum actum esse meritum præmii superni. Rufus S. Augustinum ibi loqui de dilectione supernaturali, colligitur ex eo; quia loquitur universaliter de actibus fidei, & aliis, quibus pie vivimus, quorum saltem aliquos ex viribus naturæ elici posse volebant Pelagiani; sic enim post pauca dicit: *Quapropter ut in DEUM, credamus, & pie vivamus, non volentis, neque curruntis, sed miserentis est DEI.* Tandem etiam S. Augustinus ibi statim ante verba objecta ait, gratiam ad singulos actus dari: atqui non datur ad singulos actus naturales: ergo nec de his loquitur.

112. Ob. 4. S. Augustinus l. 4. contra Julianum, c. 3. in fine ait: *Amor autem DEI, quo pervenitur ad DEUM, non est, nisi a DEO Patre per JESUM Christum cum Spiritu Sancto: per hunc amorem Creatoris bene quicunque utitur etiam creaturis: ergo amor DEI naturalis, sive ut Creatoris etiam est ex DEO, seu ex gratia.* Confirm. Idem l. de gratia & lib. arbit. c. 17. ait, etiam quavis partem charitatem esse ab eo, qui preparat voluntatem, & eod. l. c. 18. ait: *Si non ex DEO, sed ex hominibus est dilectio DEI, vicent Pelagiani: si autem ex DEO, vicimus Pelagianos: ergo.* Resp. neg. conseq. & suppositum, quod amor DEI, ut Creatoris vel etiam ut Auctoris naturæ, necessariò sit naturalis; nam supernaturalitas actus non desumitur ab objecto materiali; alias actus virtutum moralium, misericordia, temperantia &c. non essent supernaturales: sed desumitur supernaturalitas actus, vel ex cognitione prævia supernaturali, qua proponitur objectum amandum, vel ex principiis supernaturalibus physicè influentibus.

Potest autem DEUS etiam ut Creator, vel Auctor naturæ, proponi per lumen fidei, ut amabilis, & potest quoque habitus charitatis supernaturalis eum ut tales diligere: ergo. Quare etiam hoc loco S. Augustinus loquitur de dilectione DEI supernaturali, quod ex eo quoque inferitur, quod dicat, per eum perveniri ad DEUM, hoc est, ad beatitudinem, & salutem. Ad confirm. neg. conseq. quia etiam illis locis explicati potest, & debet S. Doctor, de charitate, vel amore supernaturali: & sane de amore supernaturali his erat cum Pelagianis, scilicet de amore meritorio, ut patet ex plurimis locis, & etiam ex eo, quod Pelagiani, contra quos S. Doctor disputabat, vellent, viribus naturæ elici posse amorem DEI salutarem, seu conducentem ad beatitudinem supernaturalem.

ARTICULUS IX.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

113. Ob. 5. Amor DEI super omnia est ultima dispositio ad justificationem, sive remissionem

peccati: sed hæc est supernaturalis, & est innegabile. ergo. Confirm. Amor DEI est opus pietatis: atqui nullum opus pietatis potest fieri sine gratia DEI, ut est certum, & probatur a Bellarmine tom. 4. controv. 3. de gratia & libero arbitrio. l. 6. c. 4. ergo. Resp. dist. ma. Amor DEI supernaturalis est talis dispositio. conc. ma. amor naturalis tantum. neg. ma. & conc. min. neg. conf. Justificatio ex Tridentino sess. 6. c. 7. non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, seu infusio gratiæ sanctificantis: & ad neutrum disponit actus pure naturalis.

Nec intelligunt Patres, Concilia, & Doctores, actum hunc naturalem, quando dicunt, actum charitatis esse ultimam dispositionem ad justificationem, vel gratiam. Certè in statu pure naturæ utique fuisset possibilis actus amoris DEI super omnia; est enim prorsus innegabile, quod homines tunc potuissent creatorem suum præ omnibus aliis amare: & tamen tunc non fuisset dispositio ad justificationem; quia non data fuisset infusio gratiæ; unde nec nunc actus naturalis disponit ad remissionem peccati, quia in hac providentia non datur absque infusione gratiæ. An autem in alia providentia, seu statu pure naturali fuisset dispositio ad remissionem puram peccati, planè ignoratur. Ex se non fuisset; cum homo pro peccato satisfacere non potuisset, nec se positivè disponere: an autem DEUS amorem talem gratuitò tunc acceptasset, nesciunt.

Ad confirm. Resp. similiter dist. ma. amor DEI naturalis est opus pietatis naturalis. conc. ma. opus pietatis supernaturalis. neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. Ex hoc argumento sequetur, quod homo non posset minimo cultu naturali afficere DEUM absque gratia, quod planè videtur incredibile. Unde S. Prosper ad Capitula Galorum response 8. referens responsum Concilii Africani ait, eos definivisse, *gratiam per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nihil vere, sancteque pietatis babere, cogitare, dicere, agere valeamus: per veram autem, sanctamque pietatem, merito intelligitur, non naturalis, sed supernaturalis.*

114. Ob. 6. Amor DEI super omnia, etiam tantum naturalis, non patitur secum ullum affectum inordinatum, immo includit odium omnium, legi Divinæ adversantium: ergo, si potest homo viribus naturæ hunc amorem elicere, poterit etiam totam legem servare: sed hoc est contra Concilia & SS. Patres: ergo. Confirm. 1. Homo per amorem DEI efficacem debet ita obfirmari in bono, ut, etiam si occurrant gravissimæ tentationes, eas vellet, aut proponeret superare: atqui tales actum non potest homo naturaliter elicere: ergo. min. prob. non potest homo sine gratia illas tentationes vincere, vel totam legem naturalem servare: ergo neque potest tales actum, qui involveret propositum omnia vincendi, & servandi, elicere. Confirm. 2. Per amorem DEI homo convertitur ad DEUM: ergo non potest, stante eo amore, esse ab eo aversus: ergo non potest esse peccator: ergo juxta nos posset viribus naturæ acquirere remissionem peccatorum. Resp. dist. conf. poterit homo servare totam legem quoad unum momentum. con. conf. con-

stanter & diu. neg. conf. & sic dist. min. subsumpt. neg. ult. conf. vide n. 103.

Ad 1. confirm. Resp. 1. cum Arriaga *diss.* 39. de *grat.* sec. 4. ¶ 5. neg. tni. et si enim homo revera id executioni mandare non possit, potest tamen contingere, ut aliquis putet, se id posse (& certe infidelis, in quo maximè videtur talis actus dari posse, potest facile nescire, quod nequeat absque gratia totam legem naturæ servare: vel tentationem talem superare.) adeoque poterit, non obstante ea impossibilitate, talem actum naturalem elicere: quin etiam fidelis vel infidelis, potest de ea impossibilitate non cogitare, & stante hac inadvertentia, talem actum elicere. ad prob. conc. ant. neg. conf. licet non possit servare legem totam, potest tamen talem actum elicere, ut patet ex dictis.

115. Resp. 2. dist. ma. Homo debet per amorem DEI ita obfirmari positivè. neg. ma, negativè. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Debet quidem homo taliter amans, hic, & nunc, nullam habere volitionem cedendi talibus tentationibus, vel violandæ legis naturæ, & sic negativè esse obfirmatus: at nec debet positivè, per actualem aliquam tendentiam, tentationibus omnibus resistere, nec totam legem sibi observandam proponere; sapientè enim potest contingere, ut quis non cogitet de ulla difficultate, nec adit tentatio alicujus momenti: & in tali casu non debet amor DEI, tantum affectivè efficax, animum positivè obfirmare contra absentes, vel non incidentes difficultates. Sufficit, si dicto modo negativè se habeat.

Certè etiam attritio supernaturalis (quæ tamen juxta Tridentinum debet omnem voluntatem peccandi excludere) non semper ita positivè obfirmat animum contra omnia illicia, & difficultates: imò apud multos peccatores est gratia DEI, quòd talia ipsis non incident, essetque imprudens ille confessarius, qui homini, vix è luto voluptatis ægertimè emerso, multis proponeret obligationem eliciendi propositum non peccandi iterum sua lubricitate, et si deberet propterea lentissimis ignibus diutissimè comburi. Consultiù longè est ab his terroribus abstrahere; quia, dum quis de his non cogitat, sufficit, si in genere nunquam se amplius peccaturum proponat; alias enim, cum mala, explicitè repræsentata, longè fortiù moveant, posset prænitens absterri. Si igitur actus supernaturalis non debet ita positivè obfirmare animum, minus id debet actus merè naturalis. Sed quæres: si tali incident tales tentationes, quid fieret? Resp. tunc, si non possit quis gravissimas tentationes sine gratia DEI vincere, etiam actum amoris DEI super omnia non poterit elicere: verum de hac potentia vincendi tentationes agemus articulo sequenti.

Ad 2. confir. retorq. arg. Etiam per attritionem supernaturalis convertitur homo ad DEUM: an per eam delentur peccata? in forma. om. ant. dist. 1. conf. non potest manere aversus actualiter con. conf. aversus habitualiter. neg. primam & omnes reliquias conseq. Dum homo amat DEUM naturaliter, non potest simul habere actum odii, vel alium peccaminosum, adeoque non potest actualiter à DEO esse a-

versus: at, quia hic actus nondum delet peccata habitualia, prius patrata, manet homo adhuc habitualiter à DEO aversus, & peccator, nec remissionem peccati acquirit.

116. Dices. Si potest homo sine gratia per unum actum servare legem, potest etiam per plures, imò per omnes: ergopotest diu legem totam servare. Confir. Saltem poterit homo servare totam legem naturæ, si nulla unquam occurrit specialis difficultas: sed nec hoc videtur admittendum: ergo. Resp. neg. conf. nam utique major difficultas est in pluribus actibus collectivè, quam in singulis tantum distributivè sumptis. Ad confirm. neg. ma. quæ saltem formaliter ex nostra sententia non sequitur; quamvis enim homo possit ad breve tempus servare totam legem naturæ, & actum unum cum omni peccato actuali incompossibilem elicere, non sequitur, quod id possit diu. Eadem ma. etiam negari potest ex eo, quod ille actus possit omnino præscindere à proposito formaliter deinceps nunquam peccandi, & tantum esse effectivè, prout explicavimus *num. 98.* nam voluntas nostra cum tempore mutabilis est, & potest facile, sicut post actum amoris DEI supernaturalem, ita & magis post naturalem in pejus mutari.

Quod attinet ad minorem in confirmatione positam. Resp. Arriaga *de gratia diss.* 39. sec. 5. n. 16. posse eam forte negari; eo quod SS. PP. loquantur de ordinario modo vita humana, in qua semper intra longius spatium occurunt difficultates, aut tentationes graves. Et certè ipsa frequentia, vel duratio tentationum, in sua natura tantum levium, reddit eas graves, ut infra dicemus *num. 122.* Si tamen diu, vel per totam vitam nulla prouersus tentatio alicujus momenti occurreret, non videtur tunc ex mente SS. Patrum ea observatio legis impossibilis, sine gratia saltem supernaturali, quamvis hac ipsa specialis præservatio esset specialis gratia, saltem ordinis naturalis.

117. Ob. 7. Homo, viribus naturæ relatus, nunquam amat objectum insensibile plū, quam se ipsum: ergo neque amat DEUM plū quam se, seu super omnia. Resp. neg. antec. Certè amat quandoque homo insensibilia vehementissimè, e. g. plū, quam vitam amat honorem, quamvis hic sensu non percipiatur. Quod autem spectat ad DEUM, licet insensibilis sit, non est in eo specialis difficultas, aut repugnatio: imò, cum naturaliter possit cognosci dignissimus amore appetitivè summo, non est, cur voluntas non possit eum ita amare. Ex his collige cum Arriaga citato *num. 34.* DEUM naturaliter etiam posse amari amore concupiscentiæ; nam, si potest amari amore benevolentia, poterit etiam amari amore concupiscentia, qui amor est facilior; cum respiciat DEUM, ut bonum nobis: potest autem homo naturaliter amare DEUM ut bonum sibi, sive tanquam suum benefactorem, à quo sperat adhuc plura beneficia temporalia, sive tanquam suum ultimum finem naturalem, à se possidendum, ea ratione, qua saltem possideri posset in statu puræ naturæ, de quo in *tratatu de Beatis.* à *num. 34.* ut abraham ab eo, an hōro naturali actu possit appetere beatitudinem supernaturalem.

ART.

ARTICULUS X.

An homo sine gratia supernaturali possit vincere omnes tentationes, Et servare totam legem naturae.

118. **U**t bene docet Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 1. subsec. 2. n. 7.* Tentatio est propositio aliquius honestatis, in objecto malo, trahentis ad se; sic enim tentat diabolus, excitando in hominibus cognitionem aliquius delectabilitatis, vel utilitatis in opere malo: sic etiam tentat unus homo alterum malis consilii, proponendo rationes, quibus suadet, bonum esse, rem quandam prohibitam facere, vel praeceptam omittere. Ino & ipsi motus carnis rebelles suo modo proponunt aliquam bonitatem apparentem in sua materia. Hec jam tentatio potest esse levis, vel gravis. Prior, sive *levis* ex communis est illa, quae parum hominem vexat, aut parum attrahit, sive deinde trahat ad peccatum grave, sive ad leve. Econtra *gravis* est illa, quae hominem valde trahit ad malum. Potest autem tentatio, tam gravis, quam levis, esse contra praeceptum, tum affirmativum, tum negativum, tum naturale, tum supernaturale. Et siquidem sit contra praeceptum, exigens actum supernaturalem, clarum est, eam non posse vinci absque gratia; cum sine hac eligi nequeat actus supernaturalis. Unde quæsio modi tantum instituitur de tentationibus contra præcepta negativa, aut pure naturalia.

119. Dico 1. Tentationem aliquam levem potest homo vincere sine gratia supernaturali. Ita Sotus, Vega, Medina, Valentia, Tannerus, Suarez, Rhodes *disp. 2. de gratia q. 1. sec. 3. q. 2.* Arriaga *de grat. disp. 40. sec. 1. subsec. 1. n. 2.* & hoc teste communiter recentiores: estque etiam hæc mens S. Thomæ in 2. *dist. 28. q. 1. a. 2.* ad 6. ubi dicit: *Aliud est resistere peccato, & aliud victoriam de peccato habere.* Quicunque enim vitat peccatum, peccato resistit: unde hoc potest fieri etiam sine gratia, nec oportet, quod tunc homo resistendo peccato mereatur premium eternum; sed illi propriè vincit peccatum, qui potest pertingere ad hoc, contra quod est pugna peccati; hoc autem non potest esse, nisi in eo, qui opus meritorium operatur: unde talis victoria vitam eternam meretur. Ecce expreßè ait, posse resisti peccato sine gratia, seu tentationi non succumbi: nec nos plus volumus; non enim vincere, aut superare sumimus in sensu stricto S. Thomæ.

120. Nota autem, nos hic loqui, non de potentia tantum physica, ita, ut quis tantum physicè tentationem possit vincere: sed de potentia morali, ut quis etiam moraliter eam possit vincere; nam physicè potest homo vincere etiam tentationem aliquam gravem: quod Rhodes *loco citato* ait, non debere probari; cum certum sit, mansisse homini libertatem, & hanc esse potentiam physicam. Eandem potentiam physicam in homine agnoscit Arriaga *de gratia disp. 40. sec. 2. n. 12.* Eandem assertit Haudolus *l. 2. tr. 3. contr. 7. n. 806.* & ratio est; quia alias tentatio omnino tolleret libertatem physicam, adeoque ei succumberetur sine peccato.

Nec dicas, DEUM semper dare gratiam supernaturalem in iis occasionibus; quippe, ut ait Arriaga *disp. 40. de grat. sec. 1. n. 2.* SS. Patres supponunt, nos posse sine gratia contra præceptum naturale peccare: ergo debemus etiam sine gratia posse naturale præceptum implere; nam libertas ad peccandum debet etiam esse libertas ad non peccandum, seu præceptum implendum. Et hinc ad peccandum contra præceptum supernaturale affirmativum utique necessaria est gratia; cum aliter libertatem non habeamus, ad ejus observationem, & non observationem: ergo, cum juxta SS. Patres, liberi sumus ad peccandum contra præceptum pure naturale, etiam difficile, debemus etiam sine gratia esse liberi ad idem observandum, adeoque debemus sine gratia habere libertatem saltem physicam ad illud implendum.

Unde idem auctor cum aliis docet, SS. Patres, quando dicunt, aliquid impossibile esse, intelligendos esse de impossibilitate morali, saltem, nisi aliunde ratio suadeat, rem illam etiam physicè impossibile esse. Et sanè, quod moraliter impossibile est, non est tantum quomodo docunque difficile; sed ita, ut propter impedimenta occurrentia & summam difficultatem, prudenter sperari non possit futurum; neque etiam prudenter sperari possit, superandam esse difficultatem tunc occurrentem; neque continet, ut ea unquam supereretur. Unde merito simpliciter impossibile dicitur; id enim rectè simpliciter impossibile vocatur, quod propter suam difficultatem nunquam fit. Et hinc in hoc casu gratia etiam dicenda est simpliciter dare. Datur tamen etiam in hoc casu libertas aliquo modo moralis, scilicet in hoc sensu, quod detur libertas cum advertentia ad malitiam, quæ sufficit, ut actus possit imputari ad culpam: sed non datur libertas moralis in hoc sensu, quod sit moraliter sufficiens, seu quod difficultas sit moraliter superabilis.

Quod autem SS. Patres, quando aliquid dicunt, sine gratia impossibile esse, intelligendi sint de impossibilitate tantum morali, videatur etiam posse desumi ex eo, quod talibus utantur terminis, quibus non omnimoda physica impossibilitas adstruitur; sed tantum moralis. Sic S. Hieronymus *l. 3. dial. contra Pelagianos. c. 1.* ait: *Hoc & nos dicimus, posse hominem non peccare, si velit, pro tempore, pro loco, pro imbecillitate corporeæ, quamdiu intentus est animus.* & infra *l. 3.* hoc magis explicans, sic loquitur: *Sed hoc pro modo, & tempore, & conditione fragilitatis humanae . . .* Nec quia ad breve possum, coges me, ut possim jugiter. S. Augustinus *l. de perfectione iustitiae c. 2.* ait: *Respondetur, naturale non esse peccatum, sed naturæ, præsentim vitiæ, unde facti sumus naturæ filii iræ, parumque esse ad non peccandum voluntatis arbitrium, nisi adjuta sanetur gratia DEI:* ergo voluntatis arbitrium ad non peccandum non est omnino nullum: adeoque, quando alibi S. Augustinus videtur, adstruere impossibilitatem non peccandi, non intelligendus est de physica, quæ non datur, quando voluntas saltem parum potest: sed de morali tantum, quam, licet absolute posset voluntatis arbitrium vincere, tamen, quia parum potest, sive non potest sine maxima difficultate,

non vincet. Quare hac in quæstione etiam nos loquimur de impossibilitate morali, & negamus, homini, etiam gratiâ destituto, moraliter impossibile esse, tentationem aliquam levem superare.

121. Probatur Conclusio 1. ex damnatione propositionis 30. Bajanæ, juncta propositione 29. ad faciendum integrum sensum, qua dicebatur fures esse, & latrones (quales scilicet Christus intelligit *Joan. 10. v. 8.*) eos, qui docent, *Auc* temptationi ulti sine gratiâ ipsius Christi adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur. Prob. 2. Potest homo absque gratia efficere opus naturaliter tantum honestum, & bonum, ut probatum a n. 84. ergo potest vincere aliquam temptationem, prob. conf. qui liberè operatur honestum, debet habere motiva, pro, & contra; alias non est liber: ergo debet vincere motiva alicentia ad dishonestum, ut patet: atqui illa motiva sunt temptationes, ut iterum patet *ex n. 118.* ergo. Nec dicas, posse hominem tantum facere opus bonum naturale; quando nulla adest temptationem rationes n. 84. & seq. allatae, certe plus probant, & alias sequeretur, neminem posse liberè bonum operari, sed tantum necessariò: sic autem actus, sine gratia eliciti, quantumcumque honesti, non possent mereri nec naturale præmium: quod admitti non potest.

122. Dico 2. Non potest homo sine gratia vincere omnes temptationes leves, coacervatas, vel nimis diu durantes. ita Arriaga. *de gratia* disp. 40. sec. 2. n. 15. prob. In primis si temptationes tendant ad peccata venialia, non possunt omnes vinci, neque cum gratia ordinaria, ut docet Tridentinum *sess. 6. can. 23.* multo igitur minus possunt vinci sine gratia. Si autem temptationes tendant ad grave peccatum, possunt saltem esse tam multæ, & tam frequentes, ac tam saepe recurrentes, ut voluntas propter suam instabilitatem in bono (in quo sibi relicta diu non perseverat, maximè, si temptatione inclinetur in malum) iis moraliter non possit semper resistere. Unde Arriaga *loc. cit.* ait, temptationem levem unam posse ratione durationis esse tam impræputnam, ut moraliter sine gratia vinci non possit. Quodsi quis autem velleret dicere, hanc temptationem, vel harum temptationum complexum, esse temptationem gravem, & non amplius levem, faceret quæstionem de voce, de qua nollem litigare.

123. Dico 3. Omnes temptationes graves, collectivè sumptæ, non possunt superari sine gratia DEI, ita Bellarm. *tom. 4. contr. 3. gen. contr. 1. princ. l. 5. de gratia, & lib. arb. c. 7.* Suarez l. 1. *de gratia* c. 26. n. 1. Rhodes *disp. 2. de gratia* q. 1. sec. 3. & 2. Arriaga *disp. 40. de gratia* sec. 2. subsec. 1. num. 13. & hoc teste, communis, imo Suarez l. 1. *de gratia* c. 26. n. 12. censet oppositum saltem temerarium, & errori proximum. Sed statim hic quæstio oriri potest, an hæc gratia debeat esse intrinsecè supernaturalis, e. g. supernaturalis illustratio, vel inspiratio Spiritus Sancti: an sufficiat aliquod donum DEI, intrinsecè quidem naturale: attamen, si non indebitum toti naturæ creatæ, saltem indebitum homini: qua in re discrepant auctores.

Rhodes *loc. cit.* si bene legatur totus con-

textus, fortè videbitur requirere gratiam supernaturalem. Bellarm. *loc. cit. l. observandum 2d.* ait quidem, ad vincendam temptationem, ita, ut nullum peccatum admittatur, nec tamen etiam meritum comparetur (de qua victoria utique hic est sermo, non de alia in sensu S. Thomæ, de quo *num. 119.*) non requiri semper gratiam supernaturalem, sed sufficere auxilium DEI, etiam tantum removens occasiones peccandi, vel inhibens vim diaboli, sive alio modo juvans. Attamen, cùm dicat, nullam temptationem posse vinci absque gratia, non videtur eodem modo loqui de gravibus, ac levibus, præsertim, cùm postea, conciliaturus auctores inter se, dicat, quosdam loqui de auxilio supernaturali, quando in ordine ad temptationem levem id necessarium negant. Unde, quamvis revera nihil determinet, fors videri potest velle, quod saltem ad gravem temptationem vincendam auxilium supernaturale necessarium sit.

Econtra Arriaga *cit. disp. 41. de gratia* sc. 2. *num. 5.* ait, non posse totam legem naturæ servari sine gratia, sive supernaturalis sit, sive naturalis, specialiter tamen præparata: quod idem, ait, se dixisse de victoria gravis temptationis. Suarez l. *de gratia* c. 27. *num. 24.* dicit, ad observationem legis naturalis, seu victoriam omnium temptationum, non meritoriam vita æternæ, non requiri ex natura rei gratiam intrinsecè supernaturalem; cùm hæc observatio tantum naturalis sit; nec etiam videri, requiri ex lege DEI, seu Divino decreto; cùm de hoc non constet: & hinc sufficere per se gratiam ordinis naturalis datam modo prænaturali, id est, ultra vires, & exigentiam causarum naturalium, tunc hominem ad servandam legem excitantium. Hinc addit *num. 24.* sibi videri, regulariter observationem illam, vel victoriam fieri per gratias supernaturales, maximè in justis: vel, cùm nec temptationes omnes, nec omnia gratia auxilia contra istas, simul dentur, fieri eam victoriam nunc per auxilia naturalia, nunc per supernaturalia: adeoque hominem, partim his, partim illis adjutum, totam collectionem temptationum vincere. Ego saltem dico, non posse superari graves temptationes, nisi, vel auxilio gratiæ supernaturalis, quod regulariter videtur dari: vel saltem auxilio doni naturalis specialis, si non datur à DEO supernaturalis.

124. Probatur autem conclusio. S. Paulus *1. ad Cor. 10. v. 13.* dicit: *Fidelis autem DEUS est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis:* ergo aliquæ temptationes sunt supra vires humanas, ita, ut illas homines viribus suis vincere nequeant. Cùmque hic textus universalis sit, non debet restringi ad solas temptationes contra præcepta, quæ debent impleri per actus supernaturales, e. g. fidelis; sed etiam extendi ad temptationes illas, quæ sunt contra præcepta naturalia. Plures alios textus Scripturæ vide apud Bellarminum *tom. 4. contr. 3. de gratia* & *lib. arb. l. 5. c. 7.* ubi etiam afferunt plurimos textus SS. Patrum: ex quibus S. Augustinus *ep. 106. longè post medium* ait: *Fateatur Pelagius quando contra temptationes concupiscentiæque illicitæ dimicamus, quamvis & illic babeamus propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed adjutorio DEI nostram provenire victoriam.* & *ep. 94. ad Hila-*

Hilarius tanquam errorem Pelagiū refert, quod doceat, cœvenās autem futuris, vincendisque peccatis, omnib[us]que tentationibus virtute superandis, sine ullo deinceps adiutorio gratia DEI, naturali posibilitate, humanam sufficere voluntatem. Cūmque SS. Patres exprelē loquuntur de lege naturali, & negent etiam evitatem peccati esse possibilem, non valent effugia dicentium, exponi eos posse, vel de temptationibus contra legem supernaturalem, vel de victoria meritoria.

Synodus quoque Milevitana in epist. ad Innocent. l. quæ inter epist. S. Augustini est 92. tanquam errorem Pelagianorum recenset, quod dicant, esse in nostra potestate, ut non inducatur in temptationem; sic enim ait eos docere: illud verò, quod sequitur: ne nos inferas in temptationem non ita intelligendum, tanquam Divinum adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, sed hoc in nostra esse positum potestate. Et ad hoc implendum solam sufficere voluntatem hominis. S. Innocent. l. ep. ad Concilium Carthaginense quæ est 91. inter epistolas Augustini ait: Cū pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed DEI solum facere possit auxilium. S. Cælestinus l. in epistola ad Gallos. c. 5. ait: Neminem, eum baptismatis gratia renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli infidias, Et ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adiutorium DEI perseverantiam bone conversationis accepit. Similia habent SS. Cyprianus, Basilius, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, Gregorius, apud Bellarmin. loc. cit. Ratio autem sumitur ex vehementi inclinatione hominis ad sensibilia bona, & vitia, ob naturæ corruptiōnem, cui si accedit gravis tentatio, sive vehementis propositio objecti perversi, & quidem reperita, sanè homini difficillima, & moraliter impossibilis fit resistentia efficax, si non auxilio gratiæ adjuvetur.

125. Dico 4. Non potest homo sine auxilio gratiæ eriam tantum unam temptationem gravem vincere. Ita Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2. n. 15. & eo teste, fermè omnes Theologi, quanquam in explicatione non nihil varient. Probatur autem hæc conclusio jisdem ferme rationibus, quibus superior; nam SS. Patres communiter loquuntur de quavis distributivæ sumpta temptatione, & non tantum de omnibus collectivè sumptis, ut patet inspiciens textus. Sic S. Gregorius l. 9. moralium. c. 29. ait de homine: Dimissus sibi cujuslibet temptationis aura raptatur. S. Chrysostomus homil. 24. in 1. ad Corinthis ait: Sunt temptationes, quas sufferre non possumus. Et quenam sunt illæ? omnes, ut ita dicam; possilitas enim in Divino nutu est: & addit deinde, esse etiam temptationes humanas, alludens ad illud Apostoli 1. Corinth. 10. v. 13. Tentationes non apprehendat, nisi humana: ergo SS. Patres intelligendi sunt, saltem de temptatione qualibet gravi, quamvis non de omni levi, ob rationes n. 121. adductas, quas leves aliqui ajunt non esse simpliciter dicendas temptationes.

Ratio autem conclusionis desumitur ex ignorantia intellectus humani, & infirmitate voluntatis, ac concupiscentia, ex quibus oritur valde vehementis hominis in bona sensibilia propensio & ab honestis abstractio: ex qua inscribit Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2.

n. 15. cum quibusdam recentioribus, posse etiam aliquam tentationem, unico tantum instanti durantem, tamen esse tam gravem, ut moraliter impossibile sit ei resistere: quod probat à pari sic. Potest quis esse ita obsfirmatus in bono, ut moraliter ei impossibile sit, in rem turpissimam consentire, stantibus præsertim cogitationibus bonis, ei tunc occurrentibus: cur ergo non possit, à contrario, alii malis assueto, & penitus habituato, difficillimum, & moraliter impossibile esse, stantibus præsertim vehementibus illicis, etiam tantum uno momento à peccato abstinere? sic e. g. luxurioso, data occasione absque ullo impedimento, & posita forma aliciente, maximè, si ponatur, eum ad fornicationem etiam gravibus minis, aut promissis impelli, certè difficillimum, imò moraliter impossibile erit, non peccare. Hoc autem, quamvis in quibusdam casibus verum esse possit, non tamen est in omnibus; nam Suarez l. 1. de gratia c. 23. n. 2. levibus temptationibus accentet illam, quæ ad momentum tantum, seu brevissimo tempore durat.

126. Dico 5. Non potest homo sine auxilio gratiæ diu servare totam legem naturæ. ita S. Thomas. 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. Suarez l. 1. de necessitate gratiæ c. 26. n. 4. ubi citat plurimos alios, & addit, ita sentire omnes modernos: imò n. 12. ait, hoc certum, & indubitatum esse. Dico diu; nam Arriaga disp. 41. de gratia sec. 2. n. 4. ait, hominem moraliter posse servare totam legem aliquamdiu, seu brevi tempore: citatique Bellarminum, Soturn, Vegam, Stapletonum, Medinam, Valentiam, Zummel, Suarez, & Tannerum. Et sanè utique possibile est aliquo momento, vel brevi tempore, servari ab homine legem absque gratia, illo scilicet, momento, vel brevi tempore, quo aliquis eliceret actum naturalem amoris DEI super omnia, vel alium actum naturalem moraliter bonum, vel superaret levem aliquam temptationem: quæ possibilia esse suprà probavimus.

Probatur jam conclusio. In primis si sermo sit de lege naturali, sicut nunc datur, supposito statu elevationis, in quo obligat s[ecundu]s a[ctu] ad auctus supernaturales, fidei, spei, charitatis &c. cerrum est, eam non posse observari sine gratia; quia tales actus elici nequeunt, nisi gratia præveniat, & comitetur. Si autem sermo sit de lege naturali, prout tantum obligat ad non peccandum, vel ad eliciendos actus naturales, probatur à Suarez loco, & numero modo citato ac sequentibus, variis Scripturæ textibus, quos licet Arriaga disp. 40. de gratia sec. 2. num. 14. non omnes efficaces existimet, tamen etiam ejus solutiones non sunt efficaces.

Ex pluribus textibus unum affero ex S. Paulo ad Rom. 7. v. 23. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Ubi S. Paulus per legem mentis intelligit legem naturalem, cui contraria est concupiscentia, quæ est lex membrorum. Addit: Et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Lex membrorum, atque lex peccati, est eadem, & hæc captivum tenet, hoc est, quasi capit, dum inducit, & inclinat in peccatum. Dein exclamat: v. 24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? hoc est, à corpore morbido, &

& peccandi affectibus obnoxio: ac subdit: v. 25. *Gratia DEI per Iesum Christum Dominum nostrum: quasi diceret, à lege membrorum, seu concupiscentia, aut inclinatione ad mala, & peccata, contra legem naturæ, non posse se liberari, nisi per gratiam.*

Dicit quidem Arriaga, ibi tantum esse sermonem de resurrectione, per quam corpus liberatur à suis miseriis, citatque Cornelium: sed hic expressè ait, à peccandi affectibus: & licet dicat, ab his liberandum corpus in resurrectione, non negat, etiam ab eadem gratia liberandum corpus adhuc in vita. Neque verum est, quod Apostolus ibi agat tantum de resurrectione: imò vix potest probari, eum per illud caput de ea agere. Huc referri possunt textus SS. Patrum, & Conciliorum, quibus probatur, non posse vinciri sine gratia tentationes omnes, quæ nisi omnes vinctantur, lex tota servari non potest. Plura vide ex Scripturis, & Patribus apud Suarez loc. cit.

127. Prob. etiam conclusio ratione. Non potest homo moraliter diu vivere, quin occurrant graves tentationes, contra legem naturalem: sed has, imò nec quamlibet ex illis, potest homo sine gratia superare: & quamvis ponatur, quod non adeo graves tentationes ei occurrant, tamen nec mediocres multas, aut plurimas, collectivè sumptas, quæ hinc inde occurrent, potest homo solis naturæ viribus vincere: ergo non potest totam legem servare. Certè multa sunt, quæ hominem diutius viventem ad malum incitant, e. g. bona sensibilia, passiones, errores, inconstans imaginationis, necessitas corporis, variæ curæ, pravorum exempla, consilia mala, educatio pessima, institutio perversa &c. quæ omnia absque dubio faciunt moraliter impossibilem rotius legis naturalis adimplitionem.

128. Dico 6. Neque sine fide, neque etiam tantum sine gratia habituali, seu sanctificante, potest homo diu servare totam legem, ut non incidat in novum peccatum grave. Hoc non quidem assero, in eo sensu, quæ gratia habitualis, aut fides, immediate concurrant ad servandam legem: sed in hoc sensu, quod DEUS homini, fide, aut gratia habituali privato, non de gratiis certas, sine quibus tamen non potest diu servari tota lex. Hæc conclusio est S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 4. § 8. Eandem sententiam Arriaga disp. 41. sec. 5. subsec. 1. num. 19. dicit esse defacto, sive in hac providentia certam. Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 3. ait esse communem. Suarez autem l. 1. de gratia c. 27. num. 18. vocat longè probabiliorum. Bellarminus tom. 4. contr. 3. l. 5. de gratia, § lib. arb. c. 5. inquit hanc sententiam sibi verissimam esse. Sunt quidem etiam auctores, qui docent, gratiam habitualem non esse necessariam ad servandam legem naturæ totam, quod substantiam tantum, quæ citat Suarez l. 1. de gratia c. 27. n. 7. S. Bonaventura, Richardus, Marsilius, Abulensis: sed longè plures stant pro nostra sententia, juxta quam infideles non possunt longo tempore esse sine peccato gravi; quia non habent fidem: nec fideles peccatores; quia non habent gratiam sanctificantem, ut ibidem docet Suarez.

129. Probatur prima pars conclusionis. In primis S. Scriptura, SS. Patres, & Concilia, di-

cunt, auxilium, vel gratiam, per quam liberarur à servitute peccati, fundari in fide: ergo infideles non possunt diu servare totam legem. Conseq. est clara antec. probatur. S. Paulus ad Rom. 3. ut ostendat necessitatem fidei, afferit, prius omnes gentes, & Judæos, sive sub peccato, seu plenos peccatis; quia de lege sua consilii non potuerint naturali sapientia, & libertate, vincere concupiscentias: ergo, infert, fidem esse necessariam ad vitanda peccata contra legem naturæ. Unde eod. c. 3. v. 27. ait: *Ubi est ergo gloriatio tua? exclusa est per quam legem? factorum? non: sed per legem fidei.* Quæ diceret: quæ gloriari Judæi? an quod justitiam habeas ex lege, sacrificiis, & ceremoniis tuis? non potes ideo gloriari; quia lex tua, & sacrificia tua, non dant tibi vires, nec opera etiam legi conformia te iustificant. Hinc (pergit Apostolus) exclusa est vel adempta tibi gloriatio: non quidem per legem factorum, seu Mosaicam, quæ hanc humilitatem non docuit (ut advertit Emmanuel Sa in hunc locum) sed per legem fidei, per quam cognoscis, te nihil posse sine gratia DEI, & quæ lex fidei simul confert gratiam, ut possis, non quidem per tuum solum arbitrium, sed per gratiam DEI, quæ datur per fidem: atque adeò possis in Domino gloriari.

Idem S. Paulus ad Galat. 3. v. 22. ait: *Conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.* Hoc est (ut explicat Cornelius) Scriptura declaravit omnes esse peccatores, ut promissio daretur ex fide: per promissionem autem ait Suarez l. 1. de grat. c. 27. n. 15. non tantum intelligitur perfecta sanctitas, vel beatitudo: sed etiam intelliguntur media seu vires ad eam acquirendam.

Idem de infidelibus afferunt SS. Patres, & Concilia, quæ, dum dicunt, nos liberari per gratiam, & per hanc concedi victoriam tentationum, eo ipso satis indicant, non credentibus eam victoriam non concedi. Sic Patres Concilii Carthaginensis in sua epistola ad Innocentium, quæ est 90. inter epistolæ S. Augustini, referunt tanquam errorem, Pelagianorum, quod nullum relinquunt locum gratie DEI, quæ Christiani sumus, quæ & ipsum nostræ voluntatis arbitrium verè sit liberum, dum à carnalibus concupiscentiarum dominatione liberatur. Et S. Augustinus de spiritu & litera. c. 13. Quod operum lex minando imperat, hoc fidei lex credendo impetrat. Lege operum dicit DEUS: fac, quod jubeo: lege fidei dicitur DEO: da, quod jubes. Idem S. Doctor in expositione quarundam propositionum epistole ad Rom. c. 19. ait: *Ea ipsa, quæ non potest impleri per legem, per fidem impletasunt.*

130. Probatur jam secunda pars conclusionis à quibusdam ex Concilio Milevitano, quod can. 4. ait, gratiam juvare, ut, quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: loquitur autem de gratia sanctificante, seu habituali; nam inferius addit: *Ut ad dicante charitate, scientia non possit inflare: quæ verba necessariò intelligenda sunt de gratia includente charitatem, quæ est gratia habitualis: & can. 5. addit, per eam gratiam (quam expressè vocat gratiam justificationis) non tantum dari posse facilius*

ciliis, sed simpliciter; quia anathema dicit affirmanti, eam dari tantum ad facilius posse: ergo ex Concilio saltem infertur, nos sine hac gratia (si non ex natura rei, saltem ex lege DEI) non posse totam legem servare, sive omnia facere; nam, quod nullum actum bonum facere possumus, non vult Concilium; est enim certum, quod peccator non tantum opus naturale, sed etiam supernaturale, scilicet actum fidei, vel spei, vel alterius virtutis, qui sit meritorius de congruo, possit elicere cum gratia actuali sine gratia habituali. Evidem responderi potest, Concilium loqui de actibus, seu praeceptis supernaturis, ut explicavimus n. 105. sed hoc ipsum jam fideles debet absterre a perseverantia in statu peccati; quia sic saltem praecepta supernaturalia, quae saepe urgent, ordinariè non vis peccatis violant.

131. Prob. tamen hæc altera pars conclusionis 2. efficacius etiam de lege naturali. Concilium Arausicanum II. can. 13. ait: *Arbitrium voluntatis, in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi, non potest reparari: sed gratia baptismi est gratia sanctificans; hæc enim tunc infunditur, etiam parvulis, qui alterius gratia capaces non sunt: ergo. Subsum: atqui arbitrium est infirmatum ita, ut non possit totam legem naturæ servare ex n. 126. Et seq. ergo debet per gratiam sanctificantem reparari, ut hanc servare queat. Et hæc est ratio S. Thomæ. 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. ubi ait, arbitrium non possit implere mandata sine gratia sanante, hoc est, reparante.*

Nec dicas, modò homo semel habuerit gratiam, jam ipsum esse sanatum, quamvis gratiam iterum perdat; cum non simul perdat fidem, & spem; nam, quamvis post iterum perditam gratiam non omni priori modo infirmetur liberum arbitrium, tamen valde infirmatur: &, ut ait S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 8. in corp. homo, qui est in peccato mortali, est aversus a DEO, nec habet cor suum confirmatum in DEO, tanquam ultimo fine: ergo non potest constanter bene uti creaturis, nec convenienter ordinare suas actiones, ita, ut non saepe cadat, & ad creaturam potius convertatur quam ad DEUM.

132. Prob. 3. Ex Patribus, qui (ut ait Suarez, in iis evolendis diligentissimus) nobiscum sentiunt, si omnes eorum textus simul sumantur (quamvis forte unus, & alter seorsim, possit alter exponi) Sic S. Gregorius homil. 11. in Ezechiele post medium ait: *Peccatum quippe, quod per penitentiam citius non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & pena peccati; omne enim, quod prius committitur, peccatum est: sed si citius penitendo non tergitur, justo iudicio omnipotens DEUS obligatam peccatis mentem etiam in culpan alteram permittit cadere.* S. Augustinus 1. de spiritu & litera, c. 26. loquens de lege naturali (quia loquitur de decalogo) ait, illud Apostoli ad Rom. 2. v. 13. *Factores legis justificabuntur: non esse ita intelligendum, tanquam per opera, non per gratiam justificantur: . . . sed, inquit, sic intelligendum est: Factores legis justificabuntur, ut sciamus, aliter eos non esse factores legis, nisi justificantur: ut non justificatio factoribus accedit, sed ut factores legis justificatio precedat.*

133. Prob. 4. rationibus, vel saltem con-
B. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

gruentius 1. Experiencia ostendit, neminem etiam ex fideibus diu habere in uno peccato gravi, & contra omnes concupiscentias constanter dicimare, nec in alia peccata labi. 2. Protectio Spiritus Sancti, vi cuius homo custodiatur a peccatis, & juvatur, ad vincendas longo tempore omnes malas concupiscentias, est insigne beneficium, quo sunt indigni, etiam fideles, si in peccato perseverent. 3. Abstinere diu a peccatis gravibus exigit sanè cor obscuratum firmissimo proposito contra omne peccatum: atqui tale non habet, qui diu in statu peccati perseverat: ergo.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

134. **O** B. 1. contra 1. conclusionem. Scripturæ & SS. Patres loquuntur universaliter de omnibus temptationibus, quando adstruunt necessitatem gratiæ: ergo etiam ad vincendas temptationes leves necessaria est gratia. prob. ant. Scripturæ tantum simpliciter vocant temptationem, etiam illam, quam vinci sine gratia posse negant, e. g. dicunt: *Et ne nos inducas in temptationem. Matth. 6. v. 13. SS.* Patres dicunt, quaslibet temptationes vinci non posse: sic S. Gregorius cit. n. 125. dicit *cuilibet temptationis, & S. Chrysostomus ibidem cit. dicit, omnes temptationes.* Resp. dist. antec. & Scripturæ, ac Patres loquuntur de temptationibus gravibus, quæ simpliciter dicuntur temptationes. conc. ant. loquuntur de omnibus etiam levibus. neg. ant. & conseq. Scriptura ad mentem SS. Patrum exponenda est, & SS. Patres etiam exponendi sunt, ita, ut non sibi contradicant: ergo non possunt intelligi de quavis levitate; cum alias homo nihil boni naturalis posset liberè facere, ut probatum n. 121. quod tamen est contra SS. Patres, & Scripturas n. 85. & seq. adductas.

Unde etiam Bellarminus, tom. 4. contr. 3. l. 5. de grat. & lib. arb. c. 7. ait, fortasse auctores, qui videntur quoad hanc sententiam inter se contrarii, posse conciliari; coquod illi, qui dicunt, aliquas superari sine gratia posse, loquuntur tantum de temptationibus levibus: alii autem, qui negant ulla temptationes sine gratia superari posse, simul dicant, leves temptationes non esse simpliciter vocandas temptationes, adeoque sua assertione complectantur tantum graves temptationes: & sic ipse Bellarminus nostra assertioni apparenter tantum, non autem revera contrarius est; nam loco citato ait, levissimam tillationem non mereri nomen temptationis. Quod attinet ad S. Chrysostomum, is ita habet: *Omnes, ut ita dicam: sic enim ex Græco verti debet, ut bene advertit Suarez: hæc autem additione, ut notat idem Eximius l. 1. de grat. c. 23. n. 16. utique restringit vocem omnes, ut non profus omnes significet. Dicunt quidem aliqui, ea verba non reperi in aliqua editione. sed recte ait Arriaga, licet una, aut altera versio, ea verba omittat, sufficere, quod ea communiter in plerisque versionibus habeantur. vide hunc*

Q

hunc auctorem disp. 40. de gratia sec. 1. n. 9. de hoc textu agentem.

135. Ob. 2. Concilium Arauficanum II. c. 9. ait: *Divini est muneris, cum . . . pedes nostros a falsitate, & iniquitate tenemus. & c. 12. Nullus miser de quacunque miseria liberatur, nisi, qui DEI misericordiæ prævenitur: ergo.* Resp. cum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 27. hos, & similes textus Conciliorum, & Patrum, intelligendos esse vel de victoria Christiana, hoc est, utili ad salutem (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel de temptationibus gravibus, quæ in sensu morali vocantur simpliciter temptationes; cum leves non simpliciter ita vocentur: vel etiam eos textus velle dicere, quod indigemus auxilio gratiæ ad vincendas temptationes omnes in sensu quasi accomodo, eò quod frequentissimè indigemus gratiæ ad eas vincendas.

Quando autem S. Augustinus l. 1. confituntur c. 7. dicit, nos nec brevissimo tempore posse esse sine peccato, absque auxilio DEI, debet planè exponi mitius; alias enim etiam, dum dormimus, non naturaliter, sed ex gratia non peccaremus: item nunquam possemus sine gratia facere minimum aliquid bonum; quia etiam per istud abstineremus aliquo tempore à peccato: unde vel S. Doctor ibi agit de victoria temptationum utili ad salutem, vel loquitur cum aliqua exaggeratione: vel intelligendus est de tempore temptationis valde vehementis, Adde, S. Augustinum male eo loco citari; cum ibi tantum dicat, primis diebus infantes mala agere, quatenus expallescunt, vel importunè flent &c. quæ sunt peccata tantum materialia. Sic quoque exponenda sunt, si fors unius aut alterius ex antiquioribus similia circa hanc rem ambiguè dicta objiciantur.

136. Ob. 3. In singulis temptationibus est orandum: ergo ad vincendas singulas necessaria est gratia. Confirmatur. Oratio debet fieri cum fide: sed fides non datur sine gratia: ergo necessaria est gratia. Resp. nego conf. Rectè monemur, ut in singulis temptationibus oremus; quia, ut ait Suarez l. 1. de grat. c. 26. n. 9. in singulis est periculum, & incertum est, quando gratia sit necessaria: potestque esse, aut fieri temptatione gravis, & ut hæc impediatur, merito oramus. Dein, eti possimus leves temptationes vincere, tamen saepe sine gratia non vincemus ex nostra culpa; unde orandum est, ut gratiam impetreremus. Ad confirm. dicit. conc. fides est necessaria ad orationem, conc. conf. ad vincendam levem temptationem, neg. conf. Aliud est, ait Suarez loc. cit. cap. 27. num. 23. medium proximum vincendi temptationem, aliud medium impetrandi auxilium; potest enim ex fide peti, sed orari etiam pro impetranda gratia tantum naturali, sicut, si petimus pluvias. Unde ex hoc saltem non probatur necessitas gratiæ supernaturalis. Sed neque probari potest, orationem esse necessariam ad vincendam quamvis singularem levem temptationem, quamvis præcipiatur, ut oremus, ut non intremus in temptationem gravem, seu simpliciter dictam.

137. Ob. 4. Saltem semper debet adesse gratia extrinsecæ protectionis, quæ impediatur, ne dæmon hominem tentet pro suo libito; si enim hoc ei permitteretur, nemo posset etiam levem

temptationem superare: ergo etiam ad tentationem levem superandam necessaria est gratia, & certè Bellarm. loc. cit. num. 123. ait, sibi sufficere haric gratiam, quod DEUS non permittat dæmonem savire, quantum vellet. Resp. nego suppositum; si enim dæmoni permitteretur tentare hominem pro libito, tunc tentatio non amplius esset levis, sed gravis. Dices. Ergo jam est gratia, quod tentatio sit levis. Resp. si nos loquimur ex supposito, quod tentatio sit levis, unde unde proveniat. Cæterum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 23. & seq. ubi hanc objectionem fuse pertractat, ait, providentiam illam DEI, permittentis dæmoni tantum, & non amplius, non esse necessariò specialem, sed spectare ad generalem cursum providentie. Ulterius ait, eti dæmoni fors plus permetteretur, tamen saepe non tentaturum amplius, seu gravius ob multas rationes quas ibi adducit. Arriaga disp. 40. de grat. sec. 1. num. 11. addit, dæmonem, cum ob suam damnationem debeat in tormentis manere, non habere potentiam ex se tentandi hominem: & hinc à DEO ipsi tantum in poenam hominis permitti, ut hunc leviter tentare possit: & hinc quod dæmoni non permittatur, ut gravius tentet, non esse propriè gratiam collatam homini, sed tantum minorem poenam, nisi quatenus hæc ipsa minor pena possit aliquo modo dici gratia, sicut gratia potest dici dilatio mortis: at addit hic auctor, hic non esse sermonem de gratia, in hoc tantum sensu accepta, sed de positivo speciali favore, non tantum minuente poenam, sed magis homini favente.

138. Ob. 5. Homo per peccatum constitutus est in ultimo termino damnationis, hoc est, meritus est statim damnari, adéoque indignus est omni auxilio: ergo omnis concursus DEI, & maximè omnis cogitatio congrua est gratia DEI: sed sine concursu DEI, & cogitatione congrua non potest vinci illa tentatio: ergo. Resp. Hoc argumentum probat, hominem nullum prorsus posse bonum opus facere, sine gratia, quod falsum esse probavimus à num. 84. Ita forma distinguo 2. partem antecedentem. Homo indignus est omni auxilio, ita, ut etiam naturali exigentia ad omne auxilium, etiam tantum naturale, actu spoliatus sit. neg. ant. ut spoliatus si eâ etiam exigentia, quando erit actu damnatus, seu existens in termino damnationis, conc. ant. & neg. conf.

Quamdiu homo adhuc est viator, tamdiu juxta cursum ordinarium causarum secundarum, debetur ei concursus aliquis DEI, & aliquoties etiam aliqua cogitatio congrua, ut probatum num. 100. sicut enim differtur damnatio, ita etiam differtur status, in quo catere debeat omni concursu ad bonum, aut omni cogitatione congrua; alias deberet etiam dici, quod ipsa conservatio talis hominis sit specialis gratia; quia etiam eâ est indignus in aliquo vero sensu: sed non est ita indignus ut non nisi per specialem naturali gratiam conservetur.

139. Ob. contra 2. conclusionem. Si quis semel superavit temptationem, tunc altera vice facilius, & tercia adhuc facilius eam vincit: ergo ex eo, quod tentatio levis per se diu daret, non sit moraliter impossibilis ejus victoria: ergo potest homo omnes, etiam coacervatas leves

ves tentationes vincere. prob. ant. per repetitos actus acquiritur habitus, seu facilitas: ergo facilitas est victoria posterior, quam prior. Hæc objectio non est tam difficultis, quam putat Arriaga, supposita doctrinâ de habitibus, satis communis inter nos, scilicet, quod habitus voluntatis acquisiti stent in speciebus experimentalibus, repræsentantibus delectationem in objecto, & in negatione specierum repræsentantium molestiam in eo, vel delectabilitatem æqualem in objecto opposito, de quo in Philosophia agitur. Unde falsum est, quod per omnes actus acquiratur facilitas ad alios similes; sœpe enim augetur difficultas.

Sic sub initium anni sœpe studiosi una, aut altera vice, diligenter student: at mox repræsentata delectationis otii oppositi, & molestia studiorum, cessant. Sic sœpe, qui semel, vel secundæ vice, gustavit medicinam amarissimam, non se finit tercia vice persuaderi. Sic, qui passus est unam, vel etiam alteram injuriam, non semper patitur tertiam. His suppositis, in forma. neg. ant. ad probationem dist. ant. per repetitos actus semper acquiritur habitus. neg. ant. aliquando. con. & neg. conf. nam non semper victoria prima tentationis relinquit speciem experimentalem, quæ repræsentet delectationem in suo objecto e. g. in continentia ab illicitis voluptatibus, vel in patientia contumeliarum: sed, præfertim, in non habentibus gratiam, relinquit speciem magnæ molestiæ, quæ deinceps auget difficultatem. Fator, sœpe post repetitos actus, per gratiam fieri leviori postea victoriam; sed hoc non pugnat contra nostram assertionem.

140. Ob. 7. Si homo non habet potentiam moralis vincendi omnes tentationes, tunc nec habet potentiam moralem vincendi unam: sed hoc est contra nos: ergo. prob. ma. ponamus, cumulum tentationum, moraliter invincibilem, constitui ex centum tentationibus: ponamus etiam, hominem jam viceisse nonaginta novem tentationes, quod potest fieri in hac suppositione; quia unamquamque potest moraliter vincere, & nonaginta novem nondum sunt totus cumulus, qui moraliter necessitat: in hoc casu talis homo non poterit moraliter vincere ultimam: ergo. prob. ant. si posset in hoc casu vincere tentationem ultimam, posset moraliter vincere totam necessitatem moralem, quod est in terminis absurdum: ergo. Hoc argumentum probaret, posse moraliter cum ordinaria gratia vitari omnia peccata venialia, contra Tridentinum sess. 6. can. 23. in forma neg. ma. ad prob. neg. ant. quia in hoc casu homo poterit moraliter illam ultimam tentationem vincere. ad prob. iterum neg. ant. nam tota necessitas moralis in hoc casu non est devoluta ad ultimam tentationem, sed jam est per partes victa in antecedentibus victoriis.

141. Necessitas tota moralis (quod bene notandum) est divisibilis, & in hoc casu est divisa in singulas tentationes; unde singulas vincendo vincit homo semper aliquam partem necessitatis moralis, adeoque in ultima tentatione tantum habet vincendam adhuc unam partem. Potest autem homo quamvis partem necessitatis moralis distributivè sumptam vincere, etiam moraliter, licet non possit vincere omnes simul; nam necessitas moralis non est necessitas absoluta,

sed tantum talis, ut propter maximam difficultatem fundamentum præbeat, ad prudenter judicandum, quod non sit vincenda. Habemus autem fundamentum prudens in infirmitate naturæ, & reperiis tentationibus ad judicandum, hominem sine gratia non esse victurum omnes.

Sicut autem hoc fundamentum nititur pluribus collectivè tentationibus, ita minuitur per ablatas, seu jam vietas alias tentationes: nec, positis jam nonaginta novem victoriis, amplius habemus fundamentum ita prudens, firmiter judicandi, hominem centesimam non superaturum. Ex quo sequitur, hominem posse omnes partes necessitatis moralis, distributivè sumptas, vincere moraliter, non autem omnes collectivè sumptas. Unde, si homo omnes centum tentationes vinceret, (quod tamen nunquam fieri possit) viceret eas physicè, non moraliter, hoc est, viceret nihil agendo absoluè supra suas vires, sed tamen modo ita extraordinario, quem nemo prudenter judicasset eventurum. Modus autem hic extraordinarius non stans in qualibet victoria distributivè, sumpta, sed in omnibus collectivè sumptis. Si tamen velis dicere, quod in singulis tentationibus vincendis in hoc casu fuisset partialis aliquis modus extraordinarius, non quidem multum refragabor, quamvis saltem de primis, fors difficulter proberet: in quibus autem incepit, non possumus determinare. videlicet de hac de re etiam tract. de DEO an. 642.

ARTICULUS XII.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

142. Ob. 8. contra 4. conclusionem. **O** Präcepta DEI sunt facilia: ergo debent absque gratia moraliter posse servari: ergo etiam debent tentationes graves contra eorum observationem moraliter posse vinci. Confirmatur. Ad peccandum graviter non sufficit libertas tantum physica, sed requiritur moralis: atqui hæc juxta nos non datur: ergo. Resp. dist. ant. Präcepta DEI sunt facilia sine gratia. neg. ant. cum illa, conc. ant. & neg. con. In primis præcepta supernaturalia sunt omnino impossibilia sine gratia: at quia gratia ex parte sua non deficit, quando datur obligatio ea adimplendi, facilia redduntur. Idem dicitur de aliis præceptis. Nec dicas cum Arriaga, sic non præcepta esse facilia, sed tantum gratiam promitti, nam retorqueo in primis in præceptis supernaturalibus: dein possunt ipsa præcepta dici facilia ex suppositione gratiae, ut multa alia facilia dicuntur, facta aliqua suppositione auxiliis alterius: sic dicimus facile esse iter homini, de quo scimus eum esse instructum equo, licet sine hoc esset iter difficile.

143. Ad confirm. dist. ma. Ad peccandum graviter requiritur libertas moralis, hoc est, conjuncta cum advertentia ad malitiam, ut transgressio possit imputari ad culpam. con. ma. hoc est, libertas sine difficultate moraliter invincibilis.

bili. neg. ma. & conc. min. pro aliquibus casibus. neg. conseq. de qua re vide Rhodes *disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 2. ad 3. ob.* & fusiūs Arriagam *disp. 40. de gratia. sec. 2. subsec. 6.* ubi defendant, sufficere libertatem physicam: & certè, nisi hoc admittatur non video, quomodo cum necessitate morali ad venialiter peccandum, sine gratia speciali, stet tamen ratio culpæ, & demeriti, atque reatus poenæ gravis in purgatorio. Quare autem actiones semideliberata non sint mortaliter graves, ratio non est præcisè defectus libertatis physicæ: sed sunt alia rationes, de quibus *tractatu de peccatis. n. 87. & 117.*

Dixi: conc. min. pro aliquibus casibus; nam ordinariè non deest gratia, vel naturalis, si sufficit, vel supernaturalis, immediate, vel saltem mediate sufficiens, ad reddendam victoriam moraliter possibilem. Quòd autem lex positiva non obliget, saltem ordinariè, in casu impossibilitatis moralis: obliget autem lex naturæ, ait Arriaga *loc. modò cit.* discrimen esse, quòd lex naturalis prohibeat mala intrinsecè talia, & quæ prohibita sunt; quia mala; non enim potest dari ratio dispensandi in iis, vel non obligandi: at verò, cum positiva præcepta prohibeant ordinariè aliqua non intrinsecè mala, sed tantum mala; quia prohibita, ait idem auctor, moralem impossibilitatem esse rationem non obligandi, vel dispensandi in rebus talibus: cùmque legislator ista possit prohibere, vel non prohibere, & quissimum fuit, in his circumstantiis non obligare.

144. Ob. 9. Potest quis absque gratia vincere tentationem gravem ex motivo peccaminoso, e. g. tentationem gravem luxuriae, ex motivo superbia: ergo potest etiam superare eandem ex motivo naturaliter honesto, e. g. ex motivo habendi ulteriorem sustentationem, quam perderet, si infame illud crimen committeret. conf. videtur innegabilis; quæ enim sit ratio potentia prioris, & non posterioris? Confirm. 1. Potest quis ex motivo minùs peccaminoso, e. g. ex motivo vanæ gloriae superare tentationem rei multò magis peccaminosa, e. g. tentationem luxuriae: ergo etiam poterit superare ex motivo omnino naturaliter honesto. prob. conf. si voluntas potest naturaliter vitare majus malum, cur non possit vitare omne? Confirm. 2. Motivum honestum non facit victoriam tentationis difficultiore: ergo, si quis potest, eam vincere ex motivo honesto poterit etiam ex honesto.

Resp. neg. ant. ita Arriaga *disp. 40. de gratia. sec. 2. n. 18. & seqq.* & idem, saltem disjunctivè, etiam docet Rhodes *disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 2. ad ob. 2.* nam, si tentatio gravis est e. g. ad luxuriam, non vincitur reverè propter motivum in honestum, sed tantum excluditur actus externus luxuriae, qui tamen peccatum non auget, ut probatum *tractatu de actibus humanis. n. 164.* unde talis homo interius ita dicit: *Si non esset perdenda mea gloria, vel magna estimatio, fornicarer: qui actus est malus, & per eum succumbitur tentationi.* Quòd autem hic actus admittatur ab eo, qui est gratiæ destitutus, & gravi tentatione pulsatur, probat Arriaga *loc. citato. ex eo,* quòd nihil incompossibile sit in eo casu cum eo actu; nam superbia illa non excludit actum illum internum; adeoque non vin-

cit tentationem ad illum: aliunde etiam nihil est, unde teneatur infirmitas hominis: ergo in tentatione gravi labitur. Ad 1. confirm. item neg. ant. non enim vincitur tentatio, si gravis est: sed peccatur per actum internum.

145. Ad 2. confirm. posset omitt. ant. & negari suppositum consequent ex dictis. Resp. tamen etiam 2. nego. ant. ut enim Rhodes *loc. citato numero precedente,* & cum eo alii communiter docent, ac etiam experientia probat, in statu naturæ corruptæ non ita cognoscimus bonum honestum, sicut sensibile (per quod intelligo quodlibet sensibus delectabile, vel mundanum, & appetitui depravato conforme, quale est vana gloria, vindicta &c. licet strictè loquendo non sit sensibile) neque in illud ita intèse ferimur, neque ita amamus, ac istud, quod intèssimè amat natura corrupta, & gratiæ destituta, consequenter multò magis movetur ab hoc, quam ab illo.

Fateor tamen, aliquando contingere, ut bonum sensibile sit coniunctum honesto, e. g. bonum sensibile, ac simul honestum, est vitam servare, vel sanitatem; hinc contingere potest, quin imo sàpè contingit, ut aliquis tentetur luxuriæ, sed tamen simul videat, se vitam, vel sanitatem perditur, si consentiat. At neque tunc poterit homo absque gratia, solis naturæ viribus, ex motivo hoc sensibili simul, & honesto, abstinere à luxuria, si ad hanc graviter tentatur; nam talis homo absque gratia non movebitur ab honestate naturali conservanda vitæ, ad excludendum supradictum affectum conditionatum peccaminorum; tum quia illa honestas præcisè naturalis eum affectum non excludit; tum quia natura corrupta absque gratia non valde cognoscit, eam honestatem, nec valde estimat.

Quare in tali casu homo tantum movebitur à sensibilitate illius conservationis sibi utilis: quia tamen sensibilitas non est sufficiens, ad excludendum peccatum, seu affectum conditionatum peccaminorum: *Fornicarer, nisi vocaret sanitati.* Unde, ut affectus hic excludatur, opus est aliquæ gratiæ DEI, saltem, quæ sit propositio honestatis intensior, atque incitet ad amplectendum simpliciter honestum, seu exclusivum omnis in honestatis: vel certè quæ incitet ad honestatem specificè oppositam vitio, ad quod quis tentatur, aut aliter opponatur omni in honestati, ita, ut, qui incitationi illi obedit, non possit supradictum affectum conditionatum peccaminorum admittere.

Ex dictis etiam respondendum ad casum, quo hæreticus timorem mortis vincit, & moritur pro falsa doctrina; nam neque hic moveatur ab amore veritatis, cui in aliis culpabiliter resistit, sed ab appetitu vanæ laudis, aut obstinationis, vel alterius vitii, quod non excludit actum conditionatum vitiosum e. g. *Si non esset vana laus, nolle mori pro mea secta* (in qua tamen nolitio ne ipse ex conscientia erronea debet agnoscere peccatum; alias non video, quomodo sit descendens tentatio) Ut autem rectè ait Arriaga *de gratia. disp. 40. sec. 2. subsec. 3. n. 20.* hæreticus, etiam quando moritur pro articulo vero, & Catholico, non moritur pro veritate, quam jam culpabiliter deseruit, eique resistit: sed per accidens habet

habet honestas defendendi veritatem: & inanis gloria affectatio, vel nimia sui estimatio facit, ut paratus sit, etiam pro errore mori, nisi tamen gratia Divina ipsum eo casu converteret, & faceret, ut implicitè saltem Catholicus fieret.

146. Ob. 10. Posset contingere, ut quis diu viveret, quin gravi, vel mediocri tentatione, infestaretur: ergo posset aliquis diu servare totam legem naturae sine gratia: prob. conf. levies tentationes posset omnes vincere, sine gratia: ergo posset, sine eadem totam legem servare. Resp. cum Suarez lib. 1. de gratia, c. 26, n. 11. dist. ant. potest hoc contingere sine gratia saltem specialis extrinsecæ protectionis. neg. ant. cum ita gratia. om. ant. & sub data distinctione. om. vel neg. con. Absque gratia DEI impossibile est, hominem non aliquoties per diuturnum tempus vitæ graviter tentari, vel saltem leviter coacervatum, ad aliquod grave peccatum, nisi DEUS eum specialiter protegat. SS. Patres autem, quando asserunt, hominem non posse servare totam legem naturae, loquuntur de vita hominum ordinaria, & absque speciali illa protectione: vel, si SS. Patres absolute de omnibus loquuntur, dicendum cum Rhodes disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 3. ad ob. 21. impossibile esse, ut homini naturæ tam corruptæ in diuturna vita non occurrant in exercitio virtutum variæ graves difficultates, saltem in hac providentia, in qua DEUS hominem non vult, nisi per gratiam ab omnibus liberare.

147. Dices. SS. Patres dicunt, hominem non posse servare totam legem sine gratia: sed per gratiam non intelligunt gratiam tantum extrinsecam alicuius protectionis, sed intrinsecam supernaturalem: ergo data distinctio non sufficit. Relp. 1. me ex Rhodes jam dixisse, quod, si illa responsio non videatur conformis SS. Patribus, negari possit major; nam in hac providentia impossibile videtur hominem diu carere gravibus temptationibus. Relp. 2. SS. Patres tantum intelligendos esse de homine ordinario modo vivente, seu difficultatibus, & temptationibus gravibus infestato.

An autem, ad hunc in observatione mandatorum naturalium retinendum, exigant gratiam verè intrinsecè supernaturalem, an ipsis sufficiat extrinsecæ tantum, seu intrinsecæ quidem naturalis, tamen speciali modo preparata (de qua n. 123.) inter autores disputatur. Ego meam mentem jam eo numero aliquantum aperui. Addo tamen hic, verius mihi videri, SS. Patres, quando simpliciter aliquid vocant gratiam, intelligere supernaturalem: item videri mihi, præsertim S. Augustinum epistola 95. ad Innocentium. exigere in nostro casu gratiam supernaturalem; nam primò dicit, ad concupiscentias, temptationesque vincendas opus esse gratiam, per subministrationem Spiritus Sancti data, quam effuderit Christus ascendens in altum, & dona hominibus dant: quæ planè est supernaturalis gratia: secundò eadem epistola dicit, de eadem gratia, eam esse propriam Christianorum, quæ non sit natura, sed quæ solvatur natura, qua non quasi extrinsecus, homo irrigetur: sed esse subministrationem Spiritus Sancti: iterum esse gratiam DEI ex fide Christi.

Verbo, S. Augustinus agit semper de gratia contra Pelagium, à quo utique exigit gratiam supernaturalem, quam illum negare afferit, defendendo possibilitatem naturæ, ad vincenda peccata, & implenda mandata: gratiam autem creationis, ait S. Doctor, posse quidem aliquo modo dici gratiam; eoque grates debeamus etiam agere propter creationem: at non esse gratiam Christianis notissimam, & mirum esse, si in Propheticis, Evangelicis, aut Apostolicis litteris inveniatur.

Ex quibus saltem videtur haberi, quod ad totam legem naturalem servandam, seu ad omnes tentationes graves vincendas, requiratur gratia supernaturalis, si non ex rei natura, saltem ex lege DEI: quæ lex, seu dispositio DEI, nobis innotescit ex SS. Patribus, inter quos, in materia gratiae, S. Augustini præsertim auctoritas, ingens est: quidquid sit, an etiam requiratur gratia supernaturalis, ad superandam quamvis temptationem gravem, quod fortè etiam SS. Patribus conformius dicitur; cum illi, saltem ordinariè, per gratiam simpliciter dictam, intellexerint gratiam supernaturalem.

148. Nec dicas 1. cur necessaria sit gratia supernaturalis ad actus tantum naturales? nam repono: cur necessaria sit fides, & gratia habitualis, quæ tamen necessaria sunt ex n. 128. & utique supernaturales sunt? scilicet non vult DEUS in hac providentia, & statu elevationis dare gratias naturales, sed, vel nullas, vel supernaturales, adeoque non vult, ut lex naturalis impleatur tantum per actus naturales, sed per supernaturales: sicut non vult hominem consequi beatitudinem tantum naturalem, sed supernaturalem: & hac in re sit pro ratione voluntas.

Nec dicas 2. sic infideles non habituros gratiam sufficientem; cum non habeant gratias supernaturales. Resp. enim, illos, qui non habent gratiam supernaturalem, non habere quidem gratiam immediate sufficientem ad totam legem servandam; habere tamen auxilia mediætæ sufficientia; vel enim habent vocationem ad fidem, cui si consenserint, habebunt gratiam supernaturalem: vel saltem habent auxilium, cum quo possint facere, quantum est in se, tamdiu, donec impleant terminum à DEO præfixum, & quo posito DEUS dabit ipsis gratiam immediate sufficientem. Indò circa infideles forte dici potest cum Suarezio 1. 1. de gratia cap. 27. n. 27. DEUM etiam ipsis speciali auxilio subvenire, in gravibus temptationibus; cum id sit conforme misericordia Divina: nec legem non dandi, nisi supernaturalia auxilia ad vincendas graves tentationes, esse omnino indispensabilem, præsertim circa infideles:

149. Dices 2. SS. Patres fortè non requirere ad vincendas solum tentationes auxilia supernaturalia, sed tantum ad vincendas eas fructuose: & meritorie, seu quando victoria temptationum debet esse fructuosa, & meritoria (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel quando observatio legis naturæ debet esse meritoria. Sed contra est. SS. Patres loquuntur, saltem aliquando, etiam tantum de fuga peccati, quæ est aliquid purè naturale, nec loquuntur semper de victoria, positiva & meritoria, ut ait Rhodes disp.

Q. 1

disp. 2. de grat. q. 1. sec. 3. §. 3. Dein ex his textibus SS. Patrum Theologi probant, non posse per actus naturales impleri omnia. collectivè praeparta naturalia: ergo debent SS. Patres supponere, quod non detur in hac providentia observatio omnium mandatorum affirmativorum, seu exigentium actum positivum, nisi meritoria; quia DEUS non vult eam dari, sicut non vult dari beatitudinem naturalem: adeoque neque dat auxilia ad observationem tantum non meritoriam, seu pure naturalem: observatio autem mandatorum negativorum, si fiat per puram omissionem liberam, potest quidem esse non meritoria, tamen potest etiam esse, quod ex lege DEI ea libertas constituitur per gratiam supernaturalem; quia SS. Patres videntur universim de ista, non de alia loqui.

150. Ob. 11. contra 6. conclusionem. Si necessaria est fides supernaturalis, vel gratia habitualis, ad observandam legem naturalem, tunc non potuisset ista servari in statu purae naturae: hoc est falsum: ergo. Confirm. 1. Infideles nec fidem, nec gratiam habitualis habent: ergo necessariò peccant; quia absque his legem servare non possunt. Confirm. 2. Juxta nos, qui servat mandata, scit, se esse in gratia: atque hoc est contra Tridentinum: ergo. Resp. neg. ma. Diximus num. 178. gratiam habitualis, vel fidem, non esse necessarias ex natura rei, sed tantum ex lege, vel ordinatione DEI, nolentis, nisi fidelibus, & amicis, auxilia diu sufficientia dare: at in alia providentia DEUS daret auxilia alia pure naturalia, quae sufficere possent.

Ad 1. confirm. iam responsum est num. 148 & sequenti; quia infideles, saltem mediatae, sufficientem gratiam habent. Ad 2. confirm. neg. ma. nam in primis non constat determinate, quam longum tempus debeat esse, quo quis possit observare totam legem sine gratia; & forte non est satis longum, quod homo existimat esse longum. 2. Hac sententia, ut ait Arriaga disp. 41. seq. 5. n. 24. de grat. non est certa certitudine absolute, & infallibili, quam solam Tridentinum sess. 6. c. 16. excludit. 3. Ut ait Suarez. l. 1. de grat. c. 27. num. 33. non potest homo esse omnino certus, se diu non peccasse mortaliter, vel ex negligentia crassa, vel dubio practico, vel aliqua delectatione interna: & hinc S. Paulus 1. ad Cor. 4. v. 4. ait: *Nihil enim mibi conscient sum, sed non in hoc iustificatus sum.*

151. Ob. 12. Ex nostra sententia sequitur, peccatorem, etiam fidelem, non habere semper gratiam sufficientem ad servandam legem: ergo necessariò peccat. Resp. neg. ant. In primis aliquamdiu potest habere gratiam sufficientem ad alia praecepta implenda: & maximè eam habet ad agendam poenitentiam. Quod si diu nolit poenitentiam agere, quamvis non habeat gratiam immediate sufficientem, ad implementam totam legem, habebit mediatae sufficientem, quantum habebit gratiam, ad agendam poenitentiam, & reparandam gratiam; nam, quamdiu homo fidelis vivit, & rationis compos est, DEUS non negat ei omnem gratiam ad agendam poenitentiam, ut suppono ex tractatu de penitentia: saltem non negat omnem gratiam mediataem, seu gratiam orandi, & impetrandi gratiam poenitendi, & legem servandi. Tandem nemini DEUS

negat gratiam saltem physicè sufficientem, licet forte juxta quosdam aliquibus maximè obstinatis, & enormibus peccatoribus neget gratiam moraliter sufficientem.

152. Ob. 13. Si quis sine gratia habituali non potest diu vitare peccata mortalia, teneat statim agere poenitentiam, post commissum peccatum mortale: sed haec obligatio effet valde dura: ergo. prob. ma. debet homo reddere se potentem ad observanda mandata Divina: ergo debet se iterum constituere in statu gratie per poenitentiam. Resp. 1. Ex hac objectione in primis non sequitur, teneri hominem statim ad confessionem; modò enim eliceret actum contritionis, jam recuperaret gratiam habitualem. 2. Neque etiam ad contritionem tenetur statim; quia non dicimus, quod non possit brevi tempore servari lex sine gratia: sed tantum, quod non possit tempore longo. Unde tantum sequitur, quod non possit poenitentia differri post peccatum longo tempore. Quod autem tempus in hoc casu censeatur longum, vel breve, nondum est satis determinatum: saltem ultra annum certò differri non potest, intra quod tempus a-junt quidam, teneri per se peccatorem, & quidem sub gravi, ad agendam poenitentiam, etiam si nulla esset lex de confessione peragenda: saltem certò tenetur per accidens ratione praecipi Ecclesiae. Imò probabiliter dici potest, Ecclesiam, dum intra annum confessionem præcipit, insinuare, quod longius tempus, quam annus, sit tempus longum, intra quod peccato non possit servare totam legem. An non autem etiam tempus minus, præsertim ingruentibus fortibus temptationibus, possit dici longum, nolim definire: omnibus omnino suadendum est, ut non tantum actum contritionis, sed neque confessionem, tamdiu differant.

ARTICULUS XIII.

An homo in statu naturae lapsè sit debilior, quam fuisse in statu purae naturae.

153. V

Arii à Theologis considerantur status naturae humanæ, quorum plures expoluiimus in tract. de beatit. à n. 24. Revoco hic breviter in memoriam tres, scilicet statum naturae pura, statum originalis iustitiae, statum naturae lapsæ. Primus, seu statum naturae pura dicit perfections naturales homini debitas, sine elevatione supernaturali, & sine peccato. Hic nunquam extitit in creaturis rationalibus; quia, & Angeli, & homines, statim elevati fuerunt ad statum supernaturalis; possibilis tamen fuit; quia enim sit implicatio in eo, quod DEUS Angelum, vel hominem, creet, neque tamen ordinet ad suam amicitiam, vel visionem beatificam? aut quis necessitat DEUM, ad hos favores faciendos creaturæ, id est, sua essentialiter servæ? Eadem possibilis probatur firmissimè ex pluribus damnatis Bajanis propositionibus (quarum propterea contradicitoria debent esse verae) quas videre potes in eodem tract. de beatit. n. 27.

Secundus status originalis iustitiae, non tan-

ium dicit carentiam negativam peccati, quam jam dicit status puræ naturæ: sed insuper dicit integratæ, seu subjectionem concupiscentiæ ad rationem, item elevationem ad finem super naturalem, infusionem gratiæ sanctificantis, & virtutum, tunc immunitatem ab errore, ignorantia, morte, ac aliis miseriis &c. præterea privilegium transtundendi sub certa conditione has perfectiones in posteros. Tertius status naturæ lapsæ dicit lapsum in peccatum originale, vel aequali, ob quod natura privata est privilegiis innocentia, & integratæ, ac variis malis subiecta.

154. Jam dubium non est, hominem, sicut liberum ejus arbitrium, in statu naturæ lapsæ, esse minus validum, in ordine ad faciendum bonum, & vitandum peccatum, quam fuerit in statu justitiae originalis; nam tunc sicut usus Adam liber arbitrio longè robustiore, & ideo DEUS ipse, dicit S. Augustinus *l. de corrept. & grat. c. 12.* fortissimo dimisit, atque permisit, facere, quod vellet: atque adeò tunc longè facilius poterat legem naturalem servare, præsertim, cum rebelleret concupiscentiam non habuerit, nec errore, aut ignorantia &c. decipi potuerit.

At vero, postquam homo peccavit, tunc (ut ait Arealicanum *II. c. 25.* & Trident. *sess. 6. c. 1.*) liberum arbitrium viribus attenuatum, & inclinatum fuit, adeò, ut ob rebellem concupiscentiam, insurgentes passiones, errores, & ignorantias, aliasque infirmitates, longè citius peccato succumbat, imò absque gratia DEI, prout diximus *126.* totam legem naturalem diu servare non possit. Quaritur jam, an si DEUS condidisset hominem, in statu puræ naturæ, liberum ejus arbitrium, non quidem æquè forte, ac in statu originalis justitiae (quod nemo asserit) sed tamen fortius ad bonum faciendum fuisset, quam modò in statu naturæ lapsæ, si à gratia non fulcitur, existat: an vero æquè debile futurum fuisset.

155. Dico. Liberum arbitrium hominis, seu vires illius ad bonum, non fuissent maiores in statu puræ naturæ, quam sicut modò sine gratia in statu naturæ lapsæ. ita S. Thom. *1. p. q. 95. a. 1. in corp. Bellarmin. tom. 4. controv. gener. 3. princ. 1. de grat. & lib. arb. l. 5. c. 9.* sub finem Suarez prolegom. *4. de grat. c. 8. n. 5.* & *c. 9. n. 4.* ubi hanc sententiam ait esse communem, & veram, citatque plures alios antiquos, & inter hos Medinam, qui in *1. 2. q. 85. a. 2. f.* Secundo, infertur, dicit, hanc esse veram, Divinamque Theologiam, quam doceant universi Theologi. Accedunt ex recentioribus Haundolus *l. 2. tratt. 3. c. 2. n. 739.* & plurimi alii. Prob. 1. auctoritate communii Scholasticorum, qui ex S. Dionysio *c. 4. de Divin. nomin. part. 4.* parum à medio absoluè dicente, mansisse in Angelis post peccatum naturalia integra, (verba ejus sunt: Non itaque mala est dæmonum gens, qua parte secundum naturam est neque inducta illis Angelica manera immutata dicimus: verum sunt, & integra, & lucidissima persant) ex hoc, inquam, Scholastici inferunt cum S. Thoma *1. p. q. 95. a. 1. in corp.* eadem naturalia etiam mansisse in homine.

Ethinc etiam est commune axioma Theologorum, naturalia in homine post peccatum

mansisse integra: & quidem, ut Suarez proleg. *4. de grat. c. 8. n. 10.* ait, quoad omnes naturales facultates, perfectiones, dispositiones, ac proprietates, corporis, & animæ: certè ex hoc S. Thomas infert, subjectionem concupiscentiæ ad rationem non esse debitam naturæ humanae puræ; sic enim habet loco modò citatò: *Manus sicut est autem, quod illa subjectionis corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem, non erat naturalis;* atioquin post peccatum mansisset; cùm etiam in demonibus data naturalia post peccatum permaneant, ut Dionysius dicit *4. c. de Div. nom.* *Unum manifestum est, quod & illa prima subjectionis, qua ratio DEO subdebetatur, non erat solum secundum naturam, sed secundum supernaturale donum gratie:* atque, si natura lapsa nil perdidit, ex naturalibus donis, ac viribus, habet adhuc tantas vires, quantas habuisset in statu puræ naturæ, ubi præter naturalia nil habuisset.

156. Ubi ex occasione noto, 1. quod ex hoc modo arguendi S. Thomæ rectè inferatur (ut observat Suarez proleg. *4. de grat. c. 8. n. 6.*) posse de quocunque bono, quo natura humana ob peccatum est spoliata, concludi, id non naturale, seu naturæ debitum fuisse. Noto 2. quod, quando S. Thomas *1. 2. q. 82. a. 3. ad 1.* ait, appetitum concupisibilem naturaliter regi ratione, & si transcendat limites rationis, esse contra naturam, debeat (ne sibi manifeste contradicat) ita exponi, ut sensus sit, quod ille appetitus naturaliter, hoc est, ex exigentia statu naturæ integræ, regatur ratione, & si limites transcendat, id faciat contra exigentiam naturæ integræ: que responso firmatur ex eo, quod ibi S. Doctor infert, concupiscentiam esse materiale originalis peccati, & consequenter videatur loqui de natura in statu antecedenti ad hoc peccatum, adeòque de integra, non autem de natura pura, de qua tunc nulla erat quæstio, nec fiebat mentio.

157. Confir. conclusio 1. Ex hoc ipso textu Angelici *n. 155.* adducto habetur, subjectionem concupiscentiæ non fuisse debitam naturæ, sed fuisse donum gratie, adeòque non fuisse dannata in statu puræ naturæ: atque ex negatione illius subjectionis potissimum oritur debilitas naturæ lapsæ: ergo. Confir. 2. Idem S. Thom. *1. 2. q. 87. a. 7. in corp.* ait: *Principaliter quidem pœna originalis peccati est, quod natura humana sibi relinquitur destituta auxilio originalis justitiae: sed ad hoc consequuntur omnes pœnalitates, quæ ex defectu naturæ hominibus contingunt:* ergo in destitutione, seu erexitio originalis justitiae, & relictione solius naturæ, stat pœna originalis peccati: ergo non in subtractione ullius facultatis naturalis: adeoque natura lapsa nil habet minus virium naturalium, & consequenter non est debilior, quam fuisset, si ante elevationem sibi relictæ fuisset. Item cùm ex defectu, hoc est, imperfectione naturæ, ut sibi relictæ, sequantur omnes pœnalitates, seu infirmitates, infertur, has esse ei naturales, & consequenter futuras etiam fuisse in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuissent pœnae, de quo infra.

158. Confir. 3. ex S. Augustino *l. 4. contra Julian. c. 16.* sub finem dicente: *Gratia quippe DEI magnabí erat, ubi terrenum, & animale corpus, bestiale libidinem non habebat.* Qui ergo

vestitus gratia non habebat in nudo corpore, quod pudiceret, spoliatus gratia sensit, quid operire deberet: ergo, quod in Adamo, de quo loquitur, non fuerit caro rebellis, fuit ex gratia DEI, non ex debito humanæ naturæ: quam naturam quidem habuit Adam immunem illa rebellione: at non ex se, sed ex gratia DEI. Idem S. Doctor I. s. contra Julian. c. 7. ante medium, non semel dicit, libidinem naturalem esse, & vinci posse. En aliqua ejus verba: *Cum igitur libidinem, & naturalem esse, & vinci posse, ambo dicamus, utrum bonum vincamus, an malum, ipsa inter nos vertitur questio: ergo libido rebellis est naturalis, adeoque etiam fuisse in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuisse poena; quia hæc supponit culpam.*

Nec dicas. Si nihil debitum fuit naturæ subtractum, subtractio non fuit poena; nam ex suppositione, quod natura fuerit iis donis supernaturalibus ornata, utique eorum privatio fuit poena; sicut, si rusticus prius elevatus ad principatum, postea iterum derruderetur ad sivam, ob admisum aliquod scelus, esset poena valde sensibilis: quamvis non esset talis, si nunquam elevatus, sed semper relictus fuisse in suo humili statu. Sic naturæ lapsæ poena est privatio bonorum supernaturalium; quia ad hæc fuit elevata: non autem carentia tantum eorundem bonorum est poena naturæ puræ; quia hæc carentia respectu naturæ puræ, seu nondum elevata ad illa bona, sive iis dotata, non potest esse privatio, aut spoliatio, & ipsa non potest dici privata, sed tantum carentia: sicut scilicet in rusticis nunquam elevato ad thronum, non est poena carentia principatus. Plura ex Patribus & Conciliis afferit Suarez in confirmationem nostræ sententiae proleg. 4. de grat. c. 8. & seq.

159. Confir. conclusio 4. Hæc propositio Bajana 55. à S. Pio V. damnata est: *DEUS non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur: ergo talem, hoc est, cum istis miseriis, ab initio, hoc est, antecedenter ad peccatum originale, potuit creare hominem DEUS: & quidem ut author naturæ; nam de hoc est fermo in illa propositione, quæ loquitur de tota specie humana; quamecumque enim specimen substantia ut quod, sive infirmam, sive fortis, sive summatam, sive infirmam, (inter quas utique est etiam species humana) creet, vel producat DEUS, semper agit ut author naturæ, ut fatentur omnes; cum praesertim, substantia ut quod supernaturalis: non sit possibilis: ergo hic status, in quo nascimur, est naturalis, prob. conf. quidquid DEUS producit ut author naturæ, est naturale: ergo.*

Nec vitilitiges dicendo, aliquid productum etiam ab authore naturæ posse esse violentum; nam, quod producit ab authore naturæ, si est violentum unius, debet esse debitum alterius: cui autem debebitur hæc infirmitas, si non ipsi naturæ humanæ, ut eidem debetur mortalitas, &c? Nec dicas, DEUM quidem potuisse producere ab initio hominem aliquomodo talem, sed non omnimodè; nam non est dubium, authorem propositionis intellexisse hominem omnimodè talem: & in authore sensu propositio damnata, est. Si liceret propositiones ita restringere, neque posset probari, quod DEUS potuisse pro-

ducere hominem ita mortalem, passibilem &c, qualis nunc est. Hoc quidem verum est, DEUM non potuisse hominem producere peccato infestum, sicut nunc nascitur: sed auctor propositionis non intendit hunc sensum, & alias manifestum est, quod DEUS non possit esse auctor peccati.

160. Prob. conclusio 2. ratione Doctoris subtilis in 2. dist. 29. q. unica. Appetitus sensitivus naturaliter fertur in suum objectum, scilicet in bonum delectabile sensibile, quamvis non sit conforme rationi, ergo rebellio concupiscentia, quæ nihil est aliud, quam appetitus delectabilis, etiam contra rationem, est naturalis: ant. prob. Homo non potest impedire, quo mindis objecta delectabilia, etiam, quæ rationi adversantur, incurvant in sensus externos; quia isti sunt ubique aperti: & certè non possunt ita custodiri, ut dum vel servitutem necessario usui, vel vel alias inadvertenter, non sepe aliquod rationi contraria in eos incurvant: quo fato non potest impedire homo, quo minus ea sensus interioris seu appetitus sensitivus quoque percipiat: & hoc posito non potest homo amplius impedire delectationem puræ sensitivam: nam appetitus ille necessario agit, ut oculus necessario videt: ergo necessitate naturali, & inimpedibili, appetitus sepe fertur in bonum delectabile sensibile, etiam rationi contrarium. Videatur Haunoldus 1. 2. tratt. 3. n. 722. si velles dicere, quod DEUS in statu puræ naturæ debuissest impedire, ne talia objecta in sensus incurvant, prorsus gratis id dices. Et cur non eodem jure quis fingeret, DEUM debere in statu puræ naturæ etiam impedire molestias viræ humanæ, quin & mortem, ut impeditus in statu naturæ integræ.

ARTICULUS XIV.

Solvuntur Objectiones.

161. **O** B. 1. Natura lapsa valde debilis est propter effrenem concupiscentiam: sed non fuisse in statu puræ naturæ concupiscentia tam effrenis: ergo illa est debilior. prob. min. si concupiscentia talis fuisse, etiam in statu puræ naturæ, esset naturalis, adeoque à DEO ut authore naturæ: atque ab hoc esse non potest: ergo. prob. min. concupiscentia est mala: ergo non potest esse à DEO. Resp. neg. min. ad prob. dist. ma. concupiscentia esset à DEO, etiam nunc in statu naturæ elevata. neg. ma. fuisse in statu puræ naturæ. subdist. fuisse realiter, sicut alia imperfectiones, vel etiam concupiscentia in brutis. conc. ma. formaliter, seu quatenus est defectus naturæ. neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. ad prob. mi. dist. ant. est mala physice. conc. ant. moraliter. subdist. in statu puræ naturæ. neg. ant. in statu elevationis. denuo subdist. est mala moraliter formaliter. neg. ant. moraliter denominative tantum, conc. ant. & dist. conf. non potest esse à DEO in hoc statu elevationis. conc. conf. in statu puræ naturæ, & quidem tantum realiter, non formaliter. neg. conf.

162. Concupiscentia per se est tantum malum physicum, non strictè morale, sicut etiam est

est in brevis, quæ non sunt capacia moralitatis: & sicut in homine quoque est mortalitas, & peccabilitas, quæ non sunt mala moralia, nisi in sensu lato; quatenus propter illas censetur quis in estimatione morali imperfectus, & minus astimabilis: non autem sunt mala moralia strictè, sive culpabilita, aut culpam involventia, vel præsupponentia, vel necessariò istam post se trahentia.

Unde sicut in statu puræ naturæ concupiscentia fuisse malum tantum physicum, ita realiter potuisse esse à DEO; quia hic potuisse hominem cum tali concupiscentia producere; cum haec ipsa sit aliqua imperfectio physica, naturam humanam naturaliter consequens, propter efficiemtiam istius naturæ limitationem, vicuius limitationis non potest DEUS sine miraculo impeditre imperfectiones accidentales, tandem naturali consequentes. Ex quo tamen non velis inferre, posse DEUM etiam in natura humana pura producere errorem positivum, aut habitum inclinantem ad malum; nam haec imperfectiones non sequuntur necessariò ex limitatione naturæ humanæ.

163. Dixi, concupiscentiam in statu naturæ pura posse realiter esse à DEO; nam defensus non dicuntur formaliter esse à DEO, sed ab imperfectione naturæ, quæ sic defectuosa est, sic e. g. imperfectioni ferri adscribitur, quod erodatur à rubigine. At vero in statu elevationis non est concupiscentia effrænis à DEO; nam DEUS fecit hominem rectum, & gratiâ suâ frænavit concupiscentiam ejus; quia autem homo ex malitia sua, & peccato, gratiam perdidit, rectè ipsi tanquam causæ, & non DEO, adscribitur effrænis rebellio; quia scilicet gratiæ frænum homo ipse abjecit. Unde in hac providentia, seu statu elevationis, concupiscentia est mala, non quidem formaliter, quasi esset culpa; hoc enim falsum est ex Tridentino: sed est denominativè mala moraliter, quia denominatur à peccato originali talis, tanquam ejus effectus, & poena, quam DEUS quidem inflixit, (sed negativè tantum, quatenus subtraxit gratiam) homo autem per culpam commeruit, & causavit. Hinc, cum culpa non possit adscribi DEO, non potest, in hoc statu elevationis, concupiscentia ut denominativè moraliter mala, DEO attribui, sed debet attribui homini peccanti. In statu autem puræ naturæ, ubi concupiscentia nullam præsupponeret culpam, attribueretur DEO realiter, ut dictum; quia realiter cum ea DEUS hominem producere, formaliter autem tribueretur ipsi imperfectioni naturæ humanae, ut dictum de rubigine ferri. Et hoc solum est, quod vult S. Augustinus l. 5, contra Julian. c. 7. ubi concupiscentiam vocat malum: quod Julianus negabat, volens, eam esse donum DEI, & bonum naturæ, nec admittens, eam ortam esse ex peccato originali; hoc enim Julianus, ut patet ex illo capite, negabat.

164. Dices. Actus concupiscentia sunt desideria peccati: ergo sunt mali: ergo etiam ipsa, tanquam causa eorum, est mala, atque adeò non potest esse naturalis. Confir. Concupiscentia est erubescenda: ergo non est à DEO. Resp. dist. ant. Actus concupiscentia sunt desideria peccati, per se, & formaliter. neg. ant. ma-

terialiter, & per accidens. subdist. sunt desideria efficacia aut libera, neg. ant. inefficacia & non libera. om. antec. & neg. cons. Actus concupiscentia per se tantum tendunt in delectationem sensibilem, quæ in circumstantiis quibusdam, scilicet matrimonii, & recta intentionis, potest esse licita.

Quod autem, hic & nunc, delectatio illa sit contra rationem, se habet materialiter, & per accidens, ad concupiscentiam; hæc enim non inclinat ad illa bona ut prohibita, seu reduplicativæ talia, sed tantum ad specificativæ talia, sive quæ prohibita sunt, & quidem tantum inefficaciter, ut relinquat locum generosæ pugnae. Quare etiam ista desideria sunt tantum physice mala, non autem moraliter in sensu strictiore, de quo supra, n. 162. videatur Haunoldus l. 2. træct. 3. n. 730. At vero in hoc statu naturæ lapsæ, cum desideria illa supponant peccatum, sunt etiam denominativè moraliter mala, ut supra n. 163. diximus de concupiscentia.

Ad confirmationem, neg. cons. Multæ aliæ actiones hominis reguntur ex verecundia, quæ sunt naturales, & absque dubio fuisse in statu puræ naturæ, ut, quæ consequuntur sumptuonem cibi, & potius; potest enim utique quis erubescere ob malum physicum, quale est necessitas illarum actionum: quin etiam erubescunt illi, quibus e. g. abscessus est nasus, vel à gangrena absemptus. Adde, quod actus concupiscentia, etiam, quando licite admittuntur, e. g. in matrimonio, rectè absconduntur, & nisi hoc fieret, effrons daretur scandalum.

165. Ob. 2. Non potest ab auctore naturæ, ne quidem in sensu materiali, esse inclinatio ad peccatum: ergo ab ipso non potest esse concupiscentia. Confir. Est magna inordinatio in homine, si concupiscentia non subdatur rationi: sed nulla inordinatio potest esse naturalis. ergo. prob. mi. natura non potest exigere inordinationem: ergo hæc non potest esse naturalis. Resp. dist. ant. non potest esse ab auctore naturæ, inclinatio per se, & efficax ad peccatum. conc. ant. non potest esse inclinatio tantum per accidens, & duntaxat inefficax & non libera. neg. ant. & cons.

Ut jam dictum, concupiscentia tantum inclinat ad bonum sensibile, cui per accidens est, quod sit peccatum: & quidem inclinat tantum inefficaciter. Neque etiam DEUS, producendo naturam cum concupiscentia, intendit peccatum, ut moraliter censi possit, per se in illud inclinare: sed potius intendit viatoriam peccati. Quare, sicut ob productionem naturæ peccabilis, non censetur DEUS auctor peccati, ita neque ob productionem naturæ concupisibilis, debet peccati auctor censi.

Ad confir. dist. ma. est inordinatio, si concupiscentia nullo modo subdatur rationi. conc. ma. si non subdatur perfectè. neg. ma. vel subdist. est inordinatio positivæ talis. neg. ma. negativæ talis. conc. ma. & dist. mi. inordinatio positivæ talis non potest esse naturalis. om. mi. negativæ talis neg. mi. & cons. Rationi, ut rectè quidam ingeniosus Recentior ait, non debetur dominium despoticum in concupiscentiam, ita, ut omnes ejus motus habeat in potestate, etiam quoad sensum: sufficit, si habeat dominium politicum, sive, ut in potestate habeat ejus mo-

tus quoad consensum, ita, ut invita ad consensum trahi non possit: prius dominum fuit, ut ait S. August. citatus n. 158. gratia DEI magna.

166. Ob. 3. Natura humana per peccatum originale fuit aversa à DEO, etiam tū fine naturali: ergo perdidit jus ad media, seu vires, quibus posset DEUM, tanquam finem naturalem, consequi: atqui hoc jus non perdidit pura natura, & consequenter nec vires naturales ad consequendum DEUM, tanquam finem suum ultimum naturalem: ergo natura lapsa est debilius quoad vires naturales. Resp. 1. Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 21. ait, valde probabile est, quod peccatum originale tantum avertat naturam à DEO, ut authore supernaturali, adeo que non minuat vires naturales.

Sed om. primo enthymemate, & subsumpto, neg. ultimam conseq. non enim ex hoc sequitur, quod natura lapsa sit debilius, sed quod sit infelicius, vel magis misera: non autem negamus, puram naturam præ lapsa, (si neutra juvetur gratia supernaturali) esse feliciorem quod ad hoc, quod ipsa non habeat peccatum, nec sit invisa DEO, nec ejus odio digna: insuper necdum perdidit suum finem naturalem, quem natura lapsa perdidit, & per vires suas recuperare non potest; quia non potest pro peccato satisfacere, aut alia vi illud delere.

Si autem finis non amplius debitus est, neque sunt debite vires, ad eum consequendum, consequenter natura lapsa non amplius habet jus ad eas vires, quatenus sunt media utilia ad consequendum finem ultimum: sed tantum habet jus ad eas, quatenus sunt media utilia, & necessaria ad observandam legem naturalem, & evitandum peccatum novum actuale, ut hoc evitato, eviteret etiam penas æternas sensus, quas necdum ob originale incurrit; incurrit autem, si peccatum actuale mortale commiserit. Sic quoque vires corporis, quas etiam accepit homo, ut iis bene utendo consequatur finem ultimum, post lapsum non amplius ei debentur, tanquam utiles ad hunc finem, sed tantum tanquam utiles ad vitam temporalem agendam.

167. Hinc vires naturales, quas habet natura lapsa (si non esset in statu elevationis, neque esset adjuta gratia supernaturali) tantum servirent ad evitanda nova peccata, & evitandas penas æternas sensus, per observationem legis naturæ (qualemcumque tunc posset DEO exhibere) quin tamen per eam observantiam unquam recuperare posset finem suum naturalem, nisi DEUS speciali favore vellet ei peccatum condonare, & finem amissum restituere. At vero natura pura, quamvis neque ipsa posset pro peccato satisfacere, vel illud delere, tamen, quia hoc non commisisset, & finem naturalem non perdidisset, non haberet opus tali recuperatione, adeoque vires ipsius, dum servirent ad observandam legem naturæ, eo ipso etiam servirent ad obtinendum finem suum ultimum: in quo puncto utique melior esset conditio puræ naturæ, quam lapsæ, efferteque illa felicior ista.

Sed non ideo natura pura esset fortior; quia non haberet majores vires, ad eliciendos actus bonos, & vitanda peccata, quam haberet natura lapsa. Quod autem hi actus puram naturam juvarent, ad consequendum DEUM tanquam fi-

nem naturalem ultimum, non autem ita juvent naturam lapsam (quia ista haberet impedimentum à se inauferibile, nempe peccatum) non probat illam esse fortior, sed tantum se-liciorem. Addit Suarez loc. cit. n. preced. avertis- hem illam à DEO, ortam ex originali peccato, mi tollere de vitibus naturalibus, neque augere inclinationem ad malum, nec minuere inclinationem ad bonum. Unde naturæ humanae la-psæ per se non est difficilis, sed æque facile facere bonum, quam sit naturæ humanae pu-rræ.

168. Ob. 4. Natura pura non fuit redacta sub potestatem, servitutem, & captivitatem diabolii: redacta autem est natura lapsa: ergo hæc est debilius. prob. conf. per hoc, quod natura lapsa sit sub potestate &c. diaboli, est magis exposita huius tentationibus, & auxiliis Divinis ministris adjuta; quia his magis indigna: ergo est debilius. Resp. neg. conf. ad prob. neg. ant. servi- tus, & captivitas sub diabolo, & ejus potestate, stat potissimum in hoc, quod homo peccator non possit, quidquam agere, per quod libertatem filiorum DEI, qua excidit, rursus recupe- ret, & peccati jugum à se exutiat, nisi gratia mediatori adjuvetur: non autem stat in hoc, quod dæmon hominem supra vires tenteret.

Dein natura lapsa ratione peccati est quidem magis indigna auxilio Divino, quam pura; non tamen sequitur, hanc fore magis adjuvandam. Defacto certè DEUS naturam lapsam pre-veni gratia supernaturali copiosissima: quis scit, quid facturus fuisset, si eam voluisset spoliare elevatione superna, & dejicere ad statum natu- ralem? ponuisset enim etiam tunc ei, licet indi-gniori, tamen tribuere gratiam æqualem illi, quam deditisset naturæ puræ, si eam condidisset. Huc spectat, quod ait Suarez proleg. 4. de grat. c. 9. n. 17. incertum esse, an & quomodo, for-tius, an levius dæmon hominem in statu puræ naturæ temnâset; quia ultra permissionem DEI nil potuisset: quantum autem iste permisurus fuisset, omnino esse incertum.

169. Ob. 5. Homo lapsus à SS. Paribus comparatur descendantem in Jericho, qui incidit in latrones, à quibus fuit spoliatus, nudatus, vulneratus, & semivivus relictus. *Luc. 10. v. 30.* per quod juxta communem interpretationem indi- catur, quod sit spoliatus, & nudatus bonis sup- naturalibus: & relictus semivivus, hoc est, impotens servare vitam spiritus; quia impotens servare totam legem naturæ: atqui natura pura non esset ita vulnerata, aut tantum semiviva: ergo lapsa est debilius.

Resp. neg. conf. Ex his non probatur, na- turæ lapsa esse debilius, quam pura, sed tantum debilius, quam integra, qualis prius fuit; nam ista omnia tantum significant, naturam lapsam privatam fuisse donis supernaturalibus, quibus quidem non fuit spoliata, aut nudata natura pura; cum ea nunquam haberet: fuisset tamen æquæ iis nuda, seu carens. Unde, etiam si natura lapsa (si consideretur sine gratia) vix, ac ne vix quidem, modò habeat dimidium illius vita, quam habuit prius in statu naturæ integra, tamen habet adhuc tantam, quantum haberet natura pura; cum ipsi naturalia sint relicta.

170. Dices. Saken natura lapsa vulnera-

ta est in naturalibus, ut communissime docent: ergo perdidit aliquid de naturaliter debitis. Resp. neg. cons. S. Thom. 1. 2. q. 85. a. 3. in corp. clare docet, vulnerationem istam factam esse per subtractionem justitiae originalis, per quam subtractionem potentia inferiorum remanerint destituta suo ordine, & hanc destitutionem esse vulnerationem: ergo ordo ille potentiarum, qui habebatur in statu justitiae originalis, & naturæ integræ, non fuit illis potentis naturaliter debitus, adeoque vulneratio ista non fuit subtractione boni naturaliter debiti, sed destitutio, vel privatio justitiae originalis.

Prosequitur autem Eximus Doctor explanationem huius metaphoræ proleg. 4. de grat. c. 8. n. 19. & ait, vulnerationem aliud non esse, quam divisionem continui: cum itaque prius, praesente adhuc justitia originali, appetitus hominis, praesertim rationalis, & concupisibilis, haberint inter se unionem, & pacem: post lapsum autem, perdita justitia originali, unio illa sit dissoluta, hinc factam esse vulnerationem in naturalibus, hoc est, in ipsis appetitibus. Addit, quod, quamvis in natura pura appetitus hæque non essent uniti, sed disoluti, tamen non futura fuisset vulneratio; quia prius non fuisset datum continuum, quod tamen presupponit vulneratio: sicut supra diximus, quod, etiæ natura pura caruisset donis supernaturalibus, tamen ea caruente non fuisset poena; quia non praecessisset culpa, nec spoliatio; quia prius illa dona non fuissent habita.

Hac ratione etiam solvitur, quod ex Araucano II. c. 25. & Tridentino sess. 6. c. 1. obiectatur, scilicet, arbitrium liberum fuisse viribus attenuatum & inclinatum. nempe arbitrium liberum post lapsum factum est minus potens, quam fuerit in Adamo (de quo vide iterum n. 110. & 154.) & inclinatum, non positivè ad malum, sed negativè, hoc est, privatum illis supernaturalibus fulcris, quibus subtractione proprio pondere inclinatur. Hæc autem inclinatio, & attenuatio, quamvis non danda fuisset in pura natura, quatenus dicit privationem; cum tunc non praecessisset habitus, seu existentia donorum supernaturalium, tamen danda fuisset, quatenus dicit minorem potentiam, quam fuerit in statu naturæ integræ, & aliquam inclinationem, seu pronitatem ad malum.

ARTICULUS XV.

Solvitur ultima, & difficilior Obiectio.

171. **O**b. 6. Natura pura habuisset ex viribus naturalibus potentiam moralis servandi totam legem naturæ: sed hanc non habet natura lapsa: ergo hæc est debilior. prob. ma. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, fuisset moraliter necessitata ad perdendum suum ultimum finem, & incurriendas poenas æternas inferni: hoc non potest admitti: ergo. prob. mi. non videtur ullo modo conveniens bonitati Divinæ, producere creaturam moraliter necessitatem ad incurriendos ignes æternos: nec sapien-

tia Divinæ, producere creaturam tam male constitutam, sive moraliter ineptam, ad suum ultimum finem consequendum: nec sanctitati Divinæ, producere creaturam ex se moraliter necessitatem ad mortaliter peccandum (aliud est, quod in natura jam prius lapsa, possit talis necessitas oriri) ergo.

Resp. 1. Ex hoc ipso, quod adstruatur talis necessitas in statu naturæ lapsæ, quidam volunt probare, eam debere esse naturalem, adeoque etiam fore eandem in statu puræ naturæ; nam ajunt, & valde probabiliter, quod, sicut juxta communem Theologorum peccatum originale non potest puniri poenâ sensus, seu ignis infernalis, ita videatur, neque posse idem puniri poenâ moralis necessitatis ad eum ignem: certè videretur DEUS durius agere cum hominibus, quam, si omnes in poenam peccati originalis vellerentur cæcos; quia, licet hac ratione incurrenter moralem necessitatem perdendæ saepissimè vitæ temporalis, non ita incurrent propterea necessitatem, vel periculum perdendæ vitæ æternæ.

172. Resp. 2. Etsi quidam putaverint, sufficeret, si naturæ puræ, quamvis ab omni peccato liberæ, tribueretur tantum libertas physica, ad servandam totam legem, & negaverint ei omnem libertatem moralem, tamen videtur mihi ex probationibus ejusdem majoris efficaciter probari oppositum, quod longè plures authores tuerunt, scilicet tribuendam naturæ puræ aliquam libertatem, seu potentiam moralem. In quo autem ista stet, & an esset intrinseca naturæ puræ, vel saltem debita: an verò ei tantum esset collata, ex speciali DEI favore, naturæ per se indebito: item an eadem potentia moralis danda etiam fuisset in statu naturæ lapsæ, si non esset elevata, aut supernaturali gratia instructa, neendum est satis exploratum.

173. Aliqui volunt cum Pallavicino, potentiam moralem, servandi totam legem, non esse naturalem, vel naturaliter debitam naturæ etiam puræ, adeoque hanc esse intrinsecè æquè debilem, ac lapsam: non tamen idem male fore constitutam; quia, licet natura pura non posset, viribus sibi debitis consequi finem ultimum, tamen semper haberet spem optimam, recipiendorum ab authore suo auxiliorum, quibus adiuta finem futurum moraliter posset obtinere. Sic plantarum, & segetum incrementum, non est male constitutum, aut ordinatum, etiæ indigent extrinseco favore, hoc est, hominis coletis industriâ. Sic spes recipiendi alimenta à piis hominibus, liberaliter dare solitis, facit bonum statum egenitum.

Sed respondet. Vel isti favores exiguntur ab ipsa natura pura, ita, ut, si non conferrentur, fieret ipsi violentia, sicut fieret infanti educando, si negarentur necessaria ejus educationi, vel segetibus, si negligerentur, vel etiam, si pluvia non caderet, aut sol nunquam splenderet: (Si tamen segetes culturâ illâ moraliter indigent) & isti favores sunt naturæ puræ naturaliter debiti. Vel non ita exiguntur favores hi, & natura est male constituta. Quod spectat ad egenites, vel mendicos, ipsis quidem hæc spes confert statum secundum quid bonum, at non simpliciter; si enim non possent ullo alio modo leju-

vare, & deberent sola spe incerta niti, non es-
sent, saltem intrinsecè bene constituti: & ita mul-
ti mendici sat's miserè constituti sunt in ordine
ad vitam temporalem.

174. Alii volunt, potentiam hanc moralem
non esse quidem debitam naturæ puræ, tamen
ipsi semper conferendam, utpote debitam beni-
gnitatem Divinæ, quam non deceat, naturam, o-
mnis peccati immunem, relinquere cum sola po-
tentia physica, & potentia morali, ad conse-
quendum suum finem; sicut enim e. g. si DE-
US aliquid promittat homini, non tamen confe-
rat ei jus, homo certò rem illam accipiet, non
tanquam debitam sibi (quia non habet jus, ex
quo eam exigat) sed tanquam debitam fidelitatem
Divinæ, cui deberetur adimpletio promissionis: sic,
dicunt hi auctores, potentia ista moralis dabitur
homini, in statu puræ naturæ, non quia ipsi de-
betur; cum ei tantum debeatur potentia physi-
ca, sed quia debetur bonitati, ac sapientiæ Di-
vinæ, quæ exigunt, creaturam non moraliter ne-
cessitari, ad perdendum suum finem, & incur-
rendam æternam poenam sensus.

Verum, licet hæc congrue dicantur, quando
talis favor provenit à perfectione, seu actio-
ne libera DEI, e. g. à promissione gratuita; tunc
enim eoipli, quod hæc actio, seu promissio, sit
favor, & gratia, etiam subsequens alter favor
erit gratia pro gratia, ut à S. Augustino sæpe
nominatur. At, quando collatio talis favoris
insertur, vel oritur ex perfectione DEI necessaria,
tunc is non videtur amplius gratia; quia gratia
debet esse effectus liberalitatis; cum tamen
in hoc casu detur in DEO necessitas, non libe-
ralitas; hinc talis rei collatio est debita ipsi naturæ,
ex suppositione, quod natura à DEO liberè
producatur: saltem non erit gratia distincta à
gratia creationis, vel productionis; quia nihil
habet distinctæ liberalitatis.

Dein, illud, sine quo natura esset pessimè
constituta, in ordinè ad ultimum finem, est de-
bitum ipsi naturæ: atqui sine ea potentia morali
esset natura pessimè constituta: ergo est de-
bita. ma. videtur per se clara, & probatur eti-
am ex eo, quod alias non repugnaret bonitati
Divinæ, negare natura hanc potentiam, ei non
debitam, sed tantum ex gratia conferendam. Et
cur non dicamus, nullam perfectionem etiam
naturalem, præter essentiales, deberi ulli naturæ,
etiam rationali, & innocentí: sed eas deberi
tantum perfectionibus Divinis necessariis; quia
eodem modo possemus de iis discurrere? hoc
autem esse valde novum, & paradoxum.

175. Itaque alii probabiliti volunt, quod
naturæ puræ debita fuisset potentia moralis ob-
servandi totam legem naturalem, & sic conse-
quendi suum finem, non absolute, sed conditio-
natè; quæ tamen conditio non impleta fuisset si-
ne gratia DEI, eratque ista: si homo in statu
puræ naturæ fecisset, quantum in se fuisset: quod
sic explicari potest. Homo in statu puræ natu-
ræ habuisset potentiam moralem, saltem aliquamdiu
servandi legem naturalem, seu omittendi, quæ
hæc lex prohibet, & faciendi, quæ
præcipit, inter quæ vel maximè est cultus ali-
quis DEI (cujus notitia etiam tunc facile haben-
da fuisset ex consideratione creaturarum) & ora-
tio humilis ad DEUM fusa.

Si jam homo, quamvis moraliter potens,
tamen ea non fecisset, sed DEUM offendisset,
hoc ipso ex culpa propria demeritus fuisset au-
xilia ulteriora: nec jam DEO, sed sibi, adscri-
bere debuisset impotentiam moralem conse-
quentem, ad observandam totam legem: nec
eo casu naturæ puræ, & innocentí, sed jam la-
psæ, & peccatrici, deforet potentia moralis,
quod facilè potest capi. Si autem homo ser-
vasset aliquamdiu legem naturæ, & DEUM
non offendisset, sed coluisset, & invocasset, pro-
ut moraliter potuisset, DEUS ipsi dedisset sem-
per ulteriora auxilia, quibus moraliter potuisset
ulterius, & diutius servare legem naturæ, & sic
tandem per totam vitam. Et sub hac conditio-
ne debita fuisset puræ naturæ ea potentia mo-
ralis.

176. Quia tamen adimpletio hujus condi-
tionis fuisset gratia, ideo etiam ipsa potentia mor-
alis, ad totam legem observandam, atque
adeò consequendum ultimum finem, potest di-
ci gratia, sicut scilicet dicitur vita æterna ab Apo-
stolo gratia: *ad Rom. 6. v. 2. Gratia autem DEI*
vita æterna: quia, licet vita æterna debeatur
meritis creaturæ rationalis, juxta plures etiam ex
iustitia, tamen, quia merita non habentur, nisi
ex gratia, rectè etiam ipsa vita æterna dicitur
gratia.

Quod autem adimpletio conditionis illius
suprà positæ, fuerit ex gratia, probatur. Non
facturus esset homo, quantum in se est, etiam in
statu puræ naturæ, nisi tunc auxiliis, naturalibus
quidem, sed tamen congruis, præveniretur: at-
qui homini debebantur tantum auxilia sufficien-
tia, non autem congrua, & ista fuissent favor in-
debitus, seu gratia, quamvis ordinis adhuc na-
turalis: ergo illa conditio non fuisset implenda
sine gratia, & consequenter adimpletio illius fu-
isset ex gratia.

177. Quia autem sub eadem conditione,
si scilicet homo faciat, quantum potest, debe-
tur etiam naturæ lapsæ aliqua talis potentia mor-
alis, hinc natura lapsa non est debilior naturæ
puræ. Diferimen tamen magnum est in hoc,
quod, cum à natura pura conditio hæc fuisset
implenda per gratiam naturalem, ipsa non re-
cepisset ulteriora auxilia, nisi naturalia. Et
idem potuisset etiam fieri in statu naturæ lapsæ,
si DEUS noluissest eam redimi per Christum,
nec tamen voluissest, eam statim damnare,
sed in poenam ex statu elevationis ad naturalem
dejicere: quo casu potuisset natura lapsa virtu-
bus naturalibus acquirere potentiam moralem,
non quidem asequendi suum finem (quia non
potuisset se liberare à peccato, quod eam sem-
per impediret à consequendo DEO) sed tamen
vitandi peccata gravia actualia, & poenam sensis
æternam ut suprà dictum.

At nunc, quando misericordissimus DEUS
voluit, hominem lapsum relinquere in statu ele-
vationis, si ipse facit, quantum est in se, juxta
multos nunquam id facit viribus naturæ, sed gratiæ,
vel, si id, ut alii volunt, faciat ex viribus na-
turalibus (de qua re actum à n. 58.) accipit dein
ex gratia DEI gratuitè collata auxilia supernatu-
ralia, quibus moraliter non tantum legem im-
plere, aut nova peccata vitare, sed etiam à pec-
cato priori liberari, imò DEUM tanquam finem.

supernaturalem consequi possit: quæ tamen potentia, moralis supernaturalis, naturæ lapsæ neque conditionatè est debita.

178. Difficultas aliqua oritur circa hanc solutionem hujus objectionis ex Suarez *l. 1. de gratia c. 13. per totum*, ubi suse contendit, aliquas cogitationes naturales congruas esse debitæ naturæ rationali, ex suppositione, quod producatur, & consequenter, non esse gratias distinctas a beneficio creationis; cum enim debitæ sint naturæ rationali cogitationes, non determinante incongruæ (hoc enim dicere esset valde absurdum, ut cuique consideranti facile patet) sed solum indifferentes, ad congruitatem, vel incongruitatem, ait hic auctor, esse moraliter impossibile, ut, in tanta multitudine hominum, non aliqui cooperentur, adeoque sint aliquæ cogitationes congruæ, eaq; e simul debitæ humanae naturæ.

Sed, quidquid de hoc sit, an aliquæ cogitationes congruæ sint debitæ humanae naturæ in specie, adeoque etiam in individuo; quia, ut urge Suarez, humana natura eas cogitationes, non nisi in aliquo individuo, accipere potest; tamen in primis est aliquod beneficium, quod huic individuo præ altero dentur, ut agnoscat ipse Eximus. Dein non quælibet cogitatio congrua est debita, ut iterum fatetur Suarez *cit. lib. c. 14. n. 7. 8.* & præsertim non est debita, ut idem Eximus *n. 8.* afferit, continuatio cogitationum coagruarum, & quidem tamdiu durans, donec quis faciat, quantum est in se; hoc enim non sit per unum tantum, aut alterum actum, ut dictum superius *n. 80.* adeoque impletio huius conditionis potest semper dici esse ex gratia.

179. Juxta hanc explicationem, quam præ aliis verosimilem judico. Resp. ad objectionem, *n. 171.* positam dist. ma. natura pura habuisset eam potentiam moralem, sibi absolutè debitam, ante impletam omnem conditionem. neg. ma. conditionatè debitam, si nempe implevisset prius conditionem. subdist. habuisset ita, ut conditionem explevisset sine gratia. neg. ma. ut eam implevisset cum, & ex gratia, ita ut adimpletio conditionis fuisset gratia, & consequenter potestas moralis, absolutè collata, fuisset gratia pro gratia. conc. ma. & dist. proportionaliter mi. neg. cons. ad prob. ma. dist. iterum ma. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, neque absolutè, neque conditionatè debitam, tunc fuisset moraliter necessitata ad perendum suum finem. conc. ma. si eam tantum non habuisset absolutè debitam, sed tamen habuisset conditionatè debitam. neg. ma. & conc. mi. neg. cons. ad prob. mi. conc. totum. Si natura pura habuisset eam potentiam moralem, conditionatè debitam, & quidem ita, ut conditionem potuisset moraliter implere, potuisset moralem necessitatem incurrendi poenas æternas sensus, & perpendi ultimum finem evitare.

180. Ubi adhuc notandum 1. non hic dici, quod sine cogitatione congrua non possit moraliter impleri conditio, sed tantum, quod non impletatur: sicut non dicitur, quod sine gratia supernaturali congrua, seu prævisa per scientiam medium conjungenda cum consensu, non possit in hoc statu elevationis fieri opus superna-

turaliter bonum (ad hoc enim, ut quis possit, opus est tantum gratiæ sufficiente) sed tantum dicitur, quod tale opus actu non fiat.

Notandum 2. neque dici, quod homini, in statu naturæ puræ, fuisset debita tota potentia moralis proxima ad faciendum, quod est in se; cum enim, ut dictum est, facere, quod est in se, requirat plura, absolutè sufficit dicere, quod homini in eo statu debita fuisset potentia moralis proxima ad aliquid faciendum, quod si fecisset, accepisset potentiam novam proximam ad plus faciendum, donec impleretur totum, quod requireretur ad hoc, ut dici posset, fecisse totum, quod est in se. Et sic potest etiam dici, quod homo habuisset primò absolutè potentiam moralem proximam aliquid faciendi: potentiam autem moralem faciendi totum, quod est in se, habuisset conditionatè, si scilicet primò fecisset, quod moraliter potuisset.

Ex quo etiam intelligi potest, quod conditionatè habere potentiam moralem observandi totam legem sit idem, ac eam potentiam habere (ut alii loquuntur) remotè, seu mediatè, quantum nempe habetur medium eam acquitendi. Sic sacerdoti dicuntur homines, etiam in statu elevationis, habere gratias, non immediatè, & proximè, sed mediatè, & remotè, sufficientes, quantum habent gratiam immediatè sufficientem ad orandum, & si oraverint, accipient gratiam immediatè sufficientem, e. g. ad vincendam gravem tentationem.

QUÆSTIO III.

De Existentia Gratiae Actualis.

ARTICULUS I.

An existat Gratia Sufficiens.

181. **D**iximus *n. 14.* gratiam sufficientem, vel accipi posse generice, seu pro omni gratia, quæ sufficit ad operandum: & sic etiam gratia efficax est sufficiens: vel posse accipi pro purè sufficiente: & sic differt à gratia efficaci; nam *gratia efficax*, prout communiter intelligitur, scilicet actu sufficiens, est illa, cum qua non tantum possumus, sed actu operamur, quæque est conjuncta cum effectu, eumque infallibiliter posse trahit: non quidem necessitate antecedenti, & inimpedibili, qualem Jansenius, & ejus asseclæ adstruunt, sed tantum necessitate consequente, & impedibili. Et hanc in nostris principiis dicimus, esse eam gratiam, quæ post scientiam medium de futuro consensu, ex benevolo DEI prædefinientis affectu, conferitur, ad quæ hæc gratia accepta involvit tria, nempe entitatem gratiæ, seu illustrationis, vel inspiracionis, & scientiam medium de consensu, ac benevolum DEI prædefinientis decretum: & in hoc sensu deinceps semper loquemur, quando gratiam efficacem nominabimus.

182. At vero *gratia purè sufficiens* est, cum qua quidem operari possumus, sed ex nostra culpa